

Пра Милан
РЕСНИК
Стихомахова поетика

*Обновљено издање
посвећено унуцима Арну и Богдану
и унуци Сенки*

Copyright © 2021
by Pra Milan de Luzice

MI(SCE)LANEA POETICA

Уредник
мр Душан Стојковић

За издаваче
Сретен Стојановић
Марија Младеновић
Новица Крезих

Приредила и предговор написала др Мирјана Брковић
Увод у обновљено издање мр Душан Стојковић
Библиографија и белешке о писцу и приређивачу
Крале Белић Јастребић
Корице (по идеји аутора) Момчило Малетић
Коректура Милан Илијић
Рачунарски слог Живота Марков Настих
Тираж: 1000 примерака
Штампа: Јасен, Београд

Један део композиције Момчила Малетића
на омотници и корицама књиге
представља слику Надежде Петровић „Ресник“
која је власништво Народног музеја у Београду,
а други креацију Ричарда Пауела „Мапа Млечног пута“
(Richard Powel: Map of the Milky Way) чији је власник
Western Washington University Planetarium

Књигу препоручују
др Милан Брдар, филозоф
Јелена Цветковић, књижевница

Издавач и аутор изражавају посебну захвалност
покровитељки ове књиге

г-ђи Јадранки Степановић

Пра Милан од Лужице

РЕСНИК СТИХОМАХОВА ПОЕТИКА

од

Михаила Светић Аранђеловића

Приредила и предговор написала

др Мирјана Брковић

Увод у обновљено издање

мр Душан Стојковић

Обновљено издање из 2007. године

С Ф А И Р О С

ТЕСЛИЈАНИЈА БЕЛА ГОЛУБИЦА

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ЗОРАНА СТОЈАНОВИЋА

У Д Р У Ж Е Њ Е МИЛОШ МИЛОЈЕВИЋ

Црна Бара – Сремски Карловци – Београд, 2021

ПОСВЕТА ЗА ПРВО ИЗДАЊЕ

У журби пред објављивање првог издања *Ресника* 2007. године, у штампарији су постојала два прелома књиге који су се разликовали само на страници посвете. Када се песник у последњи час одлучио за онај на којем је писало “За вечни живот моје мајке” и штампарима послао такав упут, било је касно јер је први табак другог прелома, онај са посветом Ифли-генију, већ био одштампан.

И сада се, додуше у мањој журби, али поново у последњи час пред штампање, досетио да је заборавио на Ифли-генија, и на неопходну белешку приређивача која је за ову прилику делимично измењена, те у теснацу са простором удесио да се смести овде:

ИФЛИ-ГЕНИЈУ СА КАУЛИДЕ*

Арно Натан (Милан Гете) Вилијамсону

Родио си се у први дан
Српске двехиљадуипете
За мајку Арно Натан
За деду Милан Гете

Оца ти твог у Јеврејки Шкот
Од бритко-келтске каше смути
Мајку у Словенки Србин скот
А ти се прави Енглеz и ћути

* Ифли и Каули су два суседна предграђа Оксфорда. У првом, наслоњеном на реку Ајзис (заправо Темзу која мења име док протиче кроз средиште енглеског ума), са својим мужем Тимоти Вилијамсоном, чувеним професором философије на још чувенијем New College-у, живи песникова кћи Ана која му је 14. јануара 2005. г. родила првог унука, око чијег је имена месецима трајао забаван спор који је надахнуо ову песму.

Згодно је скренути пажњу да је песник при целом том каламбуру из два разлога имао на уму Гетеа - најпре из заблуде да је немачки великан написао своју верзију Еурипидове *Ифигеније у Аулиди* (написао је уствари *Ифигенију на Тауриди*), па је свом унуку клицао “Ифлигеније са Каулиде!": а онда и због околности да је дечакова тетка Медеја годину дана раније у Загребу родила сина и дала му име Данте (“Па кад они могу да имају Дантета”, говорио је у шали. “можемо и ми Гетета, и то још уз име свога деде, уз најлепше србско име, да му се зна одакле је и од кога је!”).

Душан Стојковић

УВОД У ОБНОВЉЕНО ИЗДАЊЕ

Позив на ново, „поправно“, путовање
по Ресник–Свемиру

Прво издање *Ресника* појавило се када је песник славио четрдесет година бављења књижевношћу (2006/2007). Та збирка, препуна антологијских песама, архитектонски складана попут Бодлерова *Цвећа зла*, требало је да у нашу поезију улети попут песничког ђулета и покаже, уједно и докаже, како је њен аутор једно од најзначајнијих имена српске лирике уопште. И улетела је, и показала и доказала јесте, али се наши тумачи књижевности нису довољно тргли из свог (пре)дугог идеолошког сна, да упркос забранама и изопштавању којем је песник-бунтовник од најранијих својих дана изложен био, ипак распознају и вреднују оно што само слепи и глуви не би видели и чули. А томе њиховом слепилу и глувилу, а пре ће бити недораслости, није помогло ни усхићено упозорење које им је у „Књижевним новинама“, под насловом „Чудесна књига“, упутио философ и песник проф. др Лука Прошић:

„И сада српски народ има књигу какву нема ниједан други!“

Ново издање *Стихомахове поетике* којим се обележава, овај пут, педесет пет година књижевног рада песничког, местимце допуњено, сасвим исцизелирано, прилика је за ново, „поправно“ путовање по Ресник–Свемиру, да се пропуштено исправи.

Ова књига *реси*, украшава, освемирује нашу поезију. Младеновић је, као класични филолог, распознао *ресник* као лексички и семантички „наспрамак“ (Пра Миланова „творечица“!) старогрчког космоса који изворно значи *украш*, а који ми преводимо као *свемир*. У намери да „ресником“, попут Хелена, естетизује космологију, сместио га је уместо „свемира“ у своју песму „Дрвомир“, на тај јој начин крчећи пут ка свеопштој употреби:

У крошњи Дрвомира бескраји се гнезде
Сокови бића кроз њега струје чишће
Ресник је дрво на коме цветају звезде
Дрво је ресник са кога опада лишће

А кад се још има на уму да је наш „језички маг“ (по Предрагу Бјелошевићу) и „језички чарац и бајалац“ (Драгиња Урошевић) кроз „кључаоницу“ прасербијског језика откључао „поезију“ и растумачио је као „појеставање“, јасно је да се поетизацијом свемира/ресника космологији и естетици придружила њихова старија сестра онтологија.

О томе ће се читалац исцрпно обавестити у изванредном предговору др Мирјане Брковић, која је расветлила даље и дубље језичко-метафизичке досеге појма „ресник“, надасве онај који у коренском „рес“ разазнаје „латинско“ *res, rei* = ствар, па одатле стварност, и свему што из тога као *реалност, реализам* итд. производи.

Наш песник који пролази кроз унапред предвиђена и орочена песничка митарења, своје песништво је засновао као битни пев о Суштом. Његова поезија се збртимила с философијом, посебно оном Парменида и Емпедокла, такође исказаној у стиховима. Проговорила је синкретичним симболима о праелементима, дубоко и метафорички усковитлано да би велики француски, и светски, феноменолог Гастон Башлар, да је почем жив, могао у њој да избунари велики број маестралних примера за своје драгоцене песничко-философске књиге о владавини праелеменета у поезији.

Зар за то може постојати бољи пример од драмски упризорене поеме „Стихана и Стих“, кроз коју се узбудљиво поетизује философско учење нашег рођае doctus-а о *стихијама* (српска реч за елементе!) као творевинама излученим из њихових прастворитеља Стихане и Стиха?

*

Пра Милан Младеновић од Лужице је – иако незаслужено скрајнут – један од најзначајнијих српских песника уопште. Не доприноси томе, или – прецизније – не чини то једино, философска димензија коју његова поезија има, она која је сама њена

срж. Уосталом, давно је – и потпуно исправно – Роман Ингарден, пишући о слојевима књижевно-уметничког дела, припоменуо како су највреднија она међу њима која поседују метафизички слој. Он доминира Младеновићевим песниковањем.

Књигу отвара *Прелазна песма „У Празном: Крај“* („прелазна“ зато што упућује на претходно раздобље песниково, на његов „први живот“ оличен именом Огњен Маглић, махом обухваћено збирком *Дноврх*), посвећена је највећем српском авангардном песнику Растку Петровићу, а затвара *Одлазна, „Panna Sophia na nebevzety“*, равноправан одазив на, по многим тумачима, најзвучнију песму српске поезије уопште – „Santa Maria della Salute“ Лазе Костића. Има много звучног галопија Петровићевог и, овај пут, скривеног авангардизма у Младеновићевој лирици, а његова „Panna Sophia“ и звучни, и вредносни, парњак јесте чувеној Костићевој лирској химни (по Предрагу Драгићу Кијуку чак и надмашујући):

*Кроз дивну Тебе да нас лепше има
Мајчице уснула на небесима
Час ли је да се пробудиш из сна
Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety*

Философија и музика, како је сасвим тачно у свом предговору за ову књигу прибележила др Мирјана Брковић, сасвим су се симбиотички спојиле у Младеновићевој лирици: философија је пропевала, а музика се замислила. „Музикализација“ Младеновићевих песама (нпр. „Морам да видим острва“, „Еуридика“, „Теодора“...) успева да избегне све оне замке које ишчекују песнике вољне да се музици приближе, о којима су писали, у својој чувеној *Теорији књижевности*, Рене Велек и Остин Ворен: његове песме чувају семантичку раван, остварују философичност певаног, а несумњиво „музикалне“ јесу:

*Вило рајског удеса
Слаткоћа понора
Земна кћери небеса
Теодора*

Није онда никакво чудо да су мноштво Пра Миланових песама испевали бројни композитори, а и он их је у немалом броју и сам компоновао и уз то их, као истински бард, пева, пратећи се на гитари.

А није нимало случајно ни да је он свој поменути *Дноврх* насловио тим оксиморонским неологизмом. Боравећи на врху, додирујемо дно, а стрмоглављујући се на дно, приспевамо на врх. Једно постаје све, оцељује се. Једнако, истомахно, и све се једини. Песник успева да најсуштинскији амалгам песничке пунине открије у, неопходној, празнини без које апсолутне пунине уопште и нема. „Најударнији“ поетички стихови песникови налазе се у песми „Шопен у парку Монсо“ и гласе:

*Ако ти на ичем хвала, Господе,
хвала ти на неочекиваним празнинама
у пуноћи Бића.*

Те и такве, неочекиване, празнине пуног бића права су гнезда сваке, па и ове, велике песме.

До прадубине певаног пристигло се преко свих смерова Празнине коју је наш песник „освојио“ и „припитомио“ на своја претходна „Четири путовања у Празно“ која чине други део *Дноврха*. Сада се ти смерови, у песми „На распутици у дубравама чистим“ алегоријски приказују као четири сестре-близнакиње – Висина, Дубина, Ширина и Даљина – које Витеза-Луталицу, избором једне од њих, условљавају да у Слободан Простор уђе, приморавши га да се врати на „кружну стазу Неслободне шуме“ и упусти се у следеће промишљање:

*Највише види Висина, али и најдубље пада.
Најочајнија је Дубина, али у њу највише стане.
Најусамљенија је Ширина, али она обухвата све.
Најдаље стиже Даљина, али често заборава пут,
па не уме да се врати.*

Шта би се друго од тог „поклоника Празнине“ очекивати дало („Поклонници Празнине“ је једна од „прозно-поетских мапа“ из *Душа градова*) осим да се врати на Распутицу и „сестрама“ одговори овако:

*Свеједно ми је која ме чека,
о Сестре!
Свуда је Све!*

Готово свака Младеновићева песма има значење, и значај, читаве збирке. Испеване су, не (само) да обележе трен у којем настају, већ да трају. Одводе песника на, матићевску, висораван на којој су звезде, е да би се придружиле онима које их дочекују а које су испевали Данте, ди Белеј, Бодлер, Соловјов, Емили Дикинсон, стиховима које је сâм са њихових језика препевао и са којима сваку од песничких целина *Ресника* започињао. А надасве Хелдерлин, песник над песницима, и Хајдегеру и нашем песнику поезија сама. И Хелдерлину и Младеновићу, песма, претходно про-мишљена, она је која мисли.

Наш песник којем је у срцу Србистан, успева да озавичаји читав свет. Његов глѐд био је онај који иште да сваки град у којем се бивало, којег је окрзнула „душа Луталице“, постане, и остане, песма. Збирка онда, и не само ова (присетимо се *Душа градова* и *Србске душе Торонта*), *стиходоносно*, у катедралу се претвара. Није пред нама песник науман да опевано (само) опесми, већ творац спреман да, постојеће и сањано, у Суштом, и Суштим, одсањано, упесми.

*

Када се данас, и било када, промишља поезија Милана Младеновића, то се не може чинити као да је пред нама само поезија, сама поезија. Она је, истовремено, и философија. И поетика. И музика. Једно све. Све једно.

Свака антологија наше поезије без Младеновићевих песама је крња и сама себе потиरे. Празно је небо српске поезије ако у антологијама нема Кодера, нема Пра Милана. Тада ни антологија нема.

У српској модерној књижевности не постоји писац који би у већој мери од Пра Милана био на правом путу да оствари оно што је и ренесансним духовима итекако тешко и ретко полазило за руком – да постане, и остане, *l'Uomo universale*.

Мирјана Брковић
ВОДИЧ ЗА ПУТОВАЊЕ ПО
РЕСНИК–СВЕМИРУ

Реч приређивача
(2007)

Књига која се налази пред читаоцем резултат је дугог и мукотрпног приређивачког посла – припремана је читавих девет месеци. На то је понајпре утицао начин рада – и сам песник имао је огромног удела у избору песама, њиховом распоређивању и начину представљања, неке нове је временом придодавао, а старе дорађивао, па су се тако наизменично смењивале различите концепције аутора и приређивача. Али ништа мању тешкоћу, па тиме и разлог за продужавање рада, представљала је околност да се овакав тип поетског зборника обично поверава читавом приређивачком одбору јер се најчешће објављује поводом неког крупног јубилеја, годишњице рођења или смрти песника.

Погледајмо да ли су се (и који) услови стекли да се ова књига сврста баш у ту категорију.

*

Песник, философ и народни трибун Милан Младеновић од Лужице вишеструко је плодан аутор са петнаестак до сада објављених књига из области поезије, философије, есејистике, политике, што уз значајне преводе са више живих и класичних језика, као и уз препеве његових песама на више од тридесет језика, чини дело вредно пажње. У овој години он стиже до два заиста значајна јубилеја – до обележавања (бар) четрдесет година књижевног рада и до округлих двадесет година од оснивања свог „Сфаироса“, издавачке куће која је одиграла пионирску улогу у области приватног издаваштва у нас и са којом је он током

последње две деценије у великој мери поделио своју судбину. Иако бројка четрдесет за јубилеј почетка књижевног рада (везана за прве објављене песме у некој значајној књижевној публикацији „за одрасле“, 1967) изгледа позамашно за некога ко је стигао „тек“ до педесетиседам, она би се без много двоумљења могла повећати за једну деценију, дакле на читавих пола столећа бављења писањем, јер је Младеновић уистину своје прве песме срочио (и потом их објавио у децем листу „Змај“) још у првом разреду основне школе (1957).

Но и без тога, и без тих крупних јубилејских повода, за озбиљан и обзиран приређивачки приступ песничком делу овог аутора, више него довољан разлог била би и сама околност да се ова књига појављује не само након његове безмало једнодеценијске „песничке ћутње“ (претходна збирка Милана од Лунице објављена је већ давне 1998. године у Бањој Луци под насловом *Земаљски шар*, када и у Нишу друго издање *Душа градова*), него и након дуготрајне потпуне повучености и са књижевне сцене и из јавног живота Србије.

Ко се год из биографије овог песника и философа, обновитеља Народне радикалне и оснивача Конзервативне странке, двоструког кандидата за председника Србије, члана Крунског политичког савета престолонаследника Александра Карађорђевића, и шта још све и чега све не, обавести о томе шта је он све урадио, основао или покренуо током свог бурног живота, разумеће да је његова одлука о објављивању ове и овакве књиге истовремено и кључ за разрешење загонетке о разлозима повлачења. А самим тим читалац ће разумети и колика је била одговорност тек једног приређивача на кога је пао сав терет толико сложеног посла. Разумеће и његову одлуку да из овог предговора изостави сва аналитичка, тематска, оцењивачка, вредносна и друга слична разматрања (у позадини ових редова стоји читава једна књига изостављених анализа и запажања, али ће за њих бити времена и места, у књизи укупне преписке овог приређивача и песника) и у другим посебним издањима Младеновићевих песама) и ограничи се искључиво на формална објашњења која ће читаоцу олакшати сналажење у овом големом опусу сатканом од најизоштренијих изражајних и садржинских супротности.

У случају *Ресника – Стихомахове поетике* и други горе поменути поводи за баш овакву књигу били су у игри. Ти поводи – пре свих других „рођење“ и „смрт“ – у Младеновићевом случају попримају особито значење на које ћемо се сада посебно осврнути.

Песник је у својим философско-религијским списима самоме себи, па онда следствено и приређивачу и читаоцу, до крајњих граница искомпликовао питање свог идентитета, односно идентитета пис(а)ца властитих дела. Да је то тако, читаоца је већ уверила недоумица при самом погледу на насловну страницу ове књиге, на којој се све песме у њој приписују извесном „Михаилу Светић Аранђеловићу“. Зашто се појављује то име ако већ „Милана Младеновића“, па још и „од (обавезне) Лужице“, имамо на корицама књиге и на местима на којима се обично означава аутор? Какав год био одговор, приређивач је после увида у *Завршну реч* и посебно у (још необјављени) *Опсенаријум*, одлучио да испоштује пишчеву свеукупну идеју, те је њој прилагодио приступ, одбир и разврставање постојеће књижевне грађе, а притом и заузео „попустив“ однос према писцу.

Разлог за то "компликовање" налази се у Младеновићевој одлуци да доследно кроз властити живот и дело спроведе своје уверење, да су сваком човеку додељена "четири живота" од по 28 година, саобразно трајању "Сунчевих кругова" (повратак Сунца у исту констелациону тачку свачијег рођења), што значи да нам током досуђених 112 година ваља "преживети" три "смрти" и исто толико "поновних рођења". Унутар тих међа, самим тим, сматра аутор *Стихомахове поетике*, образују се четири различита персонална идентитета. Зато је приређивач, сходно својој одлуци да „испрати“ писца, био обавезан да делове његовог опуса припише различитим "личностима". То је у овој књизи "Михаил Светић Аранђеловић", будући да се остварења до песникове 28. године приписују "Огњену Маглићу", „аутору“ шестокњижја *Опсесија Ивице Понора* и „творцу“ опсесионизма. Наравно да ће се текуће стваралаштво, оно после 56. године његовог живота, приписати личности која је управо у самораспознавању, док ће се четврта личност "родити" после "треће смрти" у 84. години, без обзира на то у ком је тренутку

овоземаљског живота наступила „привидна“ телесна смрт. (Да будемо јасни: све и да премине пре своје 84. године, Младеновић ће морати да „с ону страну“ преживи трећу смрт и четврто рођење, а тако и свако од нас). Најзад, све четири личности обухваћене су "Ивицом Понором" – астралним аватарским alter ego-ом конкретног овоземаљског Милана Младеновића (који тако и сам постаје "Милан Младеновић").

Ево једног сажетог примера за ове „компликације“, у фрагменту записа из Прага од 29. марта 2005. године, преузетом из *Опсенаријума*, заправо из оног његовог дела који се зове *Окренаријум*: „... све то у складу са средишњим налогом *Опсенаријума*, да се Другом смрћу укинут (aufgehbt) Народ у самостеченом Божјем Јединцу (не, дакле, смрћу поништен, него превладан и сачуван) премеће у Сверод, а Народ као кончина и домашајни видик у Човечанство, те да се самопораћањем у Трећи Живот има делати за добро свих народа, свих *других* народа, као што је искорачење у *другост уопште* ... било *смисао прве смрти*, услов *срођивања*, *дрџовања* и *другарства* (насупротив *дружбности*) у Роду...“

Колико је српски песник и мислилац, а пре свега „страсни и уклету преточилац идеја (судбине) у живот, живота у дело, а дела назад у судбину“ (Крале Белић Јастребић) од почетка био (само)свестан у какву се духовну пустиловину упустио, показује најпре наслов његове прве збирке – *Песме Ивице Понора*, а онда и чињеница да је њено објављивање (1979) било могуће тек када је "Огњен Маглић", "први Ивица Понор", већ био "мртав" (1977), па је *Милан Младеновић* могао да обелодани његовом "смрћу" заокружено дело. Сада пак (2007) тај случај имамо и са "другим Ивицом Понором" кога упознајемо под именом Михаила Светић Аранђеловића, „уконаченог“ 2005. године. И једном и другом „смрт“ удара печат довршености не само на „уконачени живот“, него и на дело настало током његовог трајања. Тако се дело може објавити као целовито и беспризивно. А на тај парадоксалан начин „преживео“, „двапут мртав и трећи пут жив“, песник задржава право да се користи и својим сачуваним грађанским именом које онда и приређивач може ставити изнад наслова књиге.

Ето са којим се питањима, између осталог, приређивач књиге борио претходних девет месеци. Недоумице које остају иза ових овлашних објашњења (која смо читаоцу дуговали због помињања имена Михаила С. Аранђеловића на насловној страници) разјасниће се у већој мери када (ускоро?) изађе пред јавност Младеновићев *Опсенаријум*, дело које он пише већ више од три деценије, али и када, свакако раније, пред јавност изађе *Дноврх „Огњена Маглића“*.

Али и многи други разлози утицали су на опредељење да у овој пре(о)дговорној речи одолимо искушењу упуштања у небројена садржинска питања и изазове ове поезије и њене имплицитне поетике. Ограничићемо се зато на „забадање кочева“ за трасирање пута кроз колоплете *Ресника*.

*

Књига која је пред нама у многоме се разликује од досадашњих Младеновићевих збирки, и то првенствено по начину на који је компонована. Додуше, истоветност у приступу организацији књиге песама овог песника сачувана је уврштавањем по једне песме као "уводне" и "закључне" – безмало свака претходна Младеновићева збирка садржавала је овакав захват. Он је присутан чак и у његовим философским и политичким књигама. У овој пак прилици тај се поступак показао као врло користан, јер нам је одредница "прелазна" у означавању уводне песме у збирци назначила везу са *Дноврхом*, заокруженим песничким делом „Огњена Маглића“, једнако као и "одлазно" својство завршне песме, због упућивања на још неизванстан идентитет "трећег Ивице Понора".

А у прилог континуитета са претходним књигама сведочи и редослед по којем су песме овде изложене – као и раније, он је махом пратио хронологију њиховог настајања. Али већ ту почиње и одвајање – тај се редослед ни по каквим назнакама у књизи не може установити, а то је „допринос“ овог приређивача. Ознаке о времену и месту, које су аутор и претходни приређивачи иначе истицали у свим досадашњим издањима, углавном су изостављене, из жеље да се истакне њихов ванвремени и ванпросторни карактер. Ипак, пажљиви читалац, посебно онај који са бриљантним

предговорником за песме сабране у још необјављеном *Дноврху* др Желимиром Вукашиновићем пропућује његових дотадашњих „осам путовања ка Истом“, осетиће и у овој књизи дуготрајну, свесно вођену развојну нит многих тема и мотива, што ће повремено стварати утисак да се испод збирке песама крије читава философска расправа или чак метафизички (постмодерни!) роман.

У континуитет свакако спада и мноштво посвета које прате песме, с тим што их сада налазимо чак и на неким раније објављеним песмама уз које нису биле назначене. Да је у питању песништво мањег формата, можда би се читав тај лични пантеон песников доживео и као оптерећење које гуши самобитност песама. Овако, приређивач је без већег отпора попустио песнику, имајући у виду његов страствен и благодаран карактер – страствен у давању себе пријатељима (и својим љубавима) и у упијању њиховог особног зрачења, благодарност утолико што се не либи да назначи и узвелича и њихову личну вредност и посебно њихов допринос своје стваралаштву. Тој попустивости допринело је и присећање на сродне примере у светским књижевностима – довољно је присетити се Пушкина и Младеновићу најмилијег Хелдерлина, а понајвише Дантеа, који је „посвете“ уписивао у кругове своје генијалне *Комедије*, оличавајући конкретним људима из свога окружења непролазне и неизмењиве (позитивне и негативне) узоре свеколике (не)људскости. Ко познаје целовито дело пра Милана од Лужице, посебно читалац двотомног *Краја брзног времена*, у чијем индексу налазимо упућивање на преко 700 имена, не може се отети утиску да је умножавање посвета у *Реснику* заправо продужетак „регрутације“, такорећи творење мнемотехничког списка, за будући козмогонијско-историјски спев конгенијалан Дантеовом (са Србијом у главној улози), за који знамо да га је одавно замислио и везао га за циљ и смисао „трећег живота Ивице Понора“. А са тим мислима у духу, Београд и Србија средине и друге половине двадесетог века (четници и партизани) све више попримају обележја Фиренце гвелфа и гибелина, оне Фиренце која је на сличан начин прогонила и најзад изопштила свог највећег сина.

Одлука да се песнику не ограничи посвећивање отворила је приређивачу крупне проблеме у одбиру неопходних

обавештења читаоцу. Иницијале у посветама нисмо растумачивали јер их је песник употребљавао из разлога дискреције; слично је и са симболичним и алегоријским именима – Звездана Жал, Еа Тоти, Краљица Млечне Пути... (прва и трећа, изгледа, не означавају увек исту особу, већ идеал Вечног Женског који код нашег песника има дугу и богату генезу, почев од саме Звездане Жал, преко Свете Премудрости у *Душама градова*, Истине Хваломудрености у *Завршној речи*, и Мајке Славе у *Олгијанском путу*, до Стихане, Српске Звезде Љубави и Реснице у *Реснику*); именом без презимена означене посвете најчешће су пропраћене додатним објашњењем (пример су песникове кћери), а оне са пуним именом и презименом тумачене су највећма када је реч о недовољно јавним личностима или о некој посебној врсти односа са песником или дотичном песмом. Наравно да ће се личној процени приређивача неминовно пронаћи замерке, али и оволико објашњења далеко је премашило првобитну намеру да се што мање ремети чисти исказ Песме.

Права новина је, међутим, то што свако од певања у овој збирци започиње са по једним песниковим препевом из неке од страних књижевности, чиме се читалац садржајно уводи у најављени песнички круг. Мало је рећи да ти препеви у потпуности задовољавају високе критеријуме које испоставља сама поезија овог песника. Иако излучени из немачке, енглеске, француске, италијанске и руске поезије, ипак су сви ти препеви по свом ритму, мелодиозности, избору речи, саображени српском језику у тој мери, да читалац ни у једном тренутку и не помишља да се овде ради о преводу, већ стихове доживљава као изворну поезију писану на песниковом матерњем језику.

Недоумицу у погледу Младеновићевог одличног познавања толиких страних језика отклањају песме које је српски песник изворно написао на француском, шпанском и енглеском. Те су песме дате и са српским препевом (сем у једном случају). Чак и онај ко не разуме туђе језике, и овлаш слушајући њихов звук, осећа ритмичност и милозвучност стихова пред собом. Уз то, и у тим песмама на другим језицима, српски се песник упушта у фонетске и семантичке каламбуре и чак у творење нових речи.

Ресник се састоји од осам певања. Ни тај број није лишен дубљег смисла када се има на уму Младеновићева опседнутост шахом као „магичним квадратом осмице“, из које произлази и подела његовог *Опсенаријума* на 512 „опсена“ – број поља на шаховској табли (64) помножен осмицом! А у несвакидашњој песми *Бројкање* читамо овакву разгонетку:

*Од седам до осам
Коначно сазнајем
Ко сам.*

Певања су сачињена од песама сродног тематског или егзистенцијалног круга, заједничког места или времена настанка или јединственог естетичког или поетичког израза и ангажмана. Нека читалац сâм распозна свако од ових одређења у насловима тих целина: „Дух прадубине“, „Господар Сфаироса“, „Хварни град“, „Падински жалопеви“, „Стихомахова поетика“, Српска звезда љубави“, „Путник достојан узлетања“, „Гнездо Беле Птице“. Свако певање у себи садржи двадесетак песама (осим два завршна, која су премашила тридесет), а њима треба додати и поменута два поглавља – уводно и завршно – сачињена од по једне, као што рекосмо, „прелазне“ и „одлазне“ песме (чиме се стиже и до питагореејске „десетке“ са којом „Ништа се враћа у Свет“, како читамо у „Бројкању“).

Песник је на предлог приређивача прихватио да се, поред препева и оригиналних песама, у овај избор угради и део песама у прози које су настајале на многобројним његовим путовањима, по Европи, Азији и Америци, и наравно, по родној Србији, уз услов да их визуелно преиначи и прекомпонује у стиховано ткање. Већина тих песама објављена је већ у по два издања *Душа градова* и *Српске душе Торонта*, док се не мали број појављује сада први пут. Тако је дошло до занимљивог критеријума за одбир тих песама – у овај избор (са незнатним изузецима) уврштене су само оне које су се својим химничним, елегијским или екстатичним изразом могле без измене, ништа не губећи на ритмичности и лепоти, повиновати младеновићевској изломљеној метрици белог стиха, онаквој какву су нам већ биле понудиле њихове претече

„Мост Уметности“, „Баски певају светлости“, „Шопен у Парку Монсо“... Сада ће бити занимљиво упоређивати доживљај истог садржаја у две различите граfiје, посебно у тренутку када су обе поменуте књиге (посебно *Душе градова*) преведене на више страних језика и кренуле у свет у свом првобитном облику.

*

Изван овог избора морао је остати велик број песама и "прозно-поетских мапа" разасутих по бројним "преживелим" песниковим дневницима (шест париских спалила је комунистичка олигархија у продужетку судско-полицијског прогона и казне од четрнаест месеци затвора на коју је тадашњи лудо храбри писац *Следећег рата Драже Михаиловића и Мефистофеловског загрљаја Запада* и потоњи *Краја бронзог времена* био осуђен због „непријатељске делатности против народа и државе“ и због писања антикомунистичких текстова у емигрантској штампи, док су три "српска" дневника у другој половини деведесетих, у Милошевићевој ери, један за другим, на волшебан начин нестала). За увид у други део *Српске душе Торонта*, у *Душе градова Србије*, у несагледиве колоплете Дноврха, у зачете веће целине као што су спевови и песничке драме, ваља нам сачекати песников напор да своје властито дело "савлада" и на најбољи начин припреми и презентује јавности. Али добар део те грађе, попут оне коју смо имали на располагању а вољно је се одрекли, и иначе не би припадао овој, овако замишљеној, књизи.

Ипак, један њен део – део те „вољно изостављене“ грађе – требало је да се, по замисли песника, нађе међу корицама *Ресника*. Није се нашао услед непопустивог супротстављања овог приређивача који је желео да заносно узвинут онтолошко-естетички стег овог песништва заштити од творевина насталих у нижем регистру песникове инспирације, намере или тежње (колико год се он сам не слагао са одредницом "нижи"). Реч је о разнородним песниковим експериментима, најчешће везаним за област највеће његове неприкосновености – језик, и то српски, али и за одвећ експлицитно изражена политичка или болећива национална осећања, опет српска, макар она каткад и попримала раблеовске размере. Нема сумње да су и та два Младеновићева песничка круга њему сасвим

својствена и по много чему распознатљива. Зар нам за то међу изостављеним песмама треба бољег примера од неологизма „србенглица“ из наслова истоимене песме (попут Етиамбловог „franglais“), или од духовитих бургијања по „Логиковачи из искона“ и „Закону пола“? Једног дела таквих песама песник ни за живу главу није желео да се одрекне (нпр. „Округло па на ћоше“, „Једна кафана – заборавих јој име“, „Јунаци европског уха“, „Син обећања“, и сл.), па их је приређивач, иако највећма нерадо, ипак задржао. Али тај део Младеновићевог песништва каткад уме да нас поведе на ивицу доброг укуса (каткад и на њену другу страну), па му онда не могу помоћи ни блистави формални захвати у „безобразанкама“ смехотресног садржаја. Нека Младеновић сам сакупи те песме и објави их у оквиру своје раблеовски замишљене *Ћуброзијаде*, или какогод било другачије (нпр. заједно са политичким памфлетима и пашквилама које су му већ вределе поређења управо са Раблеом и са Тил Ојленшпигелом), али нека њима не „расклађује Ресник“ (како видесмо да сам рече у насловној песми књиге) и нека не крњи (ако ли већ не и скрнави) „осмех маглене душе“ који је годинама изазивао на лицима својих поштовалаца, ученика и следбеника.

Заузврат, песник је своју чврстину, наспрам приређивачеве колебљивости, показао изостављањем једног броја „певајућих песама“. Права је штета што се међу корицама ове књиге не налазе „Ужичка балада“, „Нетопир“, „Србобран“... и неке друге које је сам песник компоновао и пева их пратећи се на гитари – сматрао је да без певајуће димензије те песме не би издржале критеријум кроз који је пропустио друге властите „испеванке“ – „Еуридику“, „Гнездо у уху“, „Буди као река“, „Peace Land“, „Европа мира“... Са своје стране, приређивач је имао супротан проблем – да се саживи са идејом музичке обраде неких од прворазредних и њему најдражих Младеновићевих песама на чију се унутрашњу мелодију био навикао, а које су изванредно компоновали Владета Р. Кандић („Карловачка балада“) и Дејан Пре Трајковић („Морам да видим острва“, „Маглене душе осмех цвао“, „Облик тишине“, „Дамар плоти“, „Смрт песника“, „Истоветна песма“ од старих, „Врањска вила“, „Теодора“, „Бонадеа“, „Горки мирис смиља“, „Дрвомир“ од новијих песама). У најмању руку, дилема око избора „певајућих песама“ допринела

је неочекиваном и изненађујућем увиду у можда најзначајнију одлику (па и тајну) свеколиког песништва кнеза од Лужице – оног песништва за које се често чуо пежоратив о „философичности“, „дискурзивности“, „церебралности“ – да је, наиме, свака Младеновићева песма, чак и она најрефлексивнија, истовремено и једна свесно обликована музичка творевина! А да је у питању заиста свесно спровођење давно зацртане стратегије, да се увидети не само из бројних песникових „поетичких“ стихова почев од најраније његове доби (са четрнаест година на уводном месту ћачког листа своје основне школе објављује „Пролећну ноћ“ у којој дечак струнама гитаре хармонизује смењивање дана и ноћи, а са седамнаест већ пише „Одјеке риме“), него и из програмских „опсесионистичких“ текстова у којима смисао поезије изводи из „праизворног јединства певања као песништва и певања као музике“, у чему ће потом наћи и кључ за тумачење смисла нововековне српске историје и за историјску идентификацију српског народа (*вид.* одговарајућа места у Младеновићевим есејистичким књигама *Опсесионизам* и *Олгијански пут*).

*

Главни део наслова овоме делу даје неочекивана реч – *Ресник*, име невеликог села крај Београда, познатијег по славној слици Надежде Петровић него по себи самом. Али није Милан Младеновић, који је уз философију студирао и класичну филологију, (само) због тога ту реч ставио у наслов своје књиге. Познато је да је он у доба студирања (са својом тадашњом супругом) први пут са старогрчког на српски превео славан Платонов козмолошки спис *Тимај*. Још тада се он, према властитим речима, дао у потрагу за појмом који би у српском језику одговарао не само хеленској ознаци за *козмос* (значи дословце *украш*), него и тако величанствено естетизованом схватању светске целине које је и он сâм, рекли бисмо нехотично, исказао у својим сасвим раним стиховима (нпр. у „Одјецима риме“ написаним још у другом и трећем разреду гимназије). У ту сврху, у једној ранијој песми („Утихни своју песму“) изумео је реч „крâс“ (*Луча почела засја ли ти... / Да објави се целим крâсом...*) а ево где сада, после безмало три деценије, тријумфално објављује свој коначни налаз, јер „ресник“ потиче од

ресити, уресити, у смислу украсити, улепшати, а управо су то она значења која садржи поменута грчка реч за "свемир"! Па како ни истина „никад не долази сама“, показаће се да та досад нераспознана реч носи још једно посве неочекивано значење које наш песник-славенољуб налази у словеначкој речи за „истину“ – *ресниџа*! На то нас непосредно упућују стихови песме "Сплаварење" у којој „језички чарац и бајалац“ (Драгиња Урошевић) са безмало педагошком поступношћу, после једначења „свемира“ и „ресника“, променом акцената на „*истиџи*“ и „*ресниџи*“ у „*истина*“ и „*рџесниџа*“, спроводи и њихово једначење, почев од

Хвала ти на Ресник-Свемиру Прародитељу...

у првој строфи, па до

Хвала на Истџини-Рџесниџи и на Ресниџу

у последњој, када је „Ресник“ као „Свемир“ већ „уведен“! На све ће то још, према Младеновићевом објашњењу, у интервјуу поводом изласка ове књиге, доћи и увид да нас корен „рес“ кроз латински води до појма „ствари“, „реалности“ (за ову прилику оставићемо по страни „олгијанска“ разматрања о последицама тих увида на разгонетање топо/етнонимije Раса, Ресаве, Рашке, Ра/Ро/Ру/сије, Расџена, итд.) и до „реализма“ у његовом првобитном метафизичком и потоњем књижевно-теоријском значењу. Тиме хеленска естетизација „козмоса“, ка којој је циљало трагање нашег песника, философа и преводиоца за „ресником“, добија у тумачењу овог творца философског „система словесности“ своје гносеолошко и онтолошко проширење! Он сâм, међутим, то обogaћено поимање светске целине приписује самониклом устројству словенског „словобића“.

Читава та философска позадина једва да се у песмама дâ и наслутити – по томе се, ваљда, и разликују песнички формати. Штавише, сâма насловна песма "Ресник", везана за поменути топоним у предграђу српске престонице, чиста је љубавна елегџија („жалопев“, да употребимо Младеновићеву реч), поносито срочена да чистоту доживљене љубави сачува и у тренутку њеног „расклађивања“. У стању смо да наслутимо да се ту, мимо и саме наше примисли, сведе крупни младеновићевски философско-

поетички рачуни. Они стреме ка потпуном "затварању система", недовршено испеваваног још у "Проширеним сонетима", наговештеног у "Књизи о Празном" и до "одјекивања риме" и "говора Песме" доведеног у поеми "Земаљски Шар". Шта томе сада додаје "ресничко" проширење? Можда ће том питању понајбољи одговор дати сама насловна песма која својом поруком омогућује драгоцену римовање са речју "песник", чиме се, према песниковим речима, стиже до "досегнуте истоветности" два најудаљенија пола бића – светске целине и песника као "самостеченог појединца". Није на одмет да се пре навођења две строфе те песме, а у сврху одговора на постављено питање о проширењу античке "естетичке космологије", још једном послужимо песниковим речима из поменутог интервјуа, где он каже да се разазнавањем горенаведених значења у насловној речи ове књиге "конкретни Ресник неопажено уздиже до ступња лајбницовске монаде свеукупног 'Ресник-Свемира' и притом се још 'еротизује' на емпедокловски 'сфайросни' начин." А ево и тих стихова испод чије безазлене површине рије читав крличњак философских импликација:

*Ресник је Свемир
из чије се свирке
божански немир
претапа у дирке*

.....

*Јер нико не сме
када љуби песник
да сни ван Песме
и расклади Ресник*

Посебно узбудљиво звучи пример песме „Дрвомир“ у којој песник исказује своју неограничену веру у будућу употребу „ресника“, ризикујући да наруши тагоријанску лепоту и прозачност својих дивних стихова тиме што такорећи акредитује „ресник“ да у њој заступа „свемир“:

*Ресник је дрво на коме цветају звезде
Дрво је ресник са кога опада лишће.*

*

И други део наслова – *Стихомахова поетика*, који неодољиво подсећа на Аристотелову *Никомахову етику*, дугујемо песниковом класичном образовању. Необична жанровска одредница једне песничке збирке – "поетика" – надилази поруку која би произлазила из пуне довитљиве досетке. О аутопоетичком надахнућу и истом таквом исходишту безмало сваке песме песника *Књиге о Празном*, у којој се, по његовим речима, „полази и завршава са поистовећивањем козмолошког и поетичког прапочела Васељене (Ресника!) кроз праистоветност Стихије и Стиха”, писао је овај приређивач поводом претходних Младеновићевих збирки (видети на песниковој интернетској презентацији www.milanum.org). А др Милан Петровић, предговорник најновијег издања Младеновићеве *Завршне речи*, поетско-философског трактата о Истини и Правди у форми политичке апологије, пронашао је извор његовог надахнућа код Парменида и Емпедокла, раних хеленских мислилаца који су нам своје славне философеме оставили у стиховима. Отуда зазивање Аристотела изгледа не само као духовита досетка, већ и као сасвим примерена реплика. А зато смо и склони да тај део наслова схватимо као песниково упућивање на сопствени покушај да установљавањем темељних начела песмотворења, у времену које их је у највећој мери обезвредило, уради за поезију оно што је велики Стагиранин урадио за етику. Зато сâм *Ресник* (као и претходећи *Дноврх*) ваља читати и као својеврсну "одбрану поезије".

*

Најзад, овако замишљена и предочена, ова збирка има за циљ не само да први пут на једном месту сакупи различите видове песничког стваралаштва Милана од Лужице (као што смо видели, још увек не све!), него и да тиме изнесе на видело парадоксалну (заправо збуњујућу) чињеницу да је овај песник и стваралац, чији висок домашај и очигледан светски формат није пропустио да истакне готово нико ко је о њему говорио или писао, систематски током деценија изостављан из свих домаћих антологијских избора, па чак безмало и из свих алманаха и прегледа. Као да га уопште нема!

Необична је околност да је сам Младеновић, иако наоружан пуном самосвешћу, од најранијих дана одлучио да се против таквог стања ствари не бори, да не узвраћа ударце, него да се сваки пут још дубље повуче и посвети личном усавршавању. У *Опсенаријуму* за то налазимо изричит доказ у следећем горком осврту на одбијање рукописа његове *Књиге о Празном* на конкурс Књижевне омладине Србије за прву књигу: „Но разлога за чуђење нема: Потребно је да некога оспоравају како би једном сви заједно били оспорени. То није ствар таштине, нити варава утеха. Јесам оно што јесам и знам што знам. Но то је истовремено и изазов самом делу: Да се у себи продуби.“ (*Опсенаријум, рукопис, опсена бр. 248 од 19. марта 1976. године*).

Обрис могућег објашњења за тако дуготрајно и постојано пристајање песника на потпуно одагнавање са јавне сцене налазимо у његовим властитим речима, у поменутом интервјуу поводом изласка ове књиге: „Сувише сам штрчао у свим правцима, посебно у политици, па сам напросто спречио људе да озбиљно схвате моје песме. Да их уопште прочитају. Зато сам морао да се сасвим повучем, да ни себи, ни њима, као до сада, не бих сметао. А штрчао сам зато што сам одмах хтео да и у стварности спроведем у дело високе замисли које су руководиле мојим духом у поезији и философији. То, наравно, ником не одговара, због тога се губи глава. Нажалост, тако сам током студија васпитао и програмирао Зорана Ђинђића, који није имао уточиште у поезији... Овако, када ме нигде нема, када сам Великим Бродом отпутовао у Град Опсена, не сметам никоме, па ће, мислим, на опште задовољство моћи да ме оцењују и поступају са мном како се поступа са мртвима.“

Но упркос овом опором шаљивом образложењу, немогуће је прећи ћутке преко тог огромног и тешко докучивог раскорака. Илустроваћемо га на неколико примера. Миодраг Павловић и Драгош Калајић су *Књигу о Празном* без устезања ставили на песнички Олимп, први на сам врх словенског мистичког, други на кров целокупног индоевропског песништва. Предраг Бјелошевић учинио је то и дословце, завршивши свој предговор за *Земаљски шар* под називом „Маг језичког бескраја“ следећим речима: „Ова књига уздиже пјесника Милана Младеновића на највише сте-

пенице пјесничког Олимпа". Александар М. Петровић је песника *Душа градова* назвао „најзаслужнијим од свих новијих српских књижевника“ (на врху „новијих“ заслужника досад су код њега столовали Лаза Костић и још увек недовољно вреднован Јован Суботић). Због исте књиге за Николу Милошевића Милан од Лужице је био „заштитни знак песништва метафизичког искуства“. Песму „Морам да видим острва“ Предраг Драгић Кијук је приликом једне промоције у Удружењу књижевника Србије сврстао међу три најзначајније песме српске поезије, а истоимену књигу приређивач Весна Башић пропратила речима: "Иако су благонаклоне виле обилато даровале овог човека ренесансне поливаленције, у српској књижевности Милан Младеновић не заузима заслужено му место, али ће га ускоро заузети, јер је он писац за сва времена." О истој књизи проф. др Зорица Турјанчанин: „Пјесништво Милана Младеновића од Лужице је изузетно остварење у савременој српској поезији. (...) Посебно импресионира његов језик. (...) Овај пјесник је и маг који враћа ријечи из дубине заборава, и творац 'ватрених' метафора из којих пропламсавају чудесна острва умља и досегнуте умјетничке љепоте." За *Европију* Небојша Ковачевић: "Ако је излазак из круга (или троугла) националне судбине ипак могућ, песме Милана од Лужице су сигурно они светли каменчићи у тами који указују на пут спасења." Проф. др Милан Петровић је за *Завршну реч* написао да „стоји на једном од врхова свеколике философске књижевности“ и убројао је „у најдубља, најоригиналнија и најпотреснија философска сведочанства која су икада дата, и која чине да *Завршна реч* може да стане раме уз раме с Ничеовим *Заратустром*." Ваца Пештерац је исто дело означио као „јединствено дело генија“. Веселин Ђуретић је пред препуном салом Коларчевог народног универзитета, на промоцији *Краја брозног времена*, изјавио да ће се "права историја друге половине XX века писати према судовима и оценама Милана од Лужице". Најдаље је отишао изврстан песник, приповедач, преводилац Гетеа и ватрени „олгијанац“ Душан Вукотић који је, после упознавања са песником *Земаљског шара* и визионаром *Завршне речи* написао следеће надахнуте речи: "Такав бриљантан песничко-философско-политички спој у само једној личности, моја маленкост никада раније није срела. Чак,

усуђујем се да устврдим, да ће Младеновић (када оконча овоземаљско путоштво) стати раме уз раме са највећим мислиоцима светске цивилизације. (...) Људи који иду далеко испред времена у коме живе, обично (или најчешће) не наилазе на разумевање својих савременика. У ствари, то да ли ће Младеновић бити схваћен или не, најмање је значајно за њега самог, јер је он осигурао своје место у архиви Логоса. За земљу Србију његова мисао могла би да буде спасење...”.

Како је онда могуће да многи угледни књижевни критичари, хроничари и историчари савремене књижевности и философије, никада о Младеновићу нису написали ни једну једину реч? Нити га споменули? И то не само из редова оних који у свим менама бурних последњих деценија непромењено (и непромењени, са изузетком оних који су нас заувек напустили) одређују шта јесте а шта није, ко може а ко не може да постоји, него и оних који претендују да скерлићевски или поповићевски целу епоху сместе у своју Прокрустову постељу? (Не би чак било изненађење да неки из редова млађих за Милана од Лужице уопште нису ни чули с обзиром на његову дугогодишњу вољну повученост). Што је још чудније, како објаснити да у том прећуткивању предњаче управо водећи критичарски припадници Младеновићеве генерације, они којима није непознато водеће место које је он у време заједничког наступа заузимао, у најмању руку као изумитељ и вођ песничког и философског „опсесионизма”, „правца” кроз који су прошли неки од највиђенијих и најгласнијих међу њима?

Заузврат, можда је некима било одвећ познато какву голу невољу, затварање врата, ризик прогона... доноси не само похвално, него и било какво писање о бунтовном непријатељу тоталитарног режима и непоткупивом отвореном противнику најпре „друга Тита”, а потом и вечно владајућих „камелеонских штабова”, „ћидогецована” (да употребимо Младеновићеву реч из *Брозних времена*, сковану од Ђиласа-Ђида и Ћосића-Гече) и других припадника „брозосауруса” (још један „лужицизам”). А због тог непочина глас Милана од Лужице не стиже до уха новог песничког нараштаја, нити до ока вредних иностраних антологичара који настоје да највише домашаје српског савременог песништва представе у својим земљама.

Златан ли је песнички рудник Србија ако се од блиставости толиких светских величина није могао уочити шеснаестогодишњи песник "Кружења света", деветнаестогодишњи „Последњег зида“ и "Песме са Гневног Жала", двадестчетворогодишњи *Књиге о Празном*, тридесетогодишњи *Песама Ивице Понора* и потоњи надахнути „сербијски“ срочитељ у европско ухо изговореног „Тајца пред тајанством бића“, да не набрајамо потоња зрела остварења која нас од "песничко-философске бајке" *Завршна реч*, кроз *Душе градова* и *Земаљски шар*, воде у "Дан Великог Желимира" и у окриље "Panna Sophia na nebevzety".

И дан-данас не стишава се халабука и не слеже прашина подигнута око Скерлићевог промашаја са Дисом и Лазом Костићем. Колико необичне симболике у податку да је Милан Младеновић још у гимназији, са непуних осамнаест година, на своје дуго песничко путовање кренуо и одредио му смер „изабравши по сродности“ да две од шест својих програмских сонетних глоса напише управо на стихове ове двојице српских песничких великана! На кога ли ће пасти анатема због неупоредиво већег вишедеценијског скандала са писцем *Стихомахове поетике*, који су скандал недавно, нажалост по свом довршеном послу, са згранутошћу открила двојица сјајних руских антологичара када су се у московском „Дому литератора“ упознали са песништвом и песником *Душа градова*?

Као да је песник баш ту поруку хтео да упути текућем српском нараштају када је одлучио да јавну ћутњу прекине тек након што је целокупно досадашње песничко дело крунисао "Пана Софијом", својом рукавицом баченом Лазиној "Санта Марији" – досад непремашеном врхунцу српске поезије.

Али нехотично, ту рукавицу бацио је и онима који више неће моћи да не чују тај звук.

У Новом Саду, јануар-септембар 2007. године

ПРЕЛАЗНА ПЕСМА

У ПРАЗНОМ: КРАЈ

Са пра Милутином Раонићем*

Растку Петровићу

„То! То! Умрети! Никада више не живети!”

Изнова да именујем

Све:

Оно што смо Ми,

Ону нит живота

Која се руши кроз Време,

За нама.

Никада нисмо Сада: Увек смо оно

Што смо били.

А увек ћемо бити.

Сада треба да кренемо:

Чека нас Она

Којој кћи Огњеобразног

Беше позајмила

Свој Лик.

Наше највеће проклетство је

Што никада нисмо,

А увек Нас има.

Ти, Који Јеси,
Знаш све о Ономе,
Који Није.
И бићеш *тамо!*
Јер све се завршава тек онда
Када почне!
А Ти си рекао, миљениче блажених,
А шта је смртоносно?
Само је жити вечно.
И само вечност не познаје свој век.

Можемо рећи: То је Крај.
А крајолици неизмерно умножавају
Оно Исто,
Чије Узде обуздавају
Неодрживо.
Крајно је Љубав.
А нераздрживо спаја у себе раздор
Опроштај:
Јер налазиво је
Све.
И ако нема у теби,
Празнино,
Ичег небесног,
Ипак налази Себе у Себи
Сопство.
А то си Ти!
И јеси!

Баш зато што није прирасло Бесмртном
Оно рециво,
Ипак јесте присно одсуству
Знано.

И зато се руши кроз Време оно
Именовано.

Једном је довољно рећи:

То је крај.

А ипак није.

Никада немој рећи: То смо
Ми!

Били смо већ,
А ипак Временом прогнане,

Заборав нас враћа

У Себе.

То! То! Бити!

А увек изнова не живети!

На крају рецимо:

На крају важно је Како,

Није Шта.

И ништа не треба више рећи,

Осим то:

На крају, Ништа не треба више

Рећи, чак ни то:

На крају Ништа!

То! То!

Хвар, 1980

* Милутин Раонић – правник и песник, најдаровитији песников ученик у Карловачкој гимназији (1977-78) и потом близак пријатељ. (*прим. прир.*)

ДУХ ПРАДУБИНЕ

За Звездану Жал

Фридрих Хелдерлин

НА ВРЕЛУ ДУНАВА

Препев с немачког,
у славу пра Ивана В. Лалића

Тебе, Азијо Мајко, поздрављам ја,
И тамо у сени прастарих шума мирујеш
И о делима својим мниш,
Ја, Азијо, и не из властите снаге само,
И не тек снагама пјан, него ти, хиљадугодишња,
Небеске ватре пуна

Бескрајан узвинула си поклик,
Да нам од тога гласа
Ухо и сада још, о хиљадугодишња, бруји,
Јер теби да учиним хвалу,
Примих за певање дар.
Сада пак мирујеш ти, и чекаш,
Неће ли можда теби из живодајних груди,
Неће ли теби одјек љубави да се случи,
Са таласима Дунава када, одозго са врха,
Истоку у сусрет хитају, тражећи уток и носећи лађе,
Но на моћнијем ево таласу долазим к теби,
И произдаљ, пре но се десило све,
Јављам ти то и кажем:

Јер, као када одозго, с дивотноусаглашених, са оргуља
У светој дворани,
Блиставонавирућа из неисцрпних цеви,

Започне, будећи, свој предсвир зора,
И даље уокруг, од свода до свода,
Освежавајући сад, складопојиви потече струј
И све до у хладне сене кућу
Одушевљењем пуни,
Тако пробудио се сада, и подижући се, њему,
Празничном Сунцу, одазива се
Хор верних; тако стиже
До нас са Истока Слово,
И на Парнаса хриди и на Китерону чух,
Азијо, твој одјек, и распрши он се
На Капитолу, и изненада одозго са Алпа
Странкиња једна случи се,
Будитељка, на нас,
Човекотворива Реч.
На мах дограби удивљење душу
Свих пресретених, и беше
Ноћ на очима Најбољих.
Јер много може човек,
И бујицу, и хрид, и ватровладу саму
Умећем обуздава он,
И није му, високонзорном, да страхује
Од мача, али посрће
Пред божанским до-ногу-потучени моћник,

И готово дивљачи налик; која,
Гоњена младошћу слатком,
Бездоморно по брежуљцима скита
И осећа властиту снагу
У поднева-жеги. Но када
Удолињена, у поигравајућем ветру,
Света већ буде светлост, и на хладовитијем зраку
Радосни пристиже дух
Блаженој Земљи, тада поклекне она, непривикнута

Најлепшем и задрема лакопреним сном,
Пре још но звезде се јаве. Тако и ми. Јер некима већ
Угасну сјај у оку пред богодоносним дарима,
Пред пријатељским, који из Јоније нама,
И из Арабије, дођоше, и радосна
Научењима скупим а и песнима љупким,
Душа ових спавача не поста никад,
Ипак по неки бдеху. И често лутаху они
Радости пуни међ' вама, грађани лепих градова,
Сред витешке игре, тамо где, иначе невидив, столоваше
Потајни јунак песницима уз бок, осматраше борце
и с осмехом

Хваљаше, хваљени, безбрижно-озбиљну децу.
Нераскидива љубав бејаше то и јесте.
И мада раздвојени, прожимају вас ипак
Наше мисли, ви радосници на Истму,
И на Цефису и на Тајгету,
Долећу к вама, долине Кавказа,
Прастари рајски вртови далеки,

И к твојим патријарсима и ка пророцима твојим,
Азијо, к твојим Јакима, о Мајко
Који неустрашно пред знамењима света.
С небом на плећима и са свом судбином,
Данима прирасли за брегове,
Научише најпре
Сами да говоре
Пред Богом. Сада мирују они. Но ако ви,
А треба то да се каже,
Сви ви стари, не рекосте, од кога?
Тебе именујемо ми, светообавезани, именујемо,
Тебе, Природо, и као из чистилишта, измамљује Ново
Из тебе све зачето Божанским.
Додуше ходимо ми као сирочад скоро:

Јесте добро, као некад, само оне брижности више нема;
Ипак младићи, детињства спомен,
Ни у кући не осећају се страним.
Троструко живе они, тако баш као
Први синови неба.
И не узалуд нам тек беше
У душу усађена верност.
Не нама, него и вашу похрањује она
Даровима светим, оружјем речи,
Које нам, неупућенима, остависте Ви
Када се, синови судбе, оделисте од нас.

Ви, добри генији, присутни сте овде,
И често, кад једнога од нас свети обавије облак,
Тад задивљени ми смо и знати то није нам да се хоти,
Но нектром Ви зачињујете дах,
И тада радосно кличемо ми или нас прене
Једна мисао, буде ли наине ко одвећ у вашој вољи,
Не мирује он, док с вама не постане једно.
Зато ви, Благии! обкружите ме лако,
Да останем још мало, та толико још треба да се пева!
Но скончава ми сад, сузећи чедно,
Као љубавна скаска,
Моја песан, а тако исто је она
Мени, смернорумена, бледећи,
Доходила с почетка. Но тако збива се све.

КОНГО*

За пра Драгана и Тању Глумичић

У Конгу треба изговорити све оно чему није суђено
да се збуде
Макар се и ослободио Дух Освете у том осујећеном
простору
У сред Тишине иза Ума – та зар потрошити се у
бесмисленом отпору
Том најчистијем Небивању до кога допиру само умне
и проницљиве заблуде
Жреца загледаних у Тамно Недокучиво Пребивалиште
ангела у хору
Свеудиљно певајућих, да се од те музике њихова
преосетива чула пробуде
И у златоуста пророчанства прелију слутње тајновито
њиховом зору
Тек доступне, чијим трагом вазносе они свој
несавршени дух док не полуде
Сустигнути осветом Тамног Небивања што у свом
недокучивом простору
Очекује да у Конгу изговори се све оно чему није
суђено да се збуде.

* Име кафане у Врањеву, старом делу Новог Бечеја, смештене у конфискованој кући породице Дујин. (прим. прир.)

БИТИ БЛИЗ

У „Знаку питања“, Београд

За Светлану Цаушевић

Дражајша Небеснице,
Звездана Жал!

Како већ доликује огњеном духу
Твојих етерских предака,
Јави за Бор!
Претвори ме у чисти Наум
И заснуј ово стреловито,
Безвремено,
Путовање!

Ако већ постоје неки Градови
Које морам окрзнути
Својим проласком:
Невољни данак протежности,
Ако већ неки,
унапред одређени, дан
Предодређује сврху:
Ту животворну тамницу Духа,
Ипак нека тај Пут буде чисти Струј
Који јесте Време:
Уздах Бића за изгубљеним Ством.

Можда Господар Чаробне Шуме зна,
Онај струјни, и стрџни,
Онај који устројава
Све:
Стрибор То зна!

А ја ослушкујем,
И чујем,
И претварам у Глас:
Хуј!

Могу само да кажем:
Бити близ!

Тамо где стаса Бор,
Тамо си Ти,
Звездана Жал,
Која ван свих ликова јеси,
А Лог си свима!

Ту је и Он!

Да је хтео да ме напусти,
Оставио би све
Да се по мојој вољи
Збива.

Али Небесно,
Кроз Твоју душу,
Тек сада струји ми,
Звездана Жал!

Он је и ту!

Близ је Он!

НОЋ УТРОБЕ

На Мраморном мору

Почео сам да се сећам,
Звездана Жал,
Тек када је већ био
Почетак.

Гледао сам,
У духу,
Сјај.

У Њему све запамћено,
И унапред догођено:
Све.

Ишли смо кроз Ништа.

Изнад, и Испод,
Лагано, из Дубине,
Дизало се, и спуштало:
Дно.

Пењали се у Сумрак
Који је био Свуда
И био је Све:

Плав, плав.

Сиђосмо до висине
У којој се прикривао:
Он.

На дну Таме,
Победоносни Праотац-Сјај
Угледа мојим оком
Исцерено лице Господара Твари,
Бездану звер,
И разјапљена чељуст
Пропусти га у ноћ утробе.

А тамо!

Тамо угледа Он, најзад!
Сневани Гневни Жал!
Заточен! чист!
И сав се пресијаваше
У плавичастој! у златастој!
Магли,
И не издвајаху се из ње
Ни Вода!
ни Ватра!
ни Зрак!

Већ само Тишина!

Јер Тишина је наличје Песме
Коју пева Бог.

И само Бела Птица!

Јер Бела Птица, гле!
Излеће из Празнине,
И крилати Сфаирос
Лети са Њом!

ВЕСТ

У храму Пресвете Мудрости

Пресвета Мудрости,
Једино с Тобом још могу да делим
Најскровитије своје мисли,
И да очекујем одјек благ
У, свепримајућој,
Твојој души.

Јер кад указа Те данас,
У тек примиреном лету,
Сав предан само наслутивом
Твоме високом Науму,
Дубоко заснованим Словом успламтео,
Свети Арханђео,
Онај стрпљиво притајен
У немеривој тишини сводова
Твога храма,
Сагледах у себи јасно присуство
Твоје милости,
И видевши је, разливену,
У свим чинима, и одјецима,
Своје воље,
Препустих њеном провиђењу
Да несталан ми, и сагрешив,
Поведе дух.

Учини да гласу, и речи,
Близу будемо ми:
Криллати весник Твоје благодати,
На чијој, гле! руци слеће,

Из Празнине,
Божански Сфаирос,
И, скривен од очију мноштва,
У бочном своду апсиде, испод куполе,
Доноси Вест:
Да окреће се све!
И да ће силе мача и Ума
Из осветилишта Правога Слова,
Протерати оног нечастивог,
И свепреварног,
Кнеза Понора и Таме.

КРИЛАТИ САПУТНИЦИ*

На Гази-Азијастану

*Аронаутима***

Нека неозлојећен Ти,
И благовестан,
Пречиста кћери Азије,
Буде дух,
Када Синове Сјаја отпремаш
У тамну постојбину
Својих дедова!

И оног лакопреобразног
Владара Светлости,
Ношена биком у чије
Позлаћене одаје,
Да посвећена будеш,
Беше узвинута,
Оног Змаја, оног насилника,
Привòли накиту вечнокиптеће своје
Младости,
Да замагљен му буде ум,
И заборавом опијен,
Када приближе се Поклоници Дубине
Оним прогнаним, затамниченим,
Бозима Земље!

Сушто да слован ми буде говор,
Пресвета,
Када не будеш више, у оку,
Блистала мени,

Усамљена,
Из Царског града,
И низ Мраморно не буду више море
Широм испловљавали
Жуђени путеви у Јонију,
И не испраћао их, раздрагане,
Завидни Искидар,
Да не пресуши ми,
Благогласна,
Најмноговирнији од свих токова:

Учини да крилати буду ми сапутници
Твоји свеуслужни Духови,
Свети Бесамртници,
И Оца нашега,
Оног светозарнога Господара Мудрости,
Благодејствена да буде ми Реч!

* У оба издања *Душа градова* ова песма је објављена под насловом „На Гази-Азијастану” – топоним који је песник измислио по узору на Гази-Местан, означивши њиме место на којем је први пут, прешавши Босфор, нагазио Азију.

** Аронаути су песникови сапутници (браћа Лазар и Воја Стојановић, Александар Миленковић и Душан Гамсар) у шипу румунске марке „Аро” са којим су из Београда кренули у Индију и упркос силних недаћа стигли до Авганистана (Џелалабад), одакле је, после хаварије митолошког возила, пут према циљу продужио, и до њега стигао, једино песник. (прим. прир.)

ЗАВЕТ ПРАОТАЦА

На граници Персијског царства

За пра Александра Лому

Посвети ово блиставо јутро,
Сјајнолики и многоодблесни дане,
Лахорно негде, зрочно, одњихан
У дубинама Азије,
Тамо где скровит,
Тек именовани Неутол,
Раздваја земљу одблесног полумесеца
Од светлоизворне дубине јерменске,
Шуморно доносећи чежњу беспутника
Из жедних пространстава
Анадолије!
А Нојева барка испловљава
Из нашег погледа
И пристаје у спасоносну луку,
Плећати Арарат, вечнобелог темена,
Окићен паучинастим оковратником,
Наднесен над бескрајне,
Некад потопљене, висоравни
Што се у три окружујуће земље
Широко протежу
Између дугачких, и голих,
Гребенастих венаца.

Пробуди из многовековног сна
Затамничене, у заборав огрезле,
Неоплођене душе народа,
Које заједно с њиховим Бозима,
У незапамћена времена,

Окова Земљотресац
Овим бескрвним брдима,
Да ко зна за какав грех
Уклето истрајавају казну
Јаловог обделавања голети,
Док једном, јер тако проречено је,
Не ослободе им многотвориву снагу,
Памћењу завештани,
Потомци Правога Слова.

Јер ево:
Сија пред нама огањ Великог Царства,
И завет Праотаца,
И Зороастар,
И оно Свеодржавајуће у нама
Поздравља паљење источних бакљи,
Иако оне,
У стихијно чедном кањону Неутола,
Злослужише на крв,
И искрсаваху времена безумна,
Кад се расловише,
И не препознаше браћа,
И сукобише се моћне војске,
Жедне добара овоземаљских.

Јер не престаје да угрожава дело људско,
И наум,
И расудну жудњу,
Онај непокорени првосвештеник
Смрти,
У чијем злоуму, одувек,
Јаросно оружје кују Охолост и Мржња,
И поганим језиком сведоче о нама:
Срушени градови, завада и мач.

У ВЕРНО ОДБЛЕСНИМ ВОДАМА

У престоници Персије, уочи пада Царства

За Слободанку Цицил

Као што древни градови,
Чисто, непреварно, одсликавају се,
Само лахором, благо, узлелујани,
У верно одблесним
Водама,
Тако певају из нас најдраже
Успомене
Када принесе их души чежња:
Затамничени садруг висина,
Некадашњи миљеник
Сјаја.

Време је површина Језера,
Којој се складољубиви Дух-луталица
Зазорно враћа,
Да сагледа у њој
Свој видљиви лик,
И сачува га, у памћењу,
Кад једном одлута,
Без повратка.

БРОДОВИ-ЛУТАЛИЦЕ

У Кандахару, у Авганској пустињи

За Јасмину Нешковић

Овде станује Кандахар,
И свуда око њега
Испаравају златна брда,
Благо лебдећа у подневној јари,
И непрегледној, пешчаној, измаглици
Пустиње.

Градови су бродови-луталице,
Преваром чврсто усидрени
У долине,
И само понекад каравани
Понесу из њих, у даљину,
Потпалу за непресушиви,
Онај свеутолни, нагон,
Луталачки.

ПРЕСЕЉАВАЊЕ КОНТИНЕНТА У Лахореу, Пенџаб, надомак Индије

За Душана Кузмановића Кузу

(Драги наш, истокољубиви!)

Очекивасмо, већ, да Сунце
Почне са запада да нас
Обзорује,
Колико дуго, и бесконачно,
На исток путовасмо,
И остајаху, за нама,
Широки простори Азије,
И памћења.

Али авај! Полако,
Континент поче да се, у нас,
Пресељава,
И само још мало истока
Преостаде да борави ван.

Ускоро почеће Сунце
Да изгрева из нас,
И свет ће гледати,
На небу, сјајну,
Нашу мисао.

Погледај!
Ка теби, ево, већ,
Исијавамо!

САЊАРЕЊЕ СВЕВИШЊЕГ ОЦА У Бенаресу

Исту Ти причу понављам,
Прогнани Душе,
Кроз тако чврсто оковано време!
Скини са ока скраму која чини,
Да оно најприсутније
Невидивим Ти бива!
Од корица до корица, већ написана,
Лежи пред Тобом
Велика књига Природе,
А њен Творац,
Светлосним вековима,
Већ припрема нови рукопис:

Па читај!

Додуше, не недостају тумачи
Премудрог Слова,
И нису узалуд тек пролетели Земљом,
И у тиху небеску постојбину
Повукли се, древни народи,
И најкрилатији њихови синови
Светим Бесамртницима постали друзи.
Али Свевишњи Отац очекује од Тебе,
Да будеш најтања спона којом довршиће се,
И уконачити најзад, и свеповезати,
Његово сањарење: О Бићу.

INDIA GATE

У Њу Делхију

За Бир Варму и Нити Марг

Да крочиш на Краљевски пут,
Звездана Жал,
Мајко и Славо вечног Србистана,
Врати се на Врата Индије!

Индија је двор у коме станује
Зналац Тајне.
Зналац Тајне пише
Пером Беле Птице.

Бела Птица није имала облик.
Облик њен
Сав се био сажео:
У Глас.
Глас је свеодазивно,
И присно,
Одзвањао:

Дођи, видећеш Бога!

Бог је имао празно лице,
И бело,
Без величине,
И без тела.
Тело Његово било је
Његово лице.
Лице Његово било је:
Свет.

Свет није имао уста,
И није знао за Говор.
Говор његов биле су
Стихије.
Стихије биле су свирка
Долетела са кружне ивице
Кона.

Кон је био вид
Из ума Беле Птице -
Сјај.
Сјај је око
На празном лицу
Бескона.

Бескон је мастило за перо
Беле Птице.
Бела Птица слеће на теме
Зналаца Тајне.
Зналац Тајне ступа у Твој корак.
И води Те ка Себи.
Ка Себи Пут води кроз Врата
Индије.
Врата Индије пропуштају
На Краљевски пут.

Па прођи!

Краљевски пут стиже до вечног
Србистана.
Србистан је двор у којем Те чека:
Зналац Тајне.

ОНАКАВ КАКАВ ЈЕСТЕ

У манастиру Морача

Насупрот Растројном брду јесмо,
Звездана Жал,
Над реком, која хучно доноси
Недокучне воде,
Зелено, и чисто, струјеће
Из маглено-снежних гора,
Које жудно објашао је
Пенасти дух.

Из истога лога разливају се тоци,
А над њима:
Свето и горно надвисио се Он,
Чврстога лика,
И препричава Га, усудно,
Манастир.
Над вратима објавио се
Онакав Какав Јесте:
Христос-Змај,
Далеки потомак Дубине,
И Белих Уста,
Из којих једном излила се
Премудрост Божја,
Јединосушна,
И своју благодот уложила
У Свет.

Да увек истим одржава се
Слово Великог Оца
Доноси вест:

Свепресудни, крилати гласник,
И да ће једном Превечни
Да се врати међу народе,
Брз у правди,
Ненаговорив,
А благ.

А падају, пред нама, воде,
Звездана Жал,
Увек нове,
Иако увек исти прима их облик
И утројава им се ток,
Када се, разјарене, и хучне,
Дограбе тла:
Мада само за трен.

Јер краће од мисли траје
Њихов пев:
Сачекује га зеленоока,
Прозирна,
Она свесаобразна, чедна,
Кћи Подземника,
И журно односи тројну му душу
У неки, дубље ужлебљени,
Лог.

ТУГА НАРОДА

На Рибарском острву, Нови Сад

*Накнадна посвета пра Радомиру Ракићу
и нашој уснулој браћи
пра Нанију Станковићу и пра Влади Лековићу,
са којима смо обнављали Друштво српске словесности*

Само зато што постоје
Карловци, и Дунав! и Стражилово!
И Нови Сад! ја сада могу рећи:
Та шта је умирати, када ја знам,
Шта је Тишина у коју преливају се
Хујни векови.

Увек ме је било ту,
И ћутао сам.

Нису ту увек били, под брежуљцима,
Питоми торњеви,
И нису, благородно, изнад кровова,
Према Фрушкој,
Преливала се, и умиљавала слуху,
Звона, православна.

Мени су ту приповедали своју тугу народи,
Када су, споро, и помирено,
Некуда, без трага, одлазили.

Народи, који тако, незнано куда, одлазе,
Враћају се, изнурени,
У своју далеку постојбину,

Тамо негде, према почецима
Времена.

Гледао сам их,
Нестајали су у маглинама,
И то је био Повратак,
А ми, понекад, кажемо,
Они су постали своја прошлост,
Иако се дуго,
Све до нашег заборав,
За собом, освртаху.

НА ПРЕДАВАЊУ ЗАПАДНОГ ВЕТРА

У оксфордској учионици лахорног учитеља

За пра Стефана Ђурића

Тихи вртови оксфордских колеца учионице су
У којима слушамо, и осећамо на кожи,
Учено казивање Западног ветра.

Умом у прошлим столећима славе,
Душом у тужној садашњости Сремских Карловаца,
Осећамо да је онај, некад сведосежући,
Дух лахорног Учитеља примирио у себи лет,
А титрају му у даху, и не виде више пут из себе,
Тисућулетне успомене,
И обузима га, неумитна, мисао о Селидби.

Ми сада треба да исплетемо му крила,
Довољно чврста, да у пребрзи
Не прометне се умор далеко доходиште,
Довољно широка, да им сенка,
Мудрим сажимањем Сунчевог рукописа,
Прекрије све наше градове,
Довољно зрачна, да на њима
Вине се словесна мисао
До у висине Небеских Двора
Из којих праведним гневом,
Али и расудним оком, мотре нас,
И одмеравају корак, Свети Бесмртници.

ЛИПЕ У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Између Богословије и Патријаршије

За Милену Којдић Алексић

Од свих места на Земљи, на којима бих, вечерас, могао бити, ја седим управо у Сремским Карловцима.

И од свих људи, чије би ме друштво могло красити, ја немам другог друштва осим себе сама.

Па и од свег другог, што бих, у овом часу, могао писати, ја не пишем ништа друго, до ову реченицу, која се сама искраде из мириса липа, када се, по повратку из Неопланте, нађох, зачаран, између Богословије и Патријаршије,

И одједном вратих себе у онај већ доживљени осећај.

Да ништа у људском животу не може бити другачије, него што јесте.

КАРЛОВАЧКА БАЛАДА*

*Посвета Станковићима***

Из тихе сенке векова узлети
Јастребе стихом изливени
Крилом што тиче вишње загонети
Пут ми у Карловце опламени
Врати низ Дунав са беспутица
Корак ми блудан крв ми прени
Да се и овај витки луталица
Свије у конак рождествени

И преко белих торњева прелети
Још беља Птицо лака сени
Ветар су крила којима исплети
Повратак Белилу Та у мени
И ниси друго била него плима
На којој једриле су зени
У сјајну вечност коју Карловцима
Сневаху жреци вазнесени

Кроз свих векова беспознај пролети
Крилата вести о промени
Годишњег доба на планети
Дворска да Башта озелени
И јекне кроз народе Правог Слова
Превеки Усуд а љувени
Распе се напев гордог Стражилова
По озареној васељени

Сва моја горка лутања надлети
Исконом летче надлетени

Да се у жилу родне прапочети
Слију ми тоци разливени
Зову ме Фрушка брда таласава
Магарчев брег винске јесени
И давни гутљаји са Четри Лава
За вечни поврат попијени

Зато у Карловце тихо долети
Бели Јастребе лакопрени
Док плешу торњеви и сунцокрети
Бранковим колом заплетени
Доста је било мимолети
Сад хоћу дунавски вал да се пени
Ту где од љубави млидијах мрети
Где наћох конак јестаствени

Најбеља Птицо тамо слети
Бели Јастребе рождествени

* Ову песму компоновао је Владета Р. Кандић (Бата Канда), као трећи део „Карловачког триптиха“ чија су прва два дела „Ђачки растанак“ Бранка Радичевића и „Стражилово“ Милоша Црњанског. (прим. прир.)

** Под „Станковићима“ се подразумевају професори српског језика и књижевности Иванка и Бора Станковић, песникове колеге и пријатељи из Карловачке гимназије, као и њихови синови Љубиша и Вукашин – изданци старе карловачке лозе Симеонових-Чокић. (прим. прир.)

МАГЛЕНЕ ДУШЕ ОСМЕХ ЦВАО

За М. Д.

Ја нисам залуд данас брао
Пелење горко нисам ткао
Самртни венац, нит' је зјао
Залуд у мени несмисао

Док сам низ Дунав отицао
И док Карловце опевао

Данас је мени дојахао
Зловесни крилац и позвао
Тамо у вечност где је стао
Раширио се и задрхтао
Трен давни кад сам угледао
Маглене душе осмех цвао
А струј по души одзвањао
У чарни бездан да сам пао

Док сам свој удес опевао
И док низ Дунав отицао

И никад нисам осећао
У оку пламљи блесак, као
Да први пут је мени сјао
Вилинског лица поглед зао
И болан, онај освештао
У греху, јер се опирао
Тмини у коју сав је понирао
Док ме у своју тајну звао

Док сам низ Дунав отицао
И док Карловце певао

Ја нисам залуд данас брао
Пелење горко, нисам ткао
Самртни венац, нит' је зјао
залуд у мени несмисао
Данас је мени дојахао
Зловесни крилац и позвао
Тамо у вечност где је стао
Маглене душе осмех цвао

Док сам свој удес певао
И док низ Дунав отицао

Док сам низ Дунав отицао
И док Карловце певао

* Ову песму компоновао је Дејан Пре Трајковић, а изводе је „Слободни стругари“.

У односу на њен првобитни изглед, из 1979. г. придодати су стихови са „отичућим Дунавом“ и Сремским Карловцима..

Песник је годинама жалио што је своју „најдунавскију“ песму лишио таласа своје омиљене реке и звоника вољеног града, од којих је сва била саткана. Прилику за поправак напросто му је 2017. године изнудило објављивање књиге *Буди Дунав* из које није смела да буде изостављена. Том приликом у „маглену душу“ упловила је велика река, а тек сада, у ово обновљено издање *Ресника*, допиру звона са карловачких звоника.

СИН ХИМАЛАЈЕ

*Урезано у камен, донет Иванки Станковић
из једног од хималајских брзака*

Овај комадић простора клесао је Струј,
Син Хималаје. Са карловачких звоника
Усхитно сада пламти гласба небесника
И њена крила како вазносе нас: Чуј!

А овај запис, урезан у камен, пламти
Из исте душе из које и ток и звон.
Скромну његову чежњу за трајањем: Памти!
И не дај забраву да га дирне он.

ПЛАМЕНИ БОГ*

Заборавиш ли да је био Бог
Један пламени у близини твог
Жуднога срца, и Стиха, у ког
Слетаху Вести из бескраја свог

Утварама удахни свој глас
И тако расут скривај се у њему
И тако дубок одзвањај из нас
И тако далек пребивај у свему.

* У ранијим збиркама ова песма је објављивана под насловом „И тако далек пребивај у свему“. (прим. прим.)

ХВАР

На Светом Стефану

Ти си одувек била Ту,
Звездана Жал,
И никада нећеш отићи.

Ја ћу Те, једном, одавде, гледати,
И свѣта, на уснама, биће ми
Реч,
Сва испредена од Сјаја,
И мисао ништа друго, него:
Велики Сунчани Пут.

Гледаћу:
Како, до ногу, дотиче
Златни ми учинак
Вечите Свађе међу Стихијама,
И притом вечити Мир.
И како, из главе, излеће
Бела Мисао,
И пева!
А небо су јој крила!
И очи су јој Сјај!

Видећу:
Како, над главом,
Према небеским дверима,
Дуже се прозирни Храм,
До светог облика извијена
Земаљска твар,
А саучесно блистају у оку јој,

И указују пут ка Божанском,
И вода! и огањ! и зрак.

Тада ћу знати Оно,
Што, Тèби тек,
Казаше Бóзи,
И нећу довољно моћи
Да начудим се,
Како најскривенијом истина бива,
Када најшире отвара се виду,
И како најдаљи,
Каткада чак и неприсутни,
Чине се Небесници,
Управо најлучезарнијом својом
Близином.

Моћи ћу, тада, да кажем,
Чврстообличном рéчи:
Биће је вода,
Суштаство ватра,
Душа је ваздух,
А Земља тмî,
И нî.

ДУХ ПРАДУБИНЕ

У Сремским Карловцима

Поново си дотакла мене,
Далека Владичице,
Довела те је велика ширина
Понора
Чије гласовирење поново
Ослушкујем,
И повлачим га за собом,
Корачајући
Светом.

Носио сам горчину
Читаву једну,
Згуснуту,
Вечност,
Тамо где осећаш да се
Танком нити
Везује утроба за бесконачну
Своју дубину.
Сада горчине више
Нема,
Јер нестаје оног што се сасвим
Претвори
У себе.

Погледај, гори Време!
То се враћа у себе онај,
Који је толико учинио
Да буде могућ
Међу људима!
Време је да Време оконча

Свој век!
Он је саградио пламени Град
Око бескраја,
Да може издвојити своје простирање
У саобразив
Лик.
Људи можда и не слуте висине
До којих сежу му
Витки торњеви.
Али нико не види ни дубину
У коју непрестано морају
Понирати његови
Темељи.

Свуда где су биле границе
Бескрају,
Свуда је протутњао Дух
Прадубине,
И поново зјапи Бескон
Око мене,
И поново крећем
У ширине,
Јер досуђено је да прође
Кроз многе градове
Огањ Луталица,
Који само под Твојим крилом,
Пресвета Владичице,
Може пронићи до дна
Себе,
И тада рећи:
Видим Те, То си Ти!

ОБЛИК ТИШИНЕ*

Посвети растанку ма и горки трен
Врло далеке чежње када сен
Прекрије душу и у поглед снен
Крадом ти кане влажни дрхтај њен.

И реци крупном зрну бола: Сјај!
Дубини реци: Сићи! Али тај
Понеси бездан и безмерју дај
Облик тишине и у њему трај.

Жарно док срце леди се у кам
Протеклих дана врати ма и прам
У горки осмех а у око плам
Пре но што даље закорачиш сам.

* Ову песму компоновао је Дејан Пре Трајковић Жућа. И њу, као и друге Пре Трајковићеве композиције на стихове Милана од Лужице, изводи група „Слободни стругари“ са вокалним солистом Зораном Све Јовановићем. (прим. прир.)

ГОСПОДАР СФАИРОСА

За Ану*

ГОСПОДАР СФАИРОСА

Вирно је време, врти га врат
Варнога Врага, сверан је сат
И верна ватра, или јој врт
Творца отвара Неразум-Смрт
Па ми је сведок пожара дим -
Сажegli огањ душе. Јер чим
До врелог врха врла јој звер
Прождере пламен, и зато јер
Време вретено вртно је, вир
У коме Сварог вртложи свир
О томе како враћа се Враг
Међу створења, сметну ли траг
Врховне вере – ја снујем твар
Из које врачн варниче свар.
Утварном варком сав ћу да врим
Из вражјег врела да изворим.

* Песникова прва кћи Ана Младеновић Вилијамсон, пијанисткиња, родила се 26. септембра 1972. године у Београду од мајке Марјанце Пакиж. Живи у Оксфорду, Енглеска, удата за енглеског филозофа Тимоти Вилијамсона. (прим. прир.)

Владимир Соловјов

ХИМНА СВЕТОЈ ПРЕМУДРОСТИ

*Препев са руског,
посвећен Љиљани Јовановић*

XXXIII

Владичице Земљо! Теби приклоних чело,
И кроз мирисни покров изли ми се у дух
Мајчинско срце нежно успламтело
И светског живота треперење чух.

Таквом ужганом слашћу слазише благодат
Сјајућих небеса низ подневни зрак,
И складопевни поздрав слаху заузврат
И многошумна гора, и хитри брза́к.

У пројави тајанства, гле! земаљска душа
Виде небеско светло и сли се са њим.
Од огња љубави животна се тмуша
Развеја у срцу к'о мимолетни дим.

ДАМАР ПЛОТИ*

Да је усхтела бољу меру
Ова би песма прећутала
Свој гордељиви излив перу
И песнику би преноћиште
У драганином срцу дала

Да је пронашла коначиште
У срећне душе тихом ткању
Овој би песми уточиште
Пољупци били и дрхтаји
Два млада тела у сплитању

И да још није у потаји
Тражила звонки одјек слика
Њеног би срца откуцаји
Сливали сласни дамар плоти
У жудне кретње љубавника

Но да свој нагон оваплоти
У трошној тварци таштог стиха
Овој се песми хтѐ да скроти
Нежнији усхит ка лепоти
И скрши срце у песника

* Ову и наредну песму компоновао је Дејан Пре Трајковић, а изводе их „Слободни стругари”. (прим. прим.)

УТИХНИ СВОЈУ ПЕСМУ

Писмо из Њу Делхија

Оцу песнику

Утихни своју песму, сине
Живота, нека ти струјање
Бића ослухне Дух док Тмине
Не преобрази Слик у сјање
Стиха и не блесну дубине.

Луча почела засја ли ти
Не прихватај се речи варне
Док само Биће не исхити
Из Тајне своје светозарне
И похитавши тада хрло
Да објави се целим Красом
Не излије се у твоје грло
И не проповеди твојим гласом:
Казу о Слову које зари
Сушт Огањ свету и Ум дели
Бићима чињеним од Твари
И Стихија а теби вели:

Утихни своју песму, сине
Живота, нек ти у клијање
Бића прониче Дух док Тмине
Преображава Слик у сјање
Стиха зрачећег из Дубине.

СМРТ ПЕСНИКА*

Празно се цери у вечној кући
А једно расцвало тело мами
Сулудог песника да умирући
Последњи блесак отме тами

Суманут поглед тражи очи
Самртни трзај нежну руку
Крик би из утробе да искочи
И јекне тамну опоруку

*Жалосна врсто на две ноге
Неуки роде трошен Умом
Дељен на горде и убоге
Раздиран мржњом и зулумом*

*Слабашни створе кушан змијом
Путени греше родитеља
Васпитан пером и чакијом
Варан од свога створитеља*

*Кнеже пак моћни земног жића
Рудниче вере струно тајне
Сва лепа лица нежна бића
Дрхтају љубави живодајне*

*Из страшне тмине пре постања
У страшни понор иза смрти
Кроз привид овог светлуцања
Пути су твоји разастрти*

*Великом Празном и Лепота
Танани дрхтај свој приклања
Никада није било живота
А неће бити ни умирања*

То не рекавши усну модру
Прекри тишином око мреном
Разроки ругач приђе одру
И смех се расу васељеном

* Ову песму је компоновао Дејан Пре Трајковић, а изводе је „Слободни стругари“. (прим. прим.)

СТАРИ ЗЛОБНИК

На тело још једном горко приставши
Закључај тврдо дворе ругобне
И кључе мргуд-чувару предавши
У тмине коначно крени утробне.

Под собом тавни свемир, украшен
Толиким жаром звезда, угледав,
У духа свога зев, неустрашен
Празнином, зари поглед стрмоглав.

Јер својим најбоље скриваш обликом
У тело свргнуте чемер-бездане
Кроз које, вођен Старим Злобником,
Разгласио си тајне звездане.

Ни ветар неуки, таквим сводником
Заведен, не би се жешће сручио
У шупљи вртлог беспут-ходником
И све још облике разобручио

ОСЛУШНИ ЗАКОН! ПЕВАЈ ТИШЕ!

За пра Милана Лалића

Ти, који *мораш*, мртав јеси!
Дубок је Закон отац Вољи!
Одустанеш ли, жар понеси
У Светилиште: Свет је бољи
Од Празнине, ма и празан. Ти
Си само помрчина где ни
Врази не слућују да пламти
Тама: У дубини. Преокрени
Лик Сазвучја: У свету има
Превише Слова, и слог више.
Не испуштај га! У недрима
Ослушни закон! Певај тише!

МОРАМ ДА ВИДИМ ОСТРВА*

Чудотворне шуме низ тело ми расту
наслѐдни мој појас зимзелѐн
у пролеће одагнах задњу ласту
бесмртни да ми дохита јелѐн

Владика Данило (Крстић) Будимски

(На путу за Спораде, Путнику из древне словенске земље причињавало се Коло мртвих, које је, по предању његових предака, предводио јелен. Ова песма сачињена је по казивању његовог сапутника, зналца старина, који је са непознатог језика преводио тамна наслућивања овог тајанственог проповедника из древних времена.)

Пре но што дођу јелени
Туго у сенци обрва
Пре но што дођу јелени
Хоћу да видим острва

Пре но што коло поведу
Туго у сенци обрва
Пре но што коло поведу
Морам да видим острва

Садруг на путу буди ми
Туго у сенци обрва
Садруг на путу буди ми
Крећем да видим острва

Пре но што дођу јелени
Туго у сенци обрва
Пре но што дођу јелени
Морам да видим острва

* Музику за ову песму компоновао је Дејан Пре Трајковић (изведба „Слободних стругара“ са вокалним солистом Зораном Све Јовановићем), а њен руски препев углазбио је московски рапсод Александар Суботин – Љубослав који је и пева, пратећи се на руској гусли. (прим. прир.)

JE DOIS VOIR LES ÎLES*

De mon corps poussent les forets sorcelles
Ma ceinture verdâtre héréditaire
Au printemps j'ai banni le tout des hirondelles
Pour conquérir l'imortalité du cerf

L'évêque Danilo (Krstic) de Boudim

(En voyageant vers les Sporades, le Voyageur de l'antique pays slave a cru voir la Ronde des morts, conduite, selon la tradition de ses ancêtres, par un cerf.

Ce poème est composé d'après le récit de son compagnon de voyage, grand connaisseur du passé, qui avait traduit d'une langue inconnue les sombres présages de ce prophète mystique des temps jadis.)

Avant que les serfs ne parviennent
Tristesse à l'ombre des sourcils
Avant que les serfs ne parviennent
Je veux voir les îles

Avant qu'ils ne mènent la Ronde
Tristesse à l'ombre des sourcils
Avant qu'ils ne mènent la Ronde
Je dois voir les îles

Sois mon compagnon de voyage
Tristesse à l'ombre des sourcils
Sois mon compagnon de voyage
Je pars pour voir les îles

Avant que les serfs ne parviennent
Tristesse à l'ombre des sourcils
Avant que les serfs ne parviennent
Je dois voir les îles

* Ово је француска верзија "Морам да видим острва", јер је песма написана истовремено на оба језика. Вид. „Белешку о настанку песме..." која следи.

До овога тренутка, песма „Морам да видим острва / Je dois voir les îles" преведена је на више од тридесет језика, а засад је, захваљујући Дејану Пре Трајковићу и Александру Суботину, компонована и испевана у српском и у руском мелосу.

Занимљиво је да постоји још једна француска верзија ове песме – препев са српског Вере Депари. Ево тог препева:

Avant l'arrivée des serfs
Tristesse à l'ombre des cils
Avant l'arrivée des serfs
Je veux voir les îles

Avant de danser la Ronde
Tristesse à l'ombre des cils
Avant de danser la Ronde
Je dois voir les îles

Sois mon amie des chemins
Tristesse à l'ombre des cils
Sois mon amie des chemins
Je pars pour voir les îles

Avant l'arrivée des serfs
Tristesse à l'ombre des cils
Avant l'arrivée des serfs
Je dois voir les îles

Већину осталих препева читалац може наћи на песниковом web-site-у www.milanium.org (прим. прир.)

БЕЛЕШКА О НАСТАНКУ ПЕСМЕ „МОРАМ ДА ВИДИМ ОСТРВА“

По казивању Зналца Старина,
сачинио Криле Белић Јастребић

Ова је песма више него посвећена веселој а озбиљној балканској тројци, украшеној најљупкијим изданком пољско-француског укрштаја, и ништа мање блиставим оваплоћењем италијанског удела у Вечној Женствености: Песма је за ту дружину и написана истовремено на српском и француском језику, уочи Васкрса 1980. године, на путу за Спораде, у потпалубљу брода Волос-Скјатос, док је свако са сваким разговарао на сваком од најзначајнијих западноевропских језика.

Грчки песник и математичар из Егејске Македоније Лазарос Тошунидис, румунски композитор и антропософ Јулиус Брудаска, сасвим млада Францускиња из Париза (Пољакиња по мајци) Ан Мармињон и студенткиња философије из Ђенове Глорија Пјађо упознали су се са творцем ове песме у Гетеовом институту у Фаустовом Штауфену, на реци Бризгау, надомак Фрајбурга, дружили се потом у Паризу и Ђенови, сручили се у Београд и одатле у Солун, да би се на поменутом броду именовани македонски Грк у прави час нашао на правом месту, да својим прaxеленским, а уствари предустројеним словенским ухом које није заборавило на Пеласте, чује и распозна лозинку коју је, њему окренут леђима, са самог прамца пловила, у потпуном одсуству свесног самогледа, самог себе не чујући и не знајући да је ишта рекао, једва чујним гласом сјају Великог Сунчаног Пута поверио његов српски пријатељ, изгов-

оривши њему неразумиве, али својим звуком омамљујуће речи: „Морам да видим острва“, које му је потом, пренут из поистовећености са стихијама Природе, морао десетинама пута поновити, да би се најзад, из тврдог грчког грла, излила та иста лозинка за призивање вечности. А на природно питање: „Шта значе те речи“, уследило је најпре дуго замишљено ћутање, и потом одговор: „То ће ти разјаснити песма!“

После, у потпалубљу, док су творци грнголизма*, у невид и нечуј претворени, из потиха стихоскладатељу дотурали чашу за чашом метаксе, песми је садржај утиснуло изненадно искрсло присећање на горе наведене величанствене стихове владике Данила и његово усмено објашњење о српском прастаром веровању у јелена као „душевадиоца“ у тренутку смрти, те предводника кола мртвих, а облик – зачуђујући увид да се савршено римоване српске речи „обрва“ и „острва“ једнако беспрекорно римују и у француском (Île i Sourcil!), што је најзад песника и определило да инострану верзију, доступну разумевању његове грнголистичке дружбе, напише управо на језику потомака прастарих Франака (= Сваранаца = Сварожана).

И само захваљујући томе ова и оваква песма могла је да се роди. И само захваљујући томе могла је да крене у освајање других језика, гласова и струна.

* Грнголизам – вид. објашњење уз песму „Le loup du gringolisme“. (при. прир.)

КИПАРИС

За пра Миодрага Пралицу који је Петар

Да би схватио мудрост Врха,
Спусти главу!
И ако велиш за себе да си горе,
Кажи шта недостаје јелену
Да напивши се змија с понора
Врати се!
И извор нађе!

Јер бесконачна је његова жеђ
Када мимо свих вода
Пролази.
И радије враћа се он провалији
Да ужареним гротлом
Вољно пресахлу душу
Куша
Него да у божанској посуди,
Разблажујући пиће небесника,
Справља земаљске
Напитке.

А ти, ловче,
Ако циљаш, добро затегни
Лук!
Одстрелом у срце
Можеш да спасеш јелена
У часу када у стрмоглед
Стане да се обрушава
Он.

ЈЕЛЕЊИ СКОК (ИЗ ПРОЗОРА)

(П)освета пра Братиславу Милановићу

Рећи ћемо овако: Лук преко понора
Јесте вити јелён чији крок
Искаче их крхке чаролије прозора
И столеће извија: У скок.

Јесте: Прскају опне и једначи се свет
(Гле! руши се са ивице град!)
Али тај лаки (гибак!) над безданом лет
Враћа и поноре: У склад.

Јер и руци је већ (тим скоком) постао близ
(Камо ли оку) доскок тих
Те се и сили пада отима град а низ
Литице обрушава се стих:

Ако је до дубине, и натоварено
И голо тело нађу исто дно
Али Она из које све је изнедрено
Даће да се деси то:

Јелењом путањом (спасени) да пређу
Народи, и да пут их прек
Одведе (из градова) на шумску размеђу
Са које загушљиви Век

И тврде зидине моћи ће да крену
Куд води спасоносни крок
Судбински (присно!) прирастао јелену
Док из прозора узлеће: У скок.

ДА БИ ЖИВЕО СВЕТ

*О св. Бесмертију, за пра Милана Петровића,
Великог Проповедника**

А тихи Спавач уснио је Цвет
Када примила си у себе, и раширила је,
блугу Вест,
И само лахору јеси удахнула памћење, да
лако заогрнувши Свет,
Распири Наум Небеског Оца, и Његово Слово,
једном, донесе у Свест.

Ти јеси тело, и јеси Храм,
Пресвето која небеском Огњу отвараш
двери, и јеси Двор
У коме усамљено пребива, и чува велику
Тајну, Духа прам,
А окружују га суре пољане Бића, и прети
моћним корењем, тужни Бор.

Али погледај изван ширине, Звездана Жал!
Спавач у тихом лахору све више само Мирис
је, и није више Цвет!
Праменови, гле! исијавају из Твојих кућа,
И прелазе у мирисни вал,
Али не заборави на Спавача који жртвује
Себе да би живео Свет!

* Велики проповедник др Милан Петровић, професор
Правног факултета у Нишу, коме рођендан пада на св.
Атанасија, 31. јануара. (прим. прир.)

РАДОЈКО МОЈКОВИЋ

Радојко Мојковић није био дрво
Које је расло на обронку,
Крај Лужнице.

Радојко Мојковић није био птица
Која је из крошње тога дрвета
Излетала у небо.

Радојку Мојковићу недостајали су
И корење,
И крила.

Зато Радојко Мојковић није могао имати
Ни лишћа,
Ни перја.

Ипак,
Радојко Мојковић је често бивао
То дрво.

Ипак,
Радојко Мојковић је често бивао
Та птица.

Радојко Мојковић бивао је
Коренито биће
С крилима.

Али како ћемо сада
Узлетати?

Нема више Радојка Мојковића.

ПРАВЦИ ПРОСТИРАЊА

из Минстера

За Франка (пра Бранка) и сомборку Гордану Кемпфер

Ја сам, путујући, дотакао
Многе градове,
И ничем се не обрадујем толико,
Као када се, у неком разговору,
Могу споменути
Неког скоро заборављеног облика,
Давно утиснутог у душу.

Јер градови утискују у нас
Своје најтрајније мисли,
И онда се, кроз наше присећање,
Умножавају правци њиховог
Простирања.

ОКОВИ НА ТЕЛИМА РЕКА

У Базелу на Рајни

Како се само мимоилазе
Дунав и Рајна,
Две жудње, истог срца,
За Даљином!

Ослушкујем како певају
Прастаре обале без градова -
Тих привремених окова
На телима река.

И видим како се,
Кроз бесконачно Време,
Стрпљиво отимало Биће
Из ропства Твари.

Земља је постеља у којој, једном,
Радосно, пробудило се Биће,
Упорном радиношћу Светлости
И Водâ.

ДУША ЛУТАЛИЦЕ

Док Карлсруе путује кроз њу

Оно што чини величину градова:
Неочекивани пролазак кроз Време,
И вечно Надомак.

Све оно што ти одузму
У кратком трену дотицања,
И што онда понесеш са собом
Као чисто Одсуство.

Оно што чини величину одласка:
Градови на пропутовању
Кроз душу Луталице,
Вечно Узалуд.

ЧИСТОМИСЛИЈЕ ГОСПОДАРА БИЋА

An der Quell der Donau*

Пра Бошку Томашевићу

Најбелије рухо на најцрњој шуми
(Тек да у слутњи забели се
Град!),
А сва се та радост ока
Одлива у тебе,
Велика Реко!

Тако и Слово сабира у себе
Оно разливено Природе и Духа,
И могу да кажем:
Донау, Донау!
А то се зачиње мисао о Реци
Која ће дати живот
Славним градовима,
У један ток се вежу Народи
И Време,
А градови плове према истом
Ушћу
Где се памти извор:
Најокруглије, најдубље
Чистомислије господара Бића,
Бели Шум
Из уста Црних Шума.

* На немачком: На врелу Дунава. (*прим. прир.*)

NECKAR

у Хајделбергу

Пра Ефтиму Клетникову

У престоницу немачког духа
Зар стићи другачије,
Него заогрнут плаштом
Поноћи?

Јер и у слуху Глувога доба,
Изнаенађујуће широк, и полудивљи,
Хучи Хелдерлинов Некар,
Та воља Небесникâ да Виле Бродарице
Кроти љубав несрећних песника.

Али његова душа остала је тамо,
Међу бреговима,
Где је, у радосном детињству своме,
Припремала се
Да све друго пре него Оскудно
Донесе, у крило, умним Градовима:
Ведру једноставност светих гајева Природе,
Расипно изобиље вечног Обновљања.

Реке треба захватити на извору,
Пре но што их велике намере,
И моћни циљ,
Одагнају у тешко мериву, и заборавну,
Даљину:
У којој сада, у Глуво доба повести,
Обнавља, у мени, један речни Бог,
Вољу: Да се памти.

ПОСЛАНСТВО НАРОДА

На Зејтинлику, у Солуну

Поново се Градови отискују
На пут,
Јер не пристаје Одсуство
Души Луталице,
Та није Даљина још потонула
У себе,
И није мир.

Сада ће, опет, да се,
У цветно пролеће,
Одене Хелада,
И неће друго него Успомена,
И него Жал,
У оно широкоумно Гласје
Да се веже,

Јер ускрснуће душа
Ако не забораве прастаро Слово
Певачи,
И не укаже се као Једно
Све оно многолико
Посланство народа,
А о великом братству запојаће
Још врло присутна
Византија,
И они јуначни потомци
Немањића,
Заспали на Зејтинлику,
Претворени у душу света.

У ОДАЈАМА ЛЈУБАВИ*

Овде, у *Одајама Љубави*,
Где су у твоје загрљају, оче
Нептуне,
И сами загрљени,
Преживели све до нашег памћења
Лаоренс и Саобада,
Стојимо, загледани у нетљене воде,
Ми, смртни.
Продужена стаза ужареног ми
Вида,
Пружена блистава рука дародавца
Светлости
Каже ми:
Гледај! и ослепи!
Јер колико огледало морао би
Да сатвори човек,
да би угледао своје лице
Умножено
Блеском!
А тек иза таме у оку
Почиње неогледање
И нераздвојеност
Са Њим.

* *Одаје љубави (Chambres d'amour)* пећина су на Атлантику, крај места Англет у француској Баскији, надамак Биарица. У њој су, према легенди, затечени високим океанским таласима, пострадали „забрањени љубавници“ чија се имена спомињу у овој песми. (*прим. прир.*)

БАСКИ ПЕВАЈУ СВЕТЛОСТИ

у Светом Јовану од Сјаја

*Мојим Брилеровима, Жаклини, пра Жану
и њиховим кћерима*

Оно грађено, и ограђено, у градовима,
Оно зидано, и зазидано,
Оно пак једним жестокиим покретом
Пра-кичице
Тако надмоћно одвојено
Од Нептунова дома,
Дођи да видиш,
Безмерије!
Дођи да видиш Сокоа!
Како нетљене воде
У силовитим налетима
Насрћу на европске обале!
А одолевају им леви градови,
Мудро, додуше, завучени у луке
Поред живодајних ушћа
Скромних пиринејских
Река.

Дођи у земљу Баска,
Целомудрени кнеже,
Ти, који си, додуше,
Могоа већ овуда корачати,
Али те озбиљна једна мисао,
Као вазда,
И сада беше одвратила
Да кроз разноврсје

Проничеш у дубину
Бића,
Као ја,
Осућен на градове
И напуштања,
Напуштам сада тебе,
Сен Жан де Луз,
У велики дан,
Као што од вајкада и толики бродови
Испловљаваху из твоје
Луке,
Као што и Лафит једанпут,
Незаstraшен великом водом,
Отисну се на другу страну,
И не примири се у пустошењу Новог света
Док га не сустиже смрт
У суманутој битци,
Док је тврдоглаво бранио
Своје пиратско
Острво.

Тако ме, одлазећег,
Задржа на твојим обалама,
Тиха Нивел,
Песма.
Јер недељно јутро окупи у Божјем
Храму
Плавооке кћери и синове
Озбиљног народа,
Чијим се праоцима у незнана времена
Омиле да телом Господњим,
И крвљу, целе неправичности света,
И сада ови Синови,
Иначе толико верни скупоценој крви
Коју им сасуше у вене

Ти древни оци,
И језику којим,
Како се чини,
Говоре кроз њих
Давно ишчезли Атланти,
Сада ти синови Баскије,
У свечано јутро,
Несмућени површностима Запада,
Сложно певају
У Цркви.

Слушај, Безмерије!
Излази та песма изван зидова Храма,
И осим звонима,
Захваћена још и северозападним
Ветром,
Прелеће преко пенушаваг залива,
И преко кровова Цибура,
Тако,
Да је баш у томе часу,
На зидинама Сокоа,
У плећа Седобрадог Старца загледани
Младић
Може чути,
И да онда, заједно са њим,
Дуж целе обале,
Све тамо, до многоталасног,
Отменог,
Биарица,
И до Англета, са његовим Одајама
Љубави,
И још даље преко замишљене Бајоне,
До првих пиринејских врхова
Који на плећатим брдима
Путују у Средоземље,

Да се кроз цело предсобље
Нептунових Двора
Разлегне бруј те
Песме,
И цела Природа стане уздизати
Хвалу,
И светлуцаве капљице искакати
Из вала
Свом ширином Нетљеног Океана
Слушајући како
Баски певају Светлости,
Или Њему,
Сину несагрешиве Оне чијем лику
Управља сада поглед младић
Са тврђаве Сокоа,
Тамо где међу бродоломним стенама,
На дохват Биарица,
Захвални морнари,
Преживевши удес,
Подигоше спомен нежној руци
Која их изведе
Из смрти.

А одатле,
Али и одасвуд одакле људско око,
Према западу,
Низ пучину,
Може да клизне,
Сада ће од те песме
Почети да се твори
Велики Сунчани Пут,
Пламтећа мисао о Измирењу,
И о преласку
На другу Страну,

Одакле сте једном и дошли ви,
Оци Сораби,
У незапамћена времена,
Кад неистраживом вољом
Одлучи Земљотресац
Да се расцепи копно,
Да испремећу се воде,
И да се под нову сврху -
Старо будући распршено -
Стави све што људско је.

То хоће да ми каже младић са тврђаве
Сокоа,
Путник из древне словенске
Земље,
Кроз чије плаве увојке
Тече сад поветарац
Пут одлуталог
Континента,
А из крупног критскога ока
Слива се у ватрену слуз
Архајски осмех
И памћење.
Добро је да служи човек,
Мој Безмерије,
И да жртвује,
Јер знају скривени Оци
Коме
И зашто
Мора да се точи
Људска крв.
Али макар и узалудно,
Добро је да гради
Смртник,
Да ограђује,

И да оставља за собом
Трагове,
Тако да једном узмогну упловити у нашу
Луку
Будући синови
Земље,
Огресли у заборав,
И утолико жељнији
Памћења,
И да се потом,

Натоварени благом из наших напуштених
Ризница,
Врате ти одважни,
Али и нашим трагом вођени
Мужеви, у своје луке,
Баш као што, крцат многобродим пленом
Са енглеских и холандских лађа,
Бејаше некада често,
Са својим брадатим гусарима,
Упловљавао
Строги али племенити
Курсик,
Овде,
Поред зидина Сокоа,
У твоју луку,
Сан Жан де Луз,
А клицали им са докова
Њиховом неустрашивошћу неочекивано
Обогаћени грађани,
Дивиле им се верне љубе,
И од необузданог,
А сада још и похрањеног
Славољубља,
Свуда уокруг подврискивала
Неукротива

Деца.

А и другачије трагове остављаху
Они,
Оци Сороби,
Јер гоњени силом увек истог зла,
Приморавани бејаху они
Да упознавши закон расипања,
Мудро остављаним концем,
Увек на свој траг умеју,
Скитнице,
Да се врате,
И да онда,
Не препознавши загубљену браћу,
Понекад и неразумног,
Али зацело најчешће изнуђеног рата
Морају да се лате,
И да пролију братску
Крв,
Да онда ипак,
У проширеном поретку Љубави,
Сви препознају давно загубљени
И заборављени
Род,
И као данас ви, племенити Баски,
Окупљени у Божјем Храму,
Братски стегну једни другима
Руке,
И сложно запевају
Светлости.
Тако један од трагова
Позива сада мене,
Мој Безмерије,
Одонуд,
Где се из пене океанских вала

Рађа многопамтива
Иберија,
Сестра Ибру,
Кнезу србијанским рекама.
Јер најчешће,
Макар и прерушено,
Ипак чува заборављену дубину
Говор,
И онда мора Певач,
Чак и мимо своје воље,
Да лута,
И да, нигде не пронашавши конак,
Непрекидно узавичајава
Свет.

Јер потребно је да у његовом слуху
Посебно одјекује
Именовано,
И да се у поредак песме
Зазидава распршено
Време,
Иако боље од Градова,
И од Песме,
Памти Простор
Кад се заврти у круг,
Па увек исто дотакне место
Чврсто уконачена
Твар,
И незаборавим је Склад,
Јер пева,
А и Песма ничему није
Ако ниједног уха нема, да слуша!
И да се диви!
И да одјекује њом!

ХВАРНИ ГРАД

За кнегињу Оболенску

MOURIR HEUREUX

Si la Beauté est éternelle
Elle s'appelle Paris.
Pour être heureux sous ce ciel
Venez mourir ici.

ЗА СРЕЋНУ СМРТ

Ако Лепота вечно траје
Париз назови њу.
Да заувек сазнаш срећа шта је
Дођи и умри ту.

Шарл Бодлер

НЕПОПРАВЉИВО

Препев са француског,
у част пунолетства брата Ненада

Можемо ли умаћи од вечне, несносне гриже
Која нас једе у сласт,
И змијугајући, на зверске зубе ниже
Као црв мртве, гусеница храст?
Можемо ли умаћи од неумитне Гриже?

Кавим ћемо вином, љубавним напитком
Отровати овога страва,
У глади здруженог са куртизаном витком,
Стрпљивог попут мрава?
Са каквим вином? љубавним напитком?

Реци, ако то знаш, о! реци, чаробнице,
Том духу препуном страха,
Сличном самртнику што копитама коњице
Остаје згњечен без даха,
Реци, ако то знаш, о! реци, чаробнице,

Том очајнику кога, ево, већ и вук њуши пред собом
А гавран одозго вреба,
Том скрханом војнику: За својим крстом и гробом
Да очајавати треба.
Сироти очајник кога већ и вук њуши пред собом.

Може ли блатњавом небу пламен засути дворе
Претећи помрчини
Гушћој од смоле, без звезда, без сумрака и без зоре,
Без муње у црнини?
Може ли блатњавом небу пламен засути дворе?

Наду што кипти у далеким окнима Гостионе
Смрт, ево, заувек гута
Без луне и без зрачка о, где да се приклоне
Патници кривог пута?
Ђаво је следио светлост окана Гостионе.

Прелепа чаробнице, љубиш ли проклета дела?
Неопростивом познаш ли ћуд?
Да ли познајеш Грижу најзатрованијих стрела
Упртих у нашу груд?
Прелепа чаробнице, љубиш ли проклета дела?

То Непоправљивог нас глођу проклетством нарасли зуби
По бедном знамењу душе
Попут термита који темеље зграда дуби
И чини да се сруше.
То Непоправљивог нас глођу проклетством нарасли зуби.

На звучно пламтећој сцени најбезазленијег спектакла
Виђах како се творе
У оку прелепе виле букнуле небом пакла
Одблесци чудесне зоре.
Виђах понекад на сцени најбезазленијег спектакла

То биће које иако тек светлост, позлата зрака,
Огромног Сатану свлада.
Но моје срце кроз усхит не излазећ никад из мрака
Узалуд вечно се нада
Да ће га сусрести Биће са крилима од зрака.

САЊАР

Поука Бојане Стефановић Зец

Буди што јеси

Не може

Семе

Бачено у земљу

Други плод

Да да

А ти си рекла

Ко нема

Крила

Узалудно

Дозива га

Лет

Тако и синови Земље

Корачају

Чврсто

А ти си Сањар

И остани

То

Понекад дотакнеш

Земљу

Са обе ноге

Али не

По читави

Дан

EL ANTIGUO SOÑADOR*

Para Teresita Sierra

Soy un caballero de los tiempos viejos
Pero joven es siempre el amor puro
Llegué cantando entre la gente de lejos
Me voy ahora con el corazón oscuro.

Mi caballo corriendo es lo fuerte
De la noche cuyo refugio es la sierra
A donde voy. ¡Mas el albergue es la muerte:
¡Todo se despertará sobre la tierra!

Soy de nuevo el antiguo soñador
El que quiso en vano a una niña delgada
Buena es la partida mas es mejor el amor
Al regresar con mi hermana la madrugada.

(Este poema, hasta el instante de su muerte, no pudo estar escrito por el noble caballero don José Armando García, porque su amor por doña Teresita Cuenca de Mata era demasiado ardiente para que se pudiera verter en sílabas.

Lo que no conoce el camino al poema, menos aún puede comprender el amor.

Por eso, desesperanzado, don José decidió abandonarlo todo y partir al Nuevo Mundo. Secos los ojos, pero con lagrimas que lo ahogaban por dentro de la garganta, por última vez vio cómo iban desapareciendo las murallas blancas de Cádiz. La tercera noche, antes del amanecer,

mientras el poema hacía uso de la desesperación del noble caballero para venir al mundo, por un misterioso capricho del viento prodújose un naufragio, así que el Antiguo Soñador recién nacido voióse condenado a empezar su vida flotando, completamente solo en medio del Océano, fijado por la Profundidad en la que moraba el alma hundida del desdichado José Armando García.

Muchos siglos después, una muchacha llamada Teresita Cuenca de Mata regresaba, con grandes esperanzas, al Viejo Mundo, a peregrinar por las tierras de sus antepasados. Tres noches antes de desembarcar en Cádiz, en el sueño profundo de antes del amanecer, ella se encontró en el Salón de Cristal del fondo del mar, donde desde los espejos contrapuestos, muchas veces multiplicada cantaba la reflexión de un cantante ausente. Al despertarse, el peso del olvido fue una nube clara sobre su alma, y por eso los versos del poema empezaron a pintar por dentro el lujoso vaivén de sus pasos, con el ansia comprimida en sus ojos brillantes.

Así el poema Teresita Cuenca de Mata llegó a París. Al observar la profundidad de los versos de ese poema, un noble caballero de Luzice sintió a su vez que de él empezaba a apoderarse el remolino del ojo de Teresita Segunda que lo arrastraba hacia el fondo sin poder resistirse.

Y así la deseó: A ella.

i Ella le quiso!

Fue recibido solemnemente en la sala de los espejos contrapuestos en el pedestal más recóndito de su alma, desde donde la voz fúnebre de don José Armando García cantaba, en una lengua conocida, pero que él desconocía, la incosolable tristeza de los versos de ese poema.

Perseguido por esa necesidad, el enamorado caballero se puso a aprender el español.

Sumergiéndose con cuerpo y alma por la cautivante señorita, arrebatada de cada una de sus curvas una rima tras otra, en tanto que de sus ojos iba arrancando los versos.

Porque lo que conoce el camino al poema, más aún comprende el amor.

Por eso, al vigésimo sexto día de haber estado aprendiendo el español, una nube cargada de versos brotó del alma de Teresita Cuenca de Mata, y el Poema del Antiguo Soñador, después de muchos siglos de sueño, despertada por el noble caballero de Luzice, virtióse en la voz liberada de don José Armando García.)

* Песник је песму написао на шпанском, а прозни део, који је превела Силвија Монрос де Стојаковић, на српском. (прим. прим.)

СТАРИ САЊАР

Препев песме „El antiguo soñador”

За Терезиту Сијеру

Витез сам поносити из старинског века,
Ал' чиста је љубав млада у сва времена.
Са песмом мећ' људе пристигох из далека,
Одлазим сада скрхан срца ојаћена.

Мој вихорни је ат најтврђе упориште
Ноћи чији је конак тамо у гори
Ка којој грем, зато јер смрт је коначиште
И све ће на земљи поново да се створи!

Опет сам онај стари сањар чија воља
Узалуд бејаше слушкиња деве бајне.
Добар је одлазак али је љубав боља
Кад врати је освит сестре ми зоре сјајне.

(Ову песму све до трена своје смрти није успео да напише њен творац витез Дон Хозе Армандо Гарсија, јер је његова љубав према Дона Терезити Куенка да Мата била одвећ ватрена, да би се дала преточити ма у какав слог.

Али оно што не познаје пут ка песми, најмање се разуме у љубав.

Отуда, скрхан, Дон Хозе одлучи да напусти све, и тако отплови у Нови Свет. Сувих очију, али са грудвом суза која га је гушила у грлу, гледао је последњи пут како ишчезавају беле зидине Кадиса.

Треће ноћи, пред зору, док се Песма користила очајем честњејшег хидалга да дође на свет, неистраживе ћуди ветрова случише да се деси бродолом, и тако *El Antiguo soñador*, тек рођен, би осуђен да започне свој живот лебдећи, усамљен, над Океаном, причвршћен за Дубину, у којој пребиваше утопљена душа несрећног Хозе Арманда Гарсије.

Много векова касније, девојка по имену Терезита Куенка да Мата враћала се, с великим надама, у Стари Свет, на ходочашће, у постојбину својих дедова. Три ноћи уочи искрцавања у Кадису, у дубоком сну пред зору, она се обре у кристалној дворани на дну мора, где јој је из наспрамних огледала, вишеструко умногостручен, певао одраз неприсутног певача. По буђењу, терет непресећања био је светао облак на њеној души, и зато стихови песме изнутра стадоше да сликују раскошно прегипање њенога хода са чежњом која јој се изливаше из сјајног ока.

Тако је стигла у Париз песма Терезита Куенка да Мата.

Угледавши дубину стихова те Песме, витез од Лужице намах осети да бива вртоглаво захваћен њеним виром и да га вртлог из ока Терезите Друге безотпорно вуче према дну.

И тако он пожелe: Њу.

Она га хте!

Би свечано примљен у одају са наспрамним огледалима у најскровитијем подножју њене душе, одакле је погребни глас Дон Хозе Арманда Гарсије тугопојио стихове песме.

Гоњен том принудом, заљубљени витез даде се на учење шпанског. Ронећи по души и телу заносне сењорите, издвајао је из њених гибова слик по слик, и из њених очију стих за стихом.

Јер оно што познаје пут ка песми, највише се разуме у љубав.

Отуда, двадесетшестог дана учења, стихоносни облак искочи из душе Терезите Куенка да Мата, и песма *El Antiquo soñador*, после много векова сна, пробуђена витезом од Лужице, изли се у ослобођени глас Дон Хозе Арманда Гарсије.)

LE LOUP DU GRINGOLISME

Pour Anne Marmignon

Me voilà apprivoiser le loup du gringolisme
bouffant les mirages corporalisés du siècle rouge!

Le sang! Le sang!

Les êtres transparents chassent les peaux errantes
arrachées aux poètes hurlants:

Soient damnés les gouffres de l'Écriture!

Le vide! Le vide!

Mais est-ce le fond que voici?

Quelle erreur! La gueule du loup gringolisant
s'écarte à l'improvisiste et à nouveau:

On tombe! On tombe!

Oh Ange de la finitude!

Enferme le ventre infini de la bête affamée!

Établis la circulation!

Tant que les canines du monstre ne tourmentent
la Poésie en genre masculin!

* Изворно написана и објављена на француском, ова песма свој наслов дугује шаљивом изразу *гринголизам* који је песник 1979-80. сковао са својом „балканском тројком“ из Гетеовог института у немачком Штауфену (вид. „Белешку о настанку песме 'Морам да видим острва'“), а који означава *онеобичено поигравање речима разних језика*, оптицајних у свакодневици мегалополиса. Иста тројка нашла се ускоро у Паризу и проширила *гринголизам* (и непресушно „гринголизирање“) на широки француски и интернационални круг песника и филозофа. (*прим. прир.*)

ВУК ГРЕНГОЛИЗМА

Препев песме „Le loup du gringolisme”

За Ан Мармињон

Ево где припитомљавам Вука гренголизма који
прождире отеловљене приказе црвеног века!

Крв! Крв!

Прозирна бића лове плутајуће коже стргнуте
са песника који вриште:

Нека сте проклети, понори Рукописа!

Празно! Празно!

Но је ли то дно кога ево?

Каква заблуда! Чељуст гренголизујућег вука
разјапљује се изненада и поново:

Пад! Пад!

О Анђеле Целисходности!

Зачепи бесконачну утробу изгладнеле звери!

Заснуј крвоток!

Све док очњаци чудовишта не извитопере Поезију
до у мушки род!

ИСТОВЕТНА ПЕСМА*

Судбина душе у Дижону

*Кнезу пра Душану Приједорном**

Да нисмо били у Дижону
У липњу осамдесет и цветном
Да нисмо били у Дижону
Не бих у оном трену сретном
Да нисмо били у Дижону
На тргу дука од Бургоње
Да нисмо били у Дижону
Да дан врховног Ветрогоње
Не бисмо били у Дижону
У липњу осамдесет и цветном
Не бисмо били у Дижону
Нит' бих у оном трену сретном
Не бисмо били у Дижону
На тргу дука од Бургоње
Не бисмо били у Дижону
На дан врховног Ветрогоње
Да нисмо били у Дижону
Не бисмо били у Дижону
Не бисмо били, и не би било
Да нисмо били у Дижону
Све би се Суштво растурило
Да нисмо били у Дижону
Биће би било Ништво чисто
Да нисмо били у Дижону
Исто и Не-Исто било исто
Да нисмо били у Дижону
На тргу дука од Бургоње

Не бисмо били у Дижону
На дан врховног Ветрогоње
Да нисмо били у Дижону
У липњу осамдесет и цветном
Не бисмо били у Дижону
У оном трену истоветном

Заиста не бисмо тамо били
Да нисмо баш тамо боравили.

* Ову песму компоновао је Дејан Пре Трајковић, а пева је Драган Млађеновић Шекспир. (прим. прир.)

** Реч је о песниковом пријатељу песнику Душану Кнежевићу. (прим. прир.)

РАСПУТИЦА У ДУБРАВАМА ЧИСТИМ

За Хариту Вибранц

Свуда је све.

Четири сестре близнакиње становаху на Распутици у Дубравама чистим, кад се, једнога дана, обре на њој Витез-Луталица.

И хтеде да прође у Слободан Простор.

Али рекоше оне:

Куда год кренуо, чека те једна од нас!

Усколебани витез стајаше један час, у недоумици. Тада хитро ободе коња, начини полукруг, и ускоро, поново га дочека Неслободна Шума.

Док је запенушали дорат махнитао Кружном Стазом, и преплашене веверице бежале у врхове Крошњи,

Размишљао је:

Највише види Висина, али и најдубље пада.

Најдаље стиже Даљина, али често заборави пут, и не уме, да се врати.

Најочајнија је Дубина, али у њу највише стане.

Најусамљенија је Ширина, али она обухвата све.

Махнути дорат осети, на влажним сапима, повраћени
мир витешког крвотока, и он му би нема заповест.

Врати се, дакле, на Распутицу у Дубравама чистим.

Свеједно ми је која ме чека, о Сестре!

Узвикну Витез-Луталица, и тада рече:

Свуда је све!

НЕГДЕ У ЛИЦИ

По казивању грофице Софије Гарофани

Кад пада снег
Ноћу
Планине се
у Греноблу
Приближавају

И тада
И тада
Негде у Лици
Тече
Зрмања

ЗЛАТНА РУЖА, ОПАТИЈА КЛИНИ

Накнадна посвета Смиљани Ожеговић

Тихо у својој прегради

а да јој никад корен

није доносио из земље

тајну мисао Подземника

Најсамодовољнији зналац савршенства

а да јој никада зраци

не дошаптаваху живодајни

наум Небесника

Надомак велике реке Boulevard St Michel

низ коју и не опажа

уливање векова у Сену

и смењивање господара

Најотменији шири мирис

а да нико осим ње

није довољно истанчан

да га дише

Ружа од злата

неопажени узрок

увек изнова успостављаног

склада

СВАРОГОВ ХРАМ

За пра Александра Лесандру Петровића

Док се вечерас, свуда на Земљи, смењиваху, на стражи времена, чувари поретка, Мај и Јуни,

Прелажох, у дугој шетњи, из једне у другу париску четврт.

Бејах, међутим, мислима у Београду, тамо одакле се, са калемегданског видиковца, готово руком, обгрљено моћним рекама, дотиче: Велико Ратно Острво.

И док из петнаесте, ивицом шесте, код Монпарнаса, прелажох у четрнаесту четврт, увидех колико је важно да се пробуде наши заспали небесници.

И да се сва снага, таложена у нашим венама кроз толика суздржана столећа, утисне у облике будућих светилишта.

Небески оче Свароже! време је да завршиш школовање у клупи богонадахнутих синова Назарећанинових, који тешко одолевају насртајима Нечастивог!

Та зар нису наши прадедови доспели у посед Троречног Ушћа зато, да једнога дана на Ратном, а тада зацело Великом Острву Измирења, Теби и нашем Памћењу, и свеколиком згодовању бића, подигну округли Храм?

Но заспали овде, наши Богови још живе на небу
Индије, тамо где се, подно небохватних врхова
Хималаје, простире многопамтиви Србистан.

Чекају, на нас.

Док не одемо, гледамо како чудесно лепо путују парис-
ки булевари.

ОКРУГЛО ПА НА ЋОШЕ

За пра Бранка Алексића, мог Семија

У чувену кафану "La Rotonde" на углу Bd Montparnasse и Bd Raspaille, која је светску славу стекла необоривом чињеницом да су се управо у њој састајали надреалисти, а ја повремено гренголудујем са Мишел Дегијем, ушао сам са високом врућицом у телу и са јабуком у руци, која ми преостаде после богате вечере у студентском ресторану "Mabillon", после које попих кафу у другој чувеној кафани, „Deux magots“, „Два пикавца!“ на самом тргу Saint Germain des Pres, у којој је боварисао и егзистенциј-асталовао Сартр.

Упутивши се према столу уз прозор према Монпарнасу, сетих се Преверове песме о сликару реалисти који слика јабуку и о Пикасу који туда пролази.

"Каква глупост сликати јабуку!" – узвикну Пикасо кроз Преверово перо, те позвавши се на Исака Њутна, "више пута награђиваног на изложбама опште гравитације", узме јабуку и поједе је!

"Е баш ћу је и ја, и баш ту, појести!", рекох себи седајући за сто и загризох сочни плод, "баш ту ћу потрошити последњи су, па нека се после срушим под сто! Доврага, па и *калвадос* је од јабуке!"

Па подвикнувши garçon-у:

"Un calvad!",

сетих се Бретона који је ту командовао. Баш ту! Е мој Алексићу, е мој Алексићу Бранко! Е мој опсесионисто! И ми смо тако асталовали у "Венцу", у Пределу Жеге, у нашем Београду Новом, где си ми поклатио празних листава „Опсенаријум“, па сам вас све заопсесионисао и

заопсенарио, а још честито нисмо ни знали чему нам шта служи! А ти си тамо надреалисао, матићевао, шаловао, и ниси ни помишљао да се све то зачело овде, где је и сада:

ОКРУГЛО ПА НА ЋОШЕ

Овде! Овде!
Где прстом упревши између
Очију,
Ту би ме могла погодити
Јабука,
Она Пикасова,
Најстварнија!

Овде! Овде!
Где осетивим прстима такорећи
Гладиш ме између
Ногију,
Ту би ме могао прострелити
Куршум,
Онај Гојин,
Најубитачнији!

Али овде, овде је
Округло па на ћоше!
Зато је овде морао седети
Човек Брат,
Братанац Србима,
Но који се и без њега,
И без његове братије,
Од памтивека, у своме дому,
Чешкају по темену,
И по мудима,
Оним српским, опсесивним,
Најнадстварнијим.

КРУНА ЗА КРАЉИЦУ СВЕТА

Залазак Сунца за Ајфеловом кулом,
виђен са осматрачнице Краљевског Заклона

За Ан Блонден

Помери се,	Земљо,	Још мало!
Краљици света	Небески Син	Да се начини
Круном!	Ево!	Тек што се отео
Господару Бића,	Блиста јој већ	Изнад чела!
Авај! Окрећеш се	И даље	Ти!
Облак,	Тмури син	Океанов,
Вреба Га	С кровова	Запада,
За њим	И ноћ.	Али
Краљица зна:	Вратиће се	Он!

ЈАХАЧ У ДОЛИНИ ПАМЋЕЊА

За Вјеру Витошевић

Да се првога липња Земља,
око Сунца,
и око себе саме, тако окретала,
да је у **21:23**, тик пред свој залазак,
Велики Син Неба и Отац Бића
преполовио, у моме погледу,
врат најотменије жирафе
док за својим столом, потпуно наг,
бејаш пламена мисао над пламеним градом,

Знаће само махнити јахач
који ће, једном,
протутњати кроз Долину Памћења,

И у једном трену сагледати све.

СУЛОЖНИК СВЕТЛОСТИ

За пра Слободана и Весну Благојевић

Блиставу огрлицу имаш око врата,
Краљице Света,
Жежени прстен,
И кровови Хварнога града не упознаху
Припитомљенију Тишину
Која је Сјај!
Или је Ти, Сине Неба!
Који многоме облику присаобразивши
Своју Луч,
Ипак ни мало пресаображен
Биваш,

И расипа се Твоја Светлост,
И пију Бића разблажени сок,
И не засите се никад,
И највишу му изрекну хвалу када,
У сусрет Теби,
Многоцветно похитају из својих тамних
Скровишта,
Али ми кажемо у ухо Певачу,

Опевај, ако можеш, сине Земље,
Опевај, ако са језика још можеш узвинути
Глас,
Опевај што слави око када се улогори
Природа,
Опевај градове, Певачу!

Опевај њега, који међу свима
Најштедрије угошћаваше Светлост
Па га Она, многоодблесног,
За суложника узе,
Париз опевај, Певачу!

.....
.....
.....

* Слободан Благојевић, философ и преводилац са старогрчког, један од саоснивача „Сфаироса“, са чијом се породицом песник спријатељио у Паризу. (*прим. прим.*)

МОСТ УМЕТНОСТИ

*За пра Стеву Шолају**

И видех како се од камена откиде
Птица,
И како ће поново да прелети Сену
Мост Уметности.
Хоће ли ову јесен да преживи
Природа?
Хоће ли, после неизбежних
снегова,
Још једном хтети да се подигну
Из земље
Биља?
И даље да теку кроз корита
Реке?
Север да се, помоћу селица,
Довикује са
Југом?
Хоће ли и ово опадање да преживи
Биће?
Реци ми ти,
Којој чудесном неком одлуком
Би досуђено
Да протичеш кроз
Париз,
Чудесном неком снагом захтевајући
Тако величанствени оков
Да те кроти.

.....

.....

.....
.....

Најлепше уме да пева о томе
Она,
Испод мостова,
Толике одблеске сакупивши,
Протичућа,
Она, сеновита,
Она, снена,
Јер њој да буде обала,
Њој да се свиди,
Мораде најлепшим да се створи
Град,
Довољно самољубив
Да себе у најлепшем огледалу
Гледа.

.....
.....

* Стево Шолаја – сликар, књижевник и лекар природне медицине из Париза, са којим је песник 1981. године путовао у Цирих и у Фиренцу. (прим. прир.)

ШОПЕН У ПАРКУ МОНСО

За Јелену Сергејевну Оболенску

Ако ти на ичем хвала, Господе,
Хвала Ти на неочекиваним празнинама
У пуноћи
Бића.
Хвалим Те за ову Тишину
Која ме облагодари још у Твојему
Храму,
И сада поведе у други један,
Храм сестре Твоје, Природе,
Да у њему мним:

О, да Лепота има довољно удела
У мени,
Не би се дотакла мене зломисао
Ругача!
Јер све Ружно и долази од тога
Што не може само Лепота
Да огрева
Свет,
А онда из Ружног рађа се све
Зло,
И гори,
А свему Добром мати је
Лепота.

Тако се сада
Указа на моме путу
Он,
Твој миљеник, Небески Оче,

Онај,
Коме са врхова прстију
Бејаху исхујавале вихорне
Полонезе,
Када се далека тамо једна,
Мученичка словенска земља,
Мајка му,
Била путем њих
Поверавала свеисказивим
Диркама,
А и ојађена, зацело
Оним вечноблаженима
Веома блиска, душа
Тога смртника,
Толико осетљива на вихорења
Света.

Јер није по вољи Теби, Оче,
Да предуго бораве на Земљи они,
Које понајкрхкије придржава
Тело,
Зато брзо,
Немаран за наше обожаванье,
А можда и наговорен од завидљивих
Анђела,
Шаљеш по њега небеску поворку
Погребника,
И радују се душе блажених
Скупоценој добити,
Јер складопевнијим могу сада,
И смелијим,
У опкољавање, нечујним за нас
Звуком, неуконаченог Бездана,
Свирачи Горњих светова
Да крену,

А нама, лишенима, преостаје
Помиреност,
Јер исто истом треба
Да се врати.

Али још нешто од тога преостаје
Нама: Гласовир! Ухо!
Руке! До свега тога
Усавршила се Земља, да такав
Један узволи да борави код
Нас. Онда камен. Онда длето. Онда још једном
Руке,
Онда одједном другачији начин
Да преотети нам свирач,
И прсти, и дирке,
Остану.
Одједном то мало твари што је
У нетварни облик умела да пресаобрази
Свирка,
Па смо и ми – *овакви*,
Били неопходни,
Да има *чиме* и *кроз шта* да
Траје,
Одједном неће да се лиши права
Да ма и у камену
Зависи од нас. Зато
Очи. Зато светлост. Зато још једном
Руке: Да анђео Господњи,
Погружено, узме рухо твари,
Кад камени свирач дотакне се
Дирки, зато додир: Да од нечујне
Свирке уздрхти и лако набора се
Камен! И постане
Кожа! Женска! Зато

Душа: Да из нестварности,
Примамљена самом могућношћу
Твари да јој пружи облик,
Стане прозирно извирати
Вила, и затим задивљено гледајући
Њега, чекати да још једном дахне, и да тим дахом
Оживљена, каже збогом стени
И придружи се нама, смртнима,
Да тиме оно одузето
Земљи
Победно најзад, по својој вољи
Привољеној свирком, у лику
Виле, врати се у њу,
Или да, призвано непојавним
Звуком, на наше очи сања
Да постоји, и сад из свога искрада се
Сна, па ће се *тамо* вратити
Када утихне
Свирка
Или када из тела сасвим нестане
Свирача.

Али *где* одседају такви
Путници, нехајно свикнути да им наша
Чула буду тек неудобно
Свратиште, подесно ипак да, окрепљени
Нашим дивљењем, можда и сами
Схвате куд их води
Пут?
И у *каквом* уху раствара се
Онај, нама каткад чујан, али не више
Него као тмула,
Из врха лобање и утробе ствари
Допирућа јека,

Онај што свуд сеже,
Дубоки, присни, девахански
Звук?
Није ли *таквим* ухом слушао
Овај што сад свира дрвећу
И птицама,
Једначећи тако наш затамничени
Унутарњи простор са бесконачним оностранством
Звукова? Тако да све наше: Руке, додир,
Дирке, учени преводиоци језика
Тишине, гласовир! свирач! уворе
У Време, и све их врти једна иста
Глазба, и из исте Свирке
Букте:
Узвишена душа и јоргованов
Грм?

Можда ми баш сада довикују
О томе
Крилати свирачи на тананије испреденим
Гласним жицама,
Најбољи учитељи овом који сада
Из своје Тишине поучава
Њих, најученије? А ми не умемо
Да докучимо смисао
Оног што он њима, а они потом нама
Казују,
Па нам је Тишина само
Изговор за танушну способност
Слушања? Али зацело,
Ти оперјали кликтаји,
О чију се моћ тумачења отимају
Мирисом цветова и разбукталим крошњама
Стабла, допиру мени сада из
Нашим ухом другачије неослушнутог

Времена, и они трају. Њих за сведоке
Узимају многи: Давнина
Кад у свом памћењу не чује
Наш глас, Земља, усхте ли
Да своју тајну одене у песму, Време,
Када нам каже: Прођите!
Но ипак,
И наше каткад пожели обличје да узме
Песмотвориви какав дух, и нашим да запева
Гласом, а не бива му увек
Страно у песму да узвине
И реч. Али зато,
Досуђено је Певачу да слуша,
И слаже у коначни слог оно што
Случује се, и случај, стиходонсно
Опслужујући Луч, нужније да одјекне
У срцима.

Зато и хвалим данас Тебе, Оче,
Јер овом одметнику из бетонске
Вреве, у многоцвркунти доведе ме
Врт
Твојих Правим Словом узгорелих
Синова и кћери
Песма,
Па ми се учини Тишина ипак присаобразивом
Уз Реч.
Хвалим Те за овог вихорног
Свирача што једном приањаше уз Земљу, додуше
Кратко, но сада ипак може
Као споменик, а и као запамћен
И поновљив звук, да траје,
Па и то мало лепоте што с нама
Бй, сада јесте,
И сјаће!

СВЕВИД

*За пра Николу Црнокрака**

Видим
а могао бих
и не

Не види ништа
ко не види
Све

* Никола Црнокрак – професор теологије на православном Институту Св. Сергеја у Паризу, песников пријатељ са којим је у Паризу основао Братство оца Јустина. (прим. прир.)

ПАДИНСКИ ЖАЛОПЕВИ

За Мину*

ГРАНА

Кроз затворску решетку видим
Птицу
Иза птице
Равница
Видим дрво а не видим
Грану

Мораш постојати
Грано
Јер не може птица
Тек тако стајати
На сред бесконачног
Видика

* Песникова друга кћи Мина Младеновић, апсолвент виолине, рођена је 29. маја 1985. године у Београду од мајке Наде Вуковић, док је њен отац проводио свој осми месец у затвору у Падинској Скели. (прим. прир.)

Данте Алигијери

ПОЧЕТАК ПАКЛА

*Препев са италијанског
посвећен пра Драгану Мраовићу*

Кад нит живота би нам до пола свита
Стече се свуд око мене шума тмура
Јер ми пречица стаза бејаше скрита.

Вај да је рећи како бејаше сура
Та дивља непроход-шума и кождерна
Страхом од које и сад да ми душа тетура!

Само још смрт може бити толико зверна;
Но да најави Добро ту што ме згоди
Друго што видех реч нек' ми каже верна.

Не умем рећи пут како ту ми се сходи
Толико беше то место сном оплетено
На ком се оставих стазе што право води.

МИСЛИ О ВЕЛИКОМ БРОДУ

За кума Пра Милића од Мачве

Ко не познаје дубоку воду, неће ни градити велики брод.

Да се изгради велики брод, потребно је и да буде велико бродоградилште.

Велики брод захтева дубоку воду.

Велики брод сидри се далеко од обале.

У плиткој води великом броду подсмевају се чамци.

Највеће јато грабљивих риба живи од отпадака највећег брода. Највеће јато птица грабљивица лети за највећим бродом.

Мали бродови се тресу, а чамци преврћу, на таласима великог брода.

Велики брод спасава у непогоди мале бродове.

При мирном времену, велики брод плови подаље од малог брода, да га не би вртлогом, или таласима, потопио.

У водама малог брода, велики брод наилази на подводне стене.

Кад страда велики брод, мали бродови постају чамци за спасавање.

Велики брод, који страда у невремену, утољава завист малих бродова.

Мали брод диви се само потопљеном великом броду.

Са великог брода спасавају се сви осим великог брода.

Недовољно велики брод страда на пучини и од осредње непогоде. Велики брод страда од велике непогоде.

Што се више удаљује према пучини, велики брод све мање среће мале бродове.

На пучини велики брод среће само велике бродове.

Највећи брод на најширој пучини више не сусреће бродове.

ДОМАЋИН ДНА*

Накнадна посвета Пра Душану Вукотићу

Једно је дно, један је Дан
Складиште

Иште

Склад

Једно жê Дно, жедан жê Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Изне на Дно, изне на Дан
Изненадно

и Дно

и Дан

Празно пра-Дно, празан пра-Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Глêдно гле! Дно, глêдан гле! Дан
Гледиште

Иште

Глêд

Једно је Дно, жедан жê Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Жудно жû Дно, жудан жû Дан
Жариште

Иште

Жар

Сûдно су Дно, сûдан су Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Чудно чӯ Дно, чудан чӯ Дан
Ратиште

Иште

Рат

Гадно га Дно, гадан га Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Јадно ја Дно, јадан ја Дан
Мириште

Иште

Мир

Праздно пра-Дно, праздан пра-Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

Све једно Дно, све један Дан
Свеједно

Све је

Дно

Једно је Дно, жедан жѐ Дан
А Сунчев је и Син и Сан.

* У претходним песниковим књигама ова је песма објављивана под насловом „Једно је дно“, а у овом издању и употпуњена стиховима „Изне на дно, изне на дан / Изненадно и дно и дан“ и „Мириште иште мир“. Накнадна посвета Душану Вукотићу уследила је по његовом блиставом есеју о овој песми. (прим. прир.)

СРБИЈА И ПЕСНИШТВО

У возу Минхен – Београд*

За пра Олгу Луковић Пјановић

Док гледамо
Како небохватни Алпи
Показују колико су нам магловити
Врхови,

Доликује да кажем исту реч
О Србији и Песништву.

И она и оно имају смисла,
И права на опстанак,
Само ако се чврсто држе
Својих највиших почела:

Србија Косова, а Песма Заноса.

* Тешко је утврдити када је настала ова знаменита и данас више него актуелна песма јер располажемо преписом без датума (оригинални запис налази се у једном од песникових шест спаљених *Париских дневника*). Једино је сигурно да није написана 1982. године, како иначе пише у оба издања *Душа градова*, јер те године песник из предострожности (да би осујетио своје хапшење) није долазио у земљу, па тиме није ни могао бити у назначеном возу. (прим. прим.)

КОТОРСКО ГРОБЉЕ, ЛАТИНСКИ СМЕР

Преписана песма

(Ова песма сачињена је од написа на католичком делу Которског гробља. Путник, који их је прибележио, додао је два стиха, који су, грешком Управе гробља, изостављени.)

Гробље је наша заједничка кућа
Подмлађујмо га с љубављу
Увело цвеће изнесите ван
Уредно гробље значи поштовање
Живота који мења смер
Од вас зависи чистота
И изглед вечне куће
Увело лишће цвеће и остале отпатке
Ставите ван гробља
А себе оставите ту
Јер гробље је наша заједничка кућа
И од вас зависи његова лепота

ЕВРОПИЈА

Обешењачка песма

*(Три витеза јездила су Временом и Европом.
Догађало се, додуше, да су стизали у исте градове, али
су времена била различита.
И у исто време стизали су, али су тада различити били
градови.
Најзад се сви сретеше у Македонској улици Белога
Града.
И попеше се на Грмеч.
Уместо витешке крви, потекоше потоци клеке.
Витеза од Нове Пазове* изведоше на стратиште, где
га прижељкиваху трезна вешала.
Граф од Јакога Гроба** већ угледа онострану светлост
око чупаве витешке главе.
Али Кнез од Лужице хитрим покретом намаче тада
омчу Крвопији и Заједничкој песми.
Затим кроз Видин-Капију утекоше из Европе.
За њима остаде поклич:)*

За вешала зрело није
Војсковођа мртвим телом***
Васкрсом ће да опије
Нашу самрт и опело.

Омча нека шупље зјапи
За вешала зрело није
У тами ће да искапи
Вечна сета крвопије.

На ожиљак ти не тужи
Србија ће ноћ да скрије
Светлост око Тмине кружи
За вешала зрело није

*. Милисав Крсмановић

** Јаков Гробаров

*** Драгољуб Дража Михаиловић

ГЛОГ ДОБАВЉАЈ, БЕЛИ ГРАДЕ

Зашиљена песма

(Последњег дана листопада 1978. године, београдско Ново гробље освануло је без свог граничног зида према бившој Гробљанској улици. Немирнијим становницима Вечне куће био је широм отворен излазак у град.)

А последњи лист кад паде
Зид са гробља уклонише
Заваписмо: Бели граде,
Вампири те преплавише!

Ничег нема да одели
Град од гробља, смрт од живих.
Заваписмо: Граде бели,
Оцрни те Нечастиви!

О, бар душу заогрни
У потаји нека дише!
Али авај! Граде црни,
И душу ти оцрнише!

Све док гробље не ограде
Они што се паклу скрише,
Вапићемо: Црни граде,
Вампири ти крв попише!

Врелу ће је преточити
У свој барјак, покров наде!
Али ти се не дај пити!
Глог добављај, Бели граде!

ПРЕСТОНИЦА ДУШЕ ИСТОКА

*Сенима деде Животија Младеновића,
доратног секретара Моравске бановине у Нишу*

Војводи Петре Бојовниче,
Ослободиоче српских градова,
Стрело из Солуна хитнута
У Беч,
Волшебни пречиниоче Мача у Перо,
Крви у Мастило,
Немости у Слово,
У Славу! у Слог!
Чујеш ли шта Ти дошаптава
Свештеница Река,
Теклица са светог старешинског збора
Богова, Предака и Жреца?

Чујеш ли шта Нишџва донџси у град
Који се именом уподобио
Њеном шуму,
Престоници царствујушче
Душе Истока,
У крођењу властите предодређености:
За пад?

ВОДЕ ЗЛЕНЕ*

Пра Владети Р. Кандићу, мом и нашем Бата Канди

Они што знају Боље
Морају и свест о њему
Имати.
Она треба да дође
Као што не касне
Да набујају у пролеће
Воде,
Да озелене ливаде и шуме,
Подигну се биља,
И не пропуштају селице
Да се врате.

А ти си се сурвао у воде злене,
Кнеже Дубине, многољупче,
Ти коме Певач у Гори
Бејаше уступао
Свој глас,
Док си се тамо, међу њима,
Успешнима,
За нешто мало *свога* простора,
За чистији један ваздух,
Отимао,
И није престајао да пева
Кроз тебе, уз своју лиру, тај Певач,
Кад год си био спреман
За такав пев,
За широко отварање
Тела.

Зато песмотворан је занос.
Јер оно што једном као усхит,
Други пут као суновраћење,
Ипак те зацело увек
Као свето понирање вреба,
Оно Сушто,
И неће Оно да другује са нама,
И никакав наговор не би умео да га
Прене,
Да не успева Певач освету из ума,
Из духа завист,
Мржњу пак поваздан да изагнава
Из вена,
Успе ли још притом и никад
Да стане сумњати
У Реч.

А *они!*
Они ти нису казали: Живи!
И нису: Нека кроз *твоју* реч
Присећају се *нашег* слова
Будући житељи,
Наше деце, *нас* дакле,
Наши их очеви, деца *наших* мајки,
Кришом, по забитим манастирима,
Водицом шкروпили.
Него су *мртвога* они хтели тебе,
Зато ли што си непрекидно хтео
Узлетати,
Па си и летео ти,
Сневач,
У испражњеном простору и даље
Дубећи!
Зато ли, можда, јер тако, тонући,

Недозвољену једну мисао,
Неразборитим умом,
Бејаше такоа,
И онда мора, од превелике жари,
Да се прекине спона која везује нас
За ипак тек сасвим танушно
Наше бивање.

Шта мари! та и онако
Име за наше страдање је
Другост!
Страшне смо другобе
Сви ми!
Та и не може друго да очекује
Певач,
Зато и јесте *овако* саздан
Наш свет,
Да *један* може летети
Мимо свих њих, птичара,
Птицоубица,
А то се они у једном тешњем још кавезу
Тискају,
Они! исправни! Они! могући!
Којима наредбодавац био је јад:
Преживети!
И који су онда, марећи,
На све то морали пристајати.

Али зато,
Јер ти на срцу лежаше
Доброта,
А луталачко семе беху већ неотклоњиво,
Не мирећи се,
Усадили у твоју вољу

Посвуда Земљом расејани
Оци,
Дуго си путовао.
А када кренуо,
Хтедоше да отпутују из тебе
Сви ти незасити,
Сви неутаживи
Градови,
Пре но што се у Доње Царство
Не стропоштају њине
Зидине.
Велики блистао Сунчани Пут
У теби,
Сунце се са Истока подизаше,
И чуо глас:

Путуј!
Остати јесте нагон
Слабих!
Кроз Смрт треба да прођеш
Ако хоћеш да будеш
Певач!
Па прођи!
С ову страну живота
Дарују Богови човеку на језик
Реч!
Па певај!
Буди луталица и опсенар,
Час просјак на прагу свога дома,
Час дрски скитница!
Јер ако Бог један пожели,
Човек лако учини
Све.

А сада се – гле! враћаш!
Поново блешти Велики Сунчани Пут,
У бесконачје капљица распрскава се,
А сви ти путеви који хитају
У Град Опсена,
Све те даљине,
Хтели би и даље путовати,
Сад кад те нема више
Међу градовима,
А још си ту -
Јер можда само од твога дотицања
Умеће и онда да потрају они
Када се не буде постојало другачије
Него по спомињању.

Зато и сакупљен у сабраности свога
Бића,
Постави себе у средиште
Једног сагледивог
Круга!
Јер ваља ти продужити тврдо
Са строгим окивањем
Времена у Вечно,
И нико неће изговорити многокрилатију
Хвалу
Него Певач благосиљан
Сумраком.

Тада ћеш препознати позив,
О младићу!
Јер морају у службу Највишег,
Кад дође време,
Да се ставе Певачи,
И тада ничега више

Да се одлучује нема
Од Лучи Неразлучивог,
Већ безмерје за меру узима
Чистоту,
И Песма остаје мерило
За сву Твар.

* Прва верзија ове поеме загубила се током песниковог робијања (једини примерак тек срочене песме затекао се уочи његовог хапшења код пријатељских супружника Тихомир Арсић – Биљана Крстић који су је спремали за сценско извођење, али су је толико добро сакрили у страху од полицијског претреса, да је после четрнаест месеци нису могли пронаћи). Ова верзија настала је двадесетидве године касније, благодарећи сачуваној рукописној грађи, уз снажну подршку песникове пријатељице, руске песникиње Елене Бондарчук, а надахнута је саобразношћу уметничке судбине великог песниковог пријатеља и поштоваоца, великана музичке сцене на хармоници, блиставог складаоца најлепших песама српске поезије, Владете Р. Кандића, легендарног Бата Канде. (*Прим. прир.*)

ЈА

*Десанки Јовановић Лончар,
психологу затвора у Падинској Скели,
уместо одговора на упитник „Ко сам ја“*

Ја
Који кажем
Ја
Не знам ко сам
Ја

Ја
Које каже
Ја
Јамчи ми да
Јесте

Ја јесте
Ја јê

Ја
Који каже
Ја
Јемац је да
Јесам

Ја јесам
Ја је сâм

Ја
Које јесте

Које каже
Ја
И зна и не зна
Ко је
Ко сам
Ја

ШЕТЊА

Јахачка песма

(Посвета Жики боксеру, таксисти из Раковице, родом са Косова, вишеструком повратнику због жестоког карактера, туча и „силовања“, који је ову песму наручио при једној од затворских шетњи у Централном затвору у Београду, „Да видим, Тезо, како то раде песници, и зашто су те вратили из Европе међу нас“, рекао је Кнезу од Лужице, и није стигао да дочека песму, јер се пре њеног завршетка, залагањем утицајног оца, вратио својим ждребицама.)*

Како се разлива сјај по огледалима Великих Вода
Мој Живојине, док ми кружимо испод парчета свода!
И од свег простора датог телу да бодро се шири
Нама не припада више од двестапедесетичетири
Корака тучане стазе по којој у круг нас гоне
Између тврдих зидина бездушне казнионе.
А обојица лудо крстарили смо кроз степе
Небеске или земаљске, свеједно, биле су лепе
Обе. У своју узлетих на Пегазу често, а твоја
Жудног те зваше на каквој ждребици балканског соја.
Махнити бесмо јахачи ливени од страсти и наде
Шта вреди, мој Живојине, и један и други паде.
Зато нас сада и гоне под овим парчетом свода
Док негде разлива сјај се по огледалима Великих Вода:
Два по два! Размак! Пређи! Умукни, багро! На гору
Не жале се судбу ваљда ни овце збите у тору!
Да бетон пропусти траву, могли бисмо и пасти:
Човек и није друго до стока у очима власти.
Али издржаћемо ми то, Живојине, из наших вена

Шикнуће ускоро ваљда и нека боља, *наша* времена.
Дотле корачај ћутке, та гледај у којем броју
Сазвежђа пасу над тобом и круже у небеском строју!
Помисли: И наше Сунце, кунући Судбину, мора
Строгом путањом свагдан да кружи без поговора,
Притом не марећи можда што, кивно са своје клети,
Зачиње залудни живот на овој сурој планети,
Безбројна бића што не би преживела ни пола днева
Кад би одлутало оно и лишило свога се гнева,
Најмање хајућ за радост што, сјајећи с парчета свода,
Шири нам згњечену душу по огледалима Великих Вода.

* *Теза* – песников затворски надимак. (прим. прир.)

ЈЕДНА КАФАНА (ЗАБОРАВИХ ЈОЈ ИМЕ)

Поједена песма

(У једно праскозорје крајем гроздобера 1985. године, кнез од Лужице скочио је из кревета у карантину затвора у Падинској Скели, пробуђен извикивањем свога затворског надимка који је са гласних жица одважног Миће Константиновића из дворишта долетао кроз прозор.

- Тезо! – нестрпиво је довикивао претходни износитељ повериве поште кад се утамничени Змај од Гледића појави на прозору. – Био је тркељ, здипили су ти онај текст за Белгију, сад ће да се попну горе!*

Прво што Лужичанину дође на ум би: „Једна кафана...“! Докопаће се песме од двадесетишест строфа, ко свега тога после да се сети! Кафани ко да запамти име, а тек толику песму!

Грозничаво се баци на учење стихова.

Пре тога, песма је настајала тринаест година, почев од прве две строфе, срочене из нехајног исказа Љиљане Јовичић-Мијановић, који се претворио у први стих, у време када је њен муж, Влада Револуција, још лежао у мардељу, па до срећног наставка и довршетка, управо ту, међу затворским жицама Падинске Скеле, у празном простору између Лајбница и Хелдерлина.

И док је стихове опасне песме махнито трпао у сефове крхког песничког памћења, Вук Гренголизма зачу непријатељске кораке испред тамничких карантинских врата.

Немајући куд, он дограби листове рукописа, згужва их, и један по један, уз незнатно жвакање, прогута.

Тако су песму „Једна кафана (заборавих јој име)“ запамтили и Желудац и Ум, понављајући је сваке вечери пре но што ће заточени кнез починути, и сваког јутра по његовом буђењу, све до изласка из затвора, када су је вратили у свет, и на папир, у кишни чачански дан:)

Једна кафана (заборавих јој име)
У неком граду (зар важно је у ком)
Доба јесење (надомак зиме)
Час вечерњи (поодмакао при том).

Музика сетна (цига, ћемане)
Ваздух загушљив (све прожео је дим)
Јело гурманско (вино без мане)
Друштванце весело (одабран тим).

И креће песма (најпре тиха)
Гојазни бекрија (кафана му је дом)
Онда душа (сва од гласа и стиха)
Најзад рука (лети у простор за њом).

Крчмарице, још вина (на литре!)
Тамбураши (нек вас носи враг!)
Димитријо (сине Митре)
Сејмени (затро вам се траг!)

А сад на увце (Те очи твоје...)
Има дана (кад ја не знам где...)
Што се боре (мисли моје)
Неверна љубо (Еј, да ми је ...)

Пиши мени (мила мати)
Калеш бре Анђо (од чешње мрем)
О зар мој драги (неће да се врати)
Пусти ме, мајко (да га убијем)

Имам једну жељу (свег ме опиала)
Тихо ноћи (циго, ситније)
Зашто си ме, мајко (родила)
Шта носи сутра-дан (свеједно мени је)

Па зато удри (хармоникашу!)
Стотком о чело (а чашом: Трас!)
Шта је, стакленци (У пивску флашу!)
Скочи у колце (хватај за пас!)

Тандрчак, тандрчак (весело)
Жикино коло (Жика љуби те...)
Коленике, коленике (вретено)
А Нишка Бања (оштар гребен је)

Па каже: Цуро моја (је л умеш)
Сви заједно: Дај нам, Маро (дај)
Машиница (ситан дреш)
Даворике, дајке (дај, дај, дај)

Једна кафана (заборавих јој име)
У неком граду (у ком зар важно је)
Младо и старо (сви се братиме)
Мушко и женско (грли се.)

Кад опет бекрија (Иду дани...)
Пој, Миле (једна душа сви)
Јој Милане (јабуко на грани)
Бол болујем (болујеш и ти.)

Јој, Дунаве (мутили те срамно)
Саво водо (спери Бели Град)
Јој, Мораво (моје село равно)
Горо моја (чемер, смрт и јад.)

Обилићу (где ти мач нестаде)
Царе Лазо (куд ће царевина)
Нико нема (што Србин имаде)
Али нигде (немаде Србина)

Нема нама (Марка Каурина)
Нема нама (Црнога Ђорђија)
Стара мајко (куку, храни сина)
Не може се (умирит Србија).

Јагодино (ево наде зрачак)
Мрчајевци (струно Шумадије)
Прођох Левач (Ужице и Чачак)
Свуда исто (играју делије!)

Тамо далеко (далеко од мора)
Тамо далеко (цвета лимун жут)
Браћо Солунци (доста разговора)
Него ускликнимо (ко зна који пут:)

Свети Саво (Жичо и монаси)
Света Горо (појте и утројте)
Боже Правде (ти што спаси)
Стојте, галије царске (кажем: Стојте!)

Зато на ноге (на сто ком драже)
Из једног грла (у сложан глас)
Ко то каже (Ко то лаже)
Капетан Кочо (дођи, спаси нас!)

Путује, путује (сиви тићу)
Француска лађа (креће се)
Јој војводи (Синђелићу)
Исуци сабљу (Срби зову те.)

Онамо, 'намо (за брда ова)
Да вићу Призрен (тамо је двор)
Српску да трубу (са Косова)
Чујем како нас (зове на збор!)

Ситан пак добош (добује)
Ко не дође ...(дабогда му ...)
А кнез од Лужице (робује)
Док арче дахије (харају.)

Па хајд'те, браћо (гасе светла)
Иду сејмени (прен'те се!)
У рану зору (ево и петла)
Крен'те већ једном (крен'те се!)

Једна кафана (заборавих јој име)
У неком граду (зар важно је у ком)
Доба јесење (надомак зиме)
Час јутарњи (сазорио је при том.)

Музика кличе (Марш на Дрину)
Ваздух ужагрен (све прожео је плам)
Делије крећу (у материну!)
Боже што јеси (помози нам!)

* Реч је о тексту „Епопеја рођена из духа музике”, писаном за Фестивал европске поезије у Лувену (Белгија) 1985. године на коме је песник учествовао и три претходне године. И поред узапћивања куцане верзије, текст је сачуван у рукопису и 1999. године објављен у песниковој књизи огледа *Олгијански пут*. (прим. примр.)

ЗЕМАЉСКИ ШАР

Песницима

Ја не спадам тамо где сврставају нас
По усуду
Рођења
И не пристајем уз меру година
Распон доба
Ни било каква временска
Уконачења

Није мени до тога да распростирем
Широко огледало
Планетом
И да гледам
Како из сваког бића мотри ме
Мој позајмљени поглед
И моје лице
Умножено
Светом

Ни до песништва није мени
Ни до речи
Та зар познаје највећу љубав
Глас
Има песника јер је голема туга
Човек
А блажена ћутња небесника
Ретко допире
До нас

Ту је Тишину једном удахнула
Мени
Она из чијих плућа дострујао је
Свим створењима
Дах
Један трен само гледах из Њеног
Ока
Жалобно људско време
Распоред бића
И знах

Није по мери Блажених сачињен
Човек
И не досеже далеко његов краткомахи
Макар и многопонирни
Дух
Један трен само слушах из Њеног
Уха
Складопој небеског шара
Смех бесмртника
И чух

Није у нашој моћи да будемо
Што јесмо
И свагда истим јадом
Протеривани смо
У Стих
Судбину смртних знају
Небесници
И наше добро не тиче се
Њих

Али ни равнодушни нису
Они

За исход нашег жића
Зато тврду
Изумеше нам стегу Време
И завитлаше просторе
У врт
Зато мора да надзире нас
Вечно будна
И свагда у многоструком послу
Сваком привржена
Њихова гозбена дружбеница
Смрт

Богата трпеза ми смо
Њима
И у доколици забавља их
И прекраћује бесконачно
Време
Наш узалудни бој са стихијама
Наше страдање
И јад
А у захвалност за храмове
Које њима у славу
Подижемо
Шаљу нам они поплаву сушу
Земљотрес оркан
Болест рат
И глад

Па ипак Синови Земље заборављају
Често
Чију жеђ толе кад преварени
Мржњом
Оружје дограбе у руке па братска потече
Крв

И тако завађени рву се
И тлаче
Док све их најзад охولة и нишче
Смерне и блудне
Не побратими
Црв

Зато и нејачан пред неумолном
Силом
Крши се нашег крхког дома
Темељ и кров
И праг
И на свој пут заводе нас
Вично
Птице селице
Реке понорнице
И све још оно чему
Заметне се
Траг

Но са свим бићима кад стигнемо
Пред Свети
Сто
Где устројава Струј стреса
Страх
Она Што Јесте ослобађа нам
Глас
Док Огањ слива у памјат нам
У дах

Тог суштог Огња ми смо свети
Жар
Иако спржен мржњом наш је
Храм

Разгорева нас пламен-неизгар
И Њеног ока светозарна
Искра
Враћа нас опет у земаљски
Шар

Њенога Слова свештеници
Ми смо
Оног што вечних Белих уста
Многоказиви препричава
Шум
А наше проповеди жртвеник
На којем
У оностранство да исели
Душу
Својој небеској постојбини
Присаображава се
Ум

Звезданим ткивом саздане нам
Речи
Исти су језик којим се
Вештаству
Мирисом отимају цветови
А укусом
Плод
И све што јесте опстаје
Говором
На Празно осуђена жудња за
Једнотом
Конак у Бескону ослоњен
На Род

У њему тек смо једно народ
Јестаствени
Онај што се из присуства у телу
Скрушено одмеће
У васељенску песму
Где молитвено
Бди
Његове зидине стихови су
Наши
Свеукој ватри коначно
Огњиште
Споменик Земљи на којој
Страшне смо другобе
Сви ми

Зато у широм отворено
Ухо
Не могу друго рећи него
Време је наша
Коб
Али и у највећој невољи
Налази утеху
Смртник
Па од нас нека преостане
Натпис
Кад гладној Земљи завештамо
Дроб

Ми не спадамо овде где сврставају нас
По усуду
Рођења
И не пристајемо уз меру година
Распон доба
Ни било каква временска
Уконачења

Наша је мати Празнина
Из чије
Усхте занемелости Отац да изнедри
Глас
Затим је обви телом да
Зазвучи
И тај ће тмули одјек једино
Надживети
Нас

БОЖУРНА ЕПОПЕЈА

Заиста, на Гази-Местану,
осетих Милошево сечиво:
Хладно, дубокоутробно,
и звало се Време.

Заиста доживех оно очекивано,
и зато највећма изненађујуће:
Да се баш ту, *баш ту*, одвијала битка,
ту да је Обилић јездио према Муратовом чадору,
ту да је, у неколико јутарњих часова,
крвљу југовићком, и косанчићком,
у вечност уписала се:
Божурна епопеја.

А у Грачаници, тек у храму, досетих се,
да ће ме однекуд гледати
мртве очи Симонидине.
Заиста, гледале су ме.
И опет у њима исто оно сечиво.
Опет у њима онај исти зналац,
и звао се Време.

Поучаваше ме о местима и кажама:
У Српском Бабушу нема више Срба.
Ко их је завео за Голеш-планину?
Под Језерске планине утекло Језеро.
Јесу ли са њим потонули Гаванови двори?

А Шар-планина беласаше се,
снеговима, на сунцу: Сфер-планина.
И опет она звер угризе ме хладно.

УСТАНАК ИЗ ПОРЕКЛА

Карађорђе израст'о у храст

*Пра Живојину Рачкоме, Змају од Јухора**

Ту да је витешки краљ
Сазидао храм,
и синови Рода
Оградили Храст,
На чије лишће дише сада
Вишевачки тополни орашни
Полубог!

Ту да је стигао,
Над Грабовачки поток,
У Вождову колибу,
Од Лужице Књаз,

У Радовањски Луг!
У Покајнички Лог!

Из тачке Конца
У тачку Искона
Пресељава се журно!
Устанак из порекла
Мора да се зачне!

И посустали Најбољи
На окуп да се врну!

* Песников пријатељ Живојин Андрејић, писац и истраживач старина, „древнословца“, сликар, оснивач Српског митолошког друштва. (прим. прир.)

ДОМЖАЛЕ*

Александру II Карађорђевићу

Ево одакле дом Твој жале,
потомче јуначних очева и синова,
Карађорђевићу,
и Ујединитељ Ти дед,
и Ослободилац прадед,
и несрећан Ти без Отаџбине отац,
и онај преки аскурђел,
вишевачки полубог.

Ах, и мој дом жале
реке приморане на дугу
пловидбу,
на све удаљенији од извора живот,
и на све краћи до ушћа.

Жале дом мој и ветар, и птице,
и све што, авај! узмаже
да се до крила вине,
па после ништа не може спутати
можество одлетања.

И простори,
проденути између звезда,
жалe мој дом, и Твој,
док измичући из нашег ока,
непрекидно у Бескон
тону.

И облаци наш дом жале,
бескућници,
повремени закупци небеских конака,
прожети истом завичајном чежњом
која их, не би ли свој узела мах,
непрекидно одгања на пут!

Али одавде,
с брега изнад Домжала,
где је и Теби дежела,
где сасвим усамљен, жут лептир
трепери над још спарушеним
изданцима жића,
видим ко не жали наш дом,
Александре Карарађорђевићу,
видим и ко већ пирује,
ко шенлучи над њим,
сви ти гавраноиди, похарници,
распикуће.

Али не може то!
Не дам ја!

Не дај ни Ти!

* „Да бих избегао хапшење после „тенковског“ државног удара 9. марта 1991. године који су организовали Слободан Милошевић и Вук Драшковић, склонио сам се у Словенију и одатле продужио за Париз и Лондон, где сам се сусрео са престолонаследником Александром Карађорђевићем.“
(објашњење песника у интервјуу поводом објављивања ове књиге.)

БЕРМУДСКИ ТРОУГАО*

Праскозорна песма,
у славу бога Пијандре

Веселом пра Кумашину од Праскозорја (у перо)

(Супротно сваком очекивању, Троугао у који се пропада кроз ову песму не налази се у Тихом него у Алкохолном океану, и у њега неповратно не тону летилице и пловила, него песници, научници и новинари београдских дневних гласила и института, поклоници бога Пијандре.

Има ли се то на уму, још је супротније сваком очекивању да ову песму није оквасила не само кап алкохола, него ни кап мастила, те да се она није излила из ноћног кафанчења које дочекује зору, него из потраге за јутарњом расаницом, не као шљивин већ кафени траг.

*Умачући перо у танку европијску кафу на коју је спао кукавни Шуматовац, песму је забележио весели Кумашин од Праскозорја**, док је њене стихове из суве душе цедио, и преко гласних жица преливао, кивни од Лужице Књаз.)*

Усамљен је човек у Троуглу
Шуматовац нема турске каве
Под Липом нас извргоше руглу
Под Грмечом дођоше нам главе

Ништа боље у Скадру нас чека
Одлетеше голубови бели
Шешир није по мери човека
Криви ловац јелена одстрели

Нема дана нема Амброзија***
Путања је ионако стрма
Ситни пијац душу нам испија
Умну силу обраста калдрма

Па ипак нас троше малигани
Бермудска је судбина округла
И смрт пије на скадарској страни
Нема нама из кружног троугла

* Дан уочи почетка штампања књиге (19. септембар 2007), „Слободни стругари“ су и ову песму ставили на свој репертоар, колективним „хепенингом“ прилагодивши композицију Дејана Пре Трајковића „скадарлијском духу“.

** „Кумашин од праскозорја“ – др Ивица Стојановић, истакнути професор економије и писац запажених књига из те области, песников кум који је у описаној прилици својом руком забележио песму коју му је овај у Шуматовцу диктирао „из главе“. (прим. прим.)

*** Амброзије – несрећно погинули песник-боем Амбро Марошевић, свесни настављач боемске скадарлијске традиције Ђуре Јакшића и Тина Ујевића, познат и по надимку „Хрбин“ који му је наденуо такође покојни песник из опсесионистичког круга Милан Лалић. (прим. прим.)

БУДИ КАО РЕКА

Александријска шумадијска песма

*Сузани од Мариотиса**

Кнегињо од Крста и од Шумадије
Саткана од кива и од кроткости
Помоли се Светом Сави да бдије
Над нашим гресима и да нам опрости

Помоли се бозима Неба и Бездана
За спас прамајке наше Славије
Да Она од Божје Мудрости саздана
У лив нас Своје лепоте салије

Устани Потечи Не лењи се
Стазама ћеш Доброте газити
Буди као река Не пењи се
И сви ће ка Теби силазити

Кнегињо Певај док нас вечност снева
Негде је другде нашој жизни мета
Негде се другде наша песма пева
Наше су љубави с ону страну света

Тамо Те чекају и Сварог и Сава
И мајка наша Небеска Србија
Зато не клони да се српска глава
Врати на земно тело Свежитија

Устани Потечи Не лењи се
Стазама ћеш Доброте газити
Буди као река Не пењи се
И сви ће ка Теби силазити

* *Мариотис* је песником именовано језерце на породичном имању Сузанае (и Биљане) Лазаревић у Шопићу крај Лазаревца, приликом знамените беседе у кругу пријатеља која је запамћена под називом „Венчање Нила и Шумадије”. Назив се онда проширио и на цело имање, а потиче од такоименог језера надомак Александрије, прослављеног у *Александријском квартету* Лоренса Дарела.

За ову своју песму сам песник је сачинио музику и пева је пратећи се на гитари. (прим. прим.)

СИН ОБЕЋАЊА*

*Песма за још нерођеног Страхињу Милована,
сина Сузаниног*

Доћи ће дан да се Слога скује
Српска зора тада ће да сване
Доћи ће дан да се песма чује
Неко беше Страхињићу Бане

У тај дан кад се Србија вазнесе
И српско срце растане се с тугом
Из сваког грла нек се песма тресе
Иде Миле Лајковачком пругом

Иди бре Миле по српскога Чичу
Четири оцила да га опет створе
Тог дана Срби да му песмом кличу
Од Тополе па до Равне горе

У дан кад мајка која Сина тражи
Призове Бога, претке и све свете
Четничка песма нек нам срца снажи
Чича Дражо где је моје дете

Ко да га створи Сина Обећања
Ако не Мајка обречена давно
Па кад га роди нек' песма одзвања
Ој Мораво моје село равно

Мораво Миле Страхињићу Бане
Ево јунака за смрт Крвопији

У дан устанка нек и песма плане
Кад се шћаше по земљи Србији

По Србији земљи да преврне
Када се разлегне пев небеског хора
У дан досуђен да и песма грмне
Равна гора победити мора

* Песниково кумче Страхиња Милован Лазаревић боравио је на Земљи од 19. јула 2004. до 13. јуна 2007. године, рођен од мајке Сузане („обречене давно“). Изговарајући песму при дечаковој сахрани, у Аранђеловцу, песник је над отвореним гробом додао следеће почетне стихове:

*Страхиња Миловане Сине Обећања
Пут нам покажи до српског раздања.*

Завршну строфу делимично је изменио и изговорио на следећи прилагођен начин:

*По Србији земљи да преврне
Када се разлегне пев небеског хора
Страхињо устај из земљице црне
Српска зора осванути мора*

И за ову песму песник је сам компоновао музику.
(прим. прир.)

ПЕРУНОВ СЕВ

Песничкој сестри Драгињи Урошевић

Кћери северних бурина
Дивим се Твојим једрима!
Но зар да Југ у недрима
Руди сред ових тмурина?

Лако је нама певати
Кад стих се зачас покори!
Но зар да цвату бокори
Кад муњом ваља севати?

Кроз одјек наших слогова
Многа се песма срочила.
Но зар нам света оцила
Не крешу срџбом Богова?

Зар док северац завија
Пегаз да нам се крилати?
С Перуном ваља свирати
Док не васкрсне Славија!

СТИХОМАХОВА ПОЕТИКА

За Смиљану*

ДВЕ МИСЛИ

Пра Марку Брану

Творац је имао две мисли
у трену свесагледном:

Једну о Другом
и другу о Једном.

ЧОВЕК БОГ

Дођох Човек,
Одох Бог.
Јер свако је то тек
На дну бића свог.

Потражи Мој Дом,
Да Ти луча засја:
Живим у срцу Твом,
И Ти си Ја.

* Песникова трећа кћи Смиљана Младеновић, студенткиња права, рођена је 4. августа 1986. године у Београду од мајке Наде Вуковић, девет месеци по очевом изласку из затвора. (прим. прир.)

Мишел Деги

ВОЈВОДИНА (PANNONIE)

Препев са француског

*посвећен пра Радивоју Константиновићу,
у име превођења непреводивог*

*Васку Попи**

Попа! Поезија пориче и сриче, војводи и води!
Говорасмо о Јанусу богу рата богу
Превода, о вршачкој музи
У тој житници умног и римског камена
У равници вџни провода и вина.

Откопавање куле даде нам ствари мање извесне
Од оне коју Пан он и ја сравнисмо у равници, Трајана,
Марка Аурелија, Бранковића и владику од Месића,
Којима ни војске ни поплавне воде не узмогоше да шкоде.

Мéне на току реке без рођења и ушћа
Дају јој име месеца а крмача и гуске
Споре се око њеног нестајања.

Превођење
Дивно свечарење.

* Васку Попи је посвећена изворна песма Мишела Дегија на француском, а не њен српски препев Милана од Лужице. (прим. прим.)

СВЕТИ ПЛАМ

Лекитиј

*Накнадна посвета Александру Стевановићу,
заслужном за завршну китицу (пре датства и гдества)*

Стих ми казуј када већ
Сан је оку дао прам
Певај тихо да и реч
Такне душом свети плам

Словољубљем језик куј
Средби звука дуби лог
Подај гласној жици бруј
Одјек мисли појму слог

Струногласом говор крој
Складба да му буде свир
Стих за стихом песму пој
Воздижи је у сав шир -

Многострујно да сав жар
Огањ-слова поспе ноћ
Звездани да сиће шар
Болној Земљи ўпомоћ

ДАТСТВО и ГДЕСТВО

*Одувечно незнан-кад,
Како зашто незнан-где
Датство овој песми Сад
Временује После-Пре*

ЖИЋЕ

*Пра Зорану и Слободанки Ковачевић
и њиховим синовима*

Тамо-амо биће
Овде-онде бим
Хоћу-нећу жиће
Данас-сутра жим

(Жим да бих жео
А у жићу
Као да нисам цео
А бићу)

Овде-онде битак
Тамо-амо жих
Данас-сутра житак
Хоћу-нећу – бих

РАЗЛИЧИТА ПЕСМА

Јесте и Није јесу нису
Јестање Ништа јесте није
Неисти исти Истини су
Исто неисто Истини је

Сушто у Ништом истинује
Јесте је Није Није није
Исто Неистим суштаствује
Неисто Истим још ништије

Једно и Друго другови су
Једно од себе другачије
Други у Једном недруги су
Једно у Другом још једније

Сушто и Ништо небића су
Биће их Бивством оплођује
Небића Бићем суштија су
Биће ван Небића не бивствује

Јесте и Није Сушто Ништо
Истини Бићу једнаки су
Једно и Друго Исто Неисто
Нису и јесу Јесу Нису

ЈАМАЦ

Онај кога има
Јамчи ми
За Ја

Онај кога нема
Немац је
И нем

LE VERS UNI*

Ecrit originairment sur la toile
de la peintre québécoise Monique Dussault

*Pour Gaston Miron***

Çi gît
l'Univers
Le Vers Uni
Du Monde!

Déchire-le jusqu'aux os
Oh Terre!
Enseveli son corps! Avale sa chair!
Mais garde sa flamme
Pour recommencer
La Ronde!

* Ова песма могућа је само на француском. Њена непреводивост (одн. непрепевност) почива 1. на речи „Univers” = Свемир, Васељена, Космос, Ресник, која разложена даје значење „сједињени стих” или „свестих”, а најтачније „једностих”, одн. 2. на својству придевског префикса „uni-” да, употребљен као самосталан придев, остане неизмењен, чувајући и род и број коренске речи, али и 3. на самој коренској речи „(le) vers” која значи „стих”. (прим. *Криле Белић Јастребић, преузето из књиге Земаљски шар, Бања Лука 1998*)

** Велики канадски (квебечки) песник (8. јануар 1928 – 14. децембар 1996), песников пријатељ из париских времена, са којим се поново срео у Монреалу 1990. и 1992. године. (прим. *прим.*)

ЈЕДНОСТИХ*

Изворно кичицом исписано на платну
канадске сликарке из Монреаала Моник Дисо

*Препев песме „Le vers uni“
посвећен Весни Крмпотић,
у име пресатварања непреводивог*

За Гастона Мирона

Овде почива
Једностих
Стих-Једно
Света!

Раскомадај га на кости,
О Земљо!
Прогутај дроб му! Тело освештај!
Али му пламен опрости
Да круг се заврти
Испочетка!

*Зашто је реч „стих“ у латинској сложеници „uni-versum“ (одакле фр. „vers“) добила значење „свет“ (одн. мир = свет, што се види у нашем „све-мир“)? Одгонетка је у грчкој речи Стоихеион (истовремено значи и „елемент = стихија“ и „стих“, што очигледно упућује на прасербијско порекло ових „грчких“ појмова која је на латински преведена речју „versus“. Видимо да се овој причи прикључује српски језик чувајући праизворну истозвучност, а у дубоком смислу и истозначност „стиха“ и „стихије“. Зато је у препеву песме оправдано употребити неологизам „Једностих“ у значењу „Свемир“. (прим. *Криле Белић Јастребић, преузето из књиге Земаљски шар, Бања Лука 1998*)

SOLOEIL*

Ecrit originairment sur la toile
de la peintre québécoise Monique Dussault

*Pour Yves Prefontaine***

Soloeil
Dans l'oeuf funèbre,
Voeuf solitaire!
Recrée l'Épouse solaire
De la Pensée-Vertèbre!

* И ова песма могућа је само на француском. Она у овај језик уводи два богато асоцијативна неологизма – Soloeil и Voeuf. Додатком по једног „о“, обе речи очито не губе своје првобитно значење (Soleil=Сунце, Veuf=Удовац), али прва уграђује значење „око“ (oeil), а друга „јаје“ (oeuf). Уз то, стих „Voeuf solitaire“ свесна је асоцијација на Бодлера. (прим. Криле Белић Јастребић, преузето из књиге Земаљски шар, Бања Лука 1998)

* Канадски (квебечки) песник и антрополог (1937), са којим се песник спријатељио на Бијеналу светске поезије у Лијежу 1988, где је срео и сликарку Моник Дисо. Поновни сусрет у Монреалу 1990. године уродио је уметничком сарадњом из које су произашле претходна и ова песма. (прим. прир.)

СУНОКЦЕ

Изворно кичицом исписано на платну
канадске сликарке из Монреаала Моник Дисо

Препев песме „Soloeil“

*посвећен пра Кољи Мићевићу,
у име препевавања непреводивог*

Иву Префонтену

Сунокце
У ковчег-јајету од сребра,
Усамљени мудовче!
Сатвори сунчано љубовче
Из Мисли-Ребра!

* Превод критичних речи („сунокце“, „мудовац“) ипак показује да се на српски може превести и непреводиво. Речи „од сребра“ додате су из музичких разлога, по преводилачком начелу: „Мање не може, али може више!“ (прим. Криле Белић Јастребић, преузето из књиге Земаљски шар, Бања Лука 1998)

ALOE VERA

У лондонским Royal Botanic Kew Gardens

Пра Колету и Душанки Николић

Кактусни јој листови ка земљи
свијају ношњу
а раскошни жирасти цветови
високо у небу
зру

Тако и дух то раскошније
узвисује крошњу
што му се гране жалобније
повијају према
тлу

ВЕЛИКИ ПРАСАК

Пра Добривоју Јевтићу

Најпре Ништа
па одједном
Све

БРОЈКАЊЕ

при смени тисућлећа

1 РАСПЕЋЕ

Пра Ристи Василевском

Поништи
па обједини

Раздвој
па утроји

Растрој
па учетвори

Рашчетвори
па распет
Васкрс ишти

И опет ништи
и опет обједини

2 СТВАРНИК

Пра Матеји Матевском

Од Ништа до Један
има се као
прекорачени Бездан

Од Један до Два
до *Ти* путује
Ја

Од Два до Три
има се као
од *Ти* до *Ми*

Од Три до Четири
до *Сви* досеже
Ми

Од Четири до Пет
Суштином бивам
разапет

Од Пет до Шест
вакрсом стичем
самосвест

Од Шест до Седам
у тајни се Бића
огледам

Од Седам до Осам
коначно сазнајем
ко сам

Од Осам до Девет
Стварник постаје
свѐт

Од Девет до Десет
Ништа се враћа
у Свет

ДВОЈЕДНОТА

*Накнадна посвета пра Синиши и Весни Ружичић
који су ову песму доживели ухом
тек што је добила свој очињи лик*

Две руке
Две ноге
Али једно
Тело

Два ока
Два уха
Али једно
Чело

Дворук
Двоног
Али један
Убог

Два пола
Два бића
Али једно
Цело

Две силе
Два света
Али једно
Дело

Сторук
Стоног
Али један
Бог

Два краја
А један живот
Једно рођење
И једно
Опело

ХУЈ

*За пра Пјера Остера Сусујева**

Чуј:

Хуј!

* Пјер Остер Сусујев – знаменит савремен француски песник, Милану од Лужице посветио своју велику поему „Мртви“ и читао је на отварању Европског фестивала поезије у Лувену (Белгија) 1985. године док је наш песник лежао у затвору. (прим. прир.)

ОГРЛИЦА ОД ТРИДЕСЕТ СЛОВА

Поучитељна песма

По бисерном анатому Маји Марсенић

Из кутијице од вена и коже
Мишљу и гласом извлачим бисерје
Склапам огрлицу којом се гле може
Бројем тридесет да мери безмерје

Од свег песка веће тридесет зрнцића
Тридесет капи од све воде таште
Четири за срце три за течност жића
Двапут по три за огледала маште

Ево још четири за мекоту снова
За додир пером кичицом и длетом
Па осам за топлину дланова
И још толико за ходање светом

Али где да сместим грозну рику света
Где крошњу са које опадају лиске
Није ми рачун добар нешто смета
Морам испочетка да нанижем ниске

ГРИЖЊА

Ветровита песма

Из чисте душе Мирославе Ковачевић

Кад злослутни бат корака
У непозван час ти дође
Свладај злоглас из свемрака
Безверицом што те глође

Затражи од Светлобога
Под иконом где крст стоји
Да те спаси из вртлога
И грехе ти упокоји

Захуктаће ветар силни
Заиграти пламен свеће
Жар истине преобилни
Твојом вером успламтеће

Погружено под иконом
Одолећеш тешкој грижњи
Спојиће те са исконом
Часни оци и Свевишњи

НЕБАЦ КАМЕН

Слобода дисања пра Васељенског
Тодора, или О праутодорењу Бића*

Тодоров камен плови
Васељеном
Васељенски престо Тодоров је
Трг
На тргу, дакле, столује
Тодор
На тргу се, дакле, утодорује
Биће

Тодоров камен камен је
Темељац
Темељ је лебдећи Вртањ
Душе
Ртањ је корен заривен у
Небо
У Небу се, дакле, утодорује
Биће

Тодоров камен небац је
и нѐбац
Небељац камен Тодоров је
Трон
Из Небца се, дакле, истодорује
Биће
У Бићу се, дакле, утодорује
Тодор

* Поводом отварања ретроспективне изложбе Тодора Стевановића („пра Тодора“) у уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“ коју је песник имао част да отвори управо овом песмом, написаном непосредно уочи отварања. (прим. прир.)

СТИХОМАХОВА ПОЕТИКА

за Б. А.

1 (ВАНПРОСТОРЕЊЕ)

И Сведенборг и Бог
Гледали су једним оком
Сан
И Сведенборг и Бог
Сањали су другим оком
Дан

Изађи изађи

И Ја и Ја
Гледали смо с оба ока
Мрак
И Ја и Ја
Видели смо без очију
Зрак

Изађи изађи

И Ти и Ти
Сневале сте при буђењу
Дан
И Ти и Ти
Будиле сте при сневању
Сан

Изађи Изађи

2 (ЗВЕЗДОСВИР)

Стварниче!
Сварничи Сев!
Па да му кличе
Стихопев!

Стихани
Остишај дах!
Па да је храни
Звездопрах!

Стварниче!
Сварожи Дах!
Па да га сриче
Стихомах!

Ствароже!
Свртложи вир!
Па испод коже
Звездосвир!

3 (СТИХАНА И СТИХ)

*Далекозвоном у ухо и перо
г-ђици Еи Тоти*

Васељена навлачи свој звездани
плашт.
Коса је златна и разасута
по Празнини
јер смо и около и унутар били
Ми,
Тама и Сјај,
Ти и Ја
Ја и Ти

И Тама више не хтеде
да тми.

*И тако је настала корист
од Твога греха.*

Од Искона јесам,
и јестам,
Ја,
Тих,
чисти стрел,
Сјај.

Јеси и Ти,
Тихана,
Сјају Тама
и одсјај,

па тако кроз Тебе
још једном
бих,
и Ти кроз мене;
па опет бисмо Ти и Ја,
Ја и Ти,
Стихана
и Стих,
који одједном и нисмо више
били Ми

Стихана рађа кћи Празнину
и тада настаје
Велики Празник.
И лица су слављеника
празна.

Зато се и родила
Празнина.
Гонг!
Била је потребна
Празнина
да се роди
Звук:
Гонг!
Гонг!
Јер не може ни Празно
без одјека
да траје.
Ни Бог
не може
без одјека
Свог,
иако нема ни с ким

ни с чим
нити где да буде
(игде да се дѐ!).
Празнина је ухо кроз које је
тек могао да чује
Свој глас.
(Нерођен Он!)
Да није било Стихане и Стиха,
не би Он могао да кроз Празнину
угледа Свој
лик.

(Погрешио сам!)

Само је кроз Празнину могао
да чује и види
Себе
и са Собом се слије.

*Шапатом Ти кажем
Не сме да се каже ниједна реч
Осим оне која се изговори и запише.*

И тек када је видео
Свој дивни лик,
и тек када је
(кроз Празнину)
чуо Свој дивни глас,

*Је л' си ту? Неко долази.
У ствари, обрнуто:
Неко долази јер си ту!
Јеријел, пиши!
(Усамљен Он!)*

када је, дакле, и видео и чуо
Себе,

(У нов ред стави Себе!)

пожелео је да не буде
сâм.

Тако је сазнао

(нов ред)

Своје име,

(нов ред)

Ја.

Морао је да га каже.
И казао је:

Ја, сâм!

И како је помислио то,
а мисао је била реч,
чуо је одјек из свих праваца
Празнине
(похрлио је к Њему у загрљај Свет):

Ја, Сâм!

Јâ сам

Ја јесам!

Три пута се врати из Празнине
четврти Му глас:

Ја је сâм!

Стихана, мајка Празнине,
изведе тада пред Њега,
изронивши из звука,
кћи јој Празнину.
А пошто виде, тад узможе да чу:

"Кћери Твоје Сам кћи, о Нерођени!
А од сада ћеш да знаш!"

Слушај како одјекује празан глас!

„Из утробе Си унуке Своје порођен
И не би могао Стварник да будеш
И Стихана Ти не би била кћи
Да Јој у истом трену ниси био
И отац и муж!
А пошто си тако и Мени,
из Мене произашавши,
а будући у Стиху пронашао Себе,
и отац и син,
уђи сада у Моју утробу!

Уђи!
Уђи!
Уђи
у Своју Празнину!

Изађи!
Изађи!

И реци:
Хоћу Ватру!
Хоћу Ветар!
Хоћу Воду!
И Тло!"

*Питам се,
да ли сада да станем?
Реци,
да ли сада да станем?
Журиш ли где?*

„Журиш ли где, мораш да имаш
Време.
Створи га!
Исцеђено је Ништа,
и зато сада мора да буде
Све.
Свет! усклики!
И биће Свет!
Онда заврти то.
И ето Времена!

А када добијеш Време,
мораћеш да памтиш,
и да заборављаш.
Али никад немој
да заборавиш
Мене,
Сјај!"

*Али никад немој
да заборавиш
Мене!*

„Јер само из Твога ока,
само из Твоја оба ока,
могу поново да се роде
Стихана и Стих.

Изађи,
изађи!”

*Пиши и памти!
Изађи!*

СРПСКА ЗВЕЗДА ЛЈУБАВИ

За Еу Тоти

НИЈАГАРИН СКОК

Пропети њиштави
коњ
од пене

До дна Тебе
до врха
мене

ДАЛЕКОЗВОН

Увек кад мислиш на мене
у моме срцу зазвони
па иако не чујем тај звук

Ипак и не знајући зашто
увек подигнем слушалицу
и у вене ми се сручи хук

Твог врелог крвотока па у мом
слуху и срцу затутњи гром
иако у слушалици је мук

Емили Дикинсон

ДВЕ ПЕСМЕ

*Препев са енглеског,
посвећен зету пра Тимоти Вилијамсону*

(288)

Нико сам ја! Ко си ти?
И ти зар нико си?
Аха! Ево где смо већ пар!
Пст! Нико не сме да зна – само ти!

Како глупаво – бити неко!
Како кркетаво – жабовит -
Нечије име рећи – мај док траје -
Да чује дивотни рит!

(1568)

Њу видети то је сјај
Њу слушати то је пев
Њу познавати – нестишај
Невин као мај.

Не познавати је – бол и јад -
А пријатељ да ти је знан
Опекотина баш к’о да Сунце
Ставио си себи на длан.

ТАЈНА ЛАКОПРЕНА

*За Тању Добрицу**

А девојчица када била би лаки
Чун, и тихо низ реку се отиснула,
Ја, одјек, преносио бих сваки
Њен шум, и сва би ме тишина чула.

А када лахор била би девојчица
И низ ливаду пирно заћарлијала,
Ја, мирис, чило прхнуо бих из латица
И сва створења нама би се опијала.

А и вихор када девојчица била
Би, и над крошњама силно се распирила,
Ја, сури јастреб, испружио крила
Бих, и хујна би ме једра ширила.

А срна када била би девојчица
И лакопрено у грму тајновала,
Ја, дрхтај, струјнуо бих са њених мишица
У бег, и чарна би нас шума скривала.

А када би девојчица била танка
И вита, и лакоструна виолина,
Ја, нежан звук, био бих успаванка
И тихо струјао бих из њених тмина.

* Рођене сестре Весна (Беси) и Тања (Добрица) Ђорђевић, Новосаћанке, пријатељице песниковог ученика Милутина Раонића, нису више међу живима. Настала 1980. године, песма је посвећена млађој, иако је песник био у блиској вези са старијом. (прим. прир.)

МЕРНИК

*Кнегињи Нади и девани Смиљки,
што за четрдесетпети, што за педесети рођендан*

(ОБЕМА)

Племкиње које у најтежи час
Песнику бесте на пучини брод
У бродолому острво и спас
Ево где Мерник придодаје тас
На вашем стаблу равнодушни год

Ви што му бесте у невиду зор
Чујте шта слепилу дошаптава Сјај
Земаљском уху васељенски хор
Нек' Добро сеје сваки убог створ
А Зло нек' жање косац Опроштај

(КНЕГИЊИ)

Освету не снуј ни кад пламти гнев
Не заборави у радости јад
У сјају сенку а у тмини сев
Највећу тугу нек' испрати пев
У преситости помисли на глад

Високи летач нека снизи свод
Ко ниско пада нек' припрема скок
Не бери воћку док не сазри плод
У силној журби Ти успори ход
Убрзај корак далек ли је рок

Поганој мисли нека суди стид
Блаженству патња повлашћен је друм
Љубиш ли слепо оштрији је вид
Идеш ли главом сети се на зид
Ватреним срцем огреј хладни ум

(Девани)

Девано смерна која си ми бруј
Слатког дна била кад без наде мрех
Из чије дроби исток виде руј
Безгрешни наук грешника сад чуј
Врлину не зна ко не зна за грех

Коцку не бацај у судбински круг
Лаки добитак данајски је дар
Дајеш ли штедро – преисплатив дуг
Губиш ли ведро – срећа Ти је друг
Сваки губитак смишља неки ћар

Кренеш ли хрло у дејствени крет
Нек' странпутица буде пут Ти прек
Уважи случај удостоји срет
Поднеси пораз чекај преокрет
Расипај време ал' мисли на век

Ко много хоће тај више и сме
Добром се надом заслужује рт
Ништа још нема ко добије све
И после може ко могоше пре
За љубав спреман ко преживи смрт

(ОБЕМА)

Зато вам песник коме залив тих
Биле сте па га одгнале на пут
Од срца жели да вас његов стих
Довека чува од очију злих
Жудећи само да бар буде чут

Једино Мржњи нећу да вас дам
Песму вам зато изливам у слог
Крепкоме духу останите храм
Многих још лета нек' вас греје плам
Из душе Несмрт а из срца Бог

ОГЛЕД О КРИКУ

Из међународног и вишеконтиненталног
искуства пра Живадина Митровића

Кроз дуге године жудео си
О младићу
Да се деси
Трен

Тада је задрхтало нешто
У месу
И био си
Њен

Ни најбољој китици не би толико
Пристајао
Савршено извајани
Слик

Колико њеној помами
Из првог понирања
Разорно испуштени
Крик

Али она и није друго него то
Дрхтај
И занос и превртљива
Сен

Зато ћеш сада
О младићу
Кроз дуге године
Жудети
Још једном да се деси
Трен

ПЛАВА ОЛУЈА

*За Љубицу која је Атоуг,
у њеним висећим вртovima у Тивту, у Бокељској Теби,
с погледом на вечно станиште Кадма и Хармоније*

Крилима Белог Јастреба
Узлети, Плава Олујо!
Отвори девичанска врата
Мајке Васељене!

О иза њих чека нас
Дубина!

Тек тамо установи
Љубав!
И буди Која Јеси!

Буди своје име
И његов прошири одјек
До у ширину Песме!

ВРАЊСКА ВИЛА*

преобучена у Драгану Станковић

Заслугом Лидије Маринковић

Ти си моја врањска вила
Драгано
Анђелска ти расту крила
Лагано

Не дај да те камен спута
Чемерно
Чувај срце од беспута
Свеверно

Зар да авај Кнез те Таме
Омрачи
Та нису ли сред осаме
Најјачи

Од суштог је сјаја чело
Саздано
Стог у крила вини тело
Драгано

* Ову песму компоновао је Дејан Пре Трајковић, а изводе је „Слободни стругари“ са солистом Зораном Све Јовановићем.
(прим. прим.)

НА БРОДУ: СЈАЈ *

Соњи која је Софија

Срећан ли ко се к'о Уликс са пута око света,
Или к'о онај славни отимач златног руна,
Врати топломе дому...

Јоаким ди Белеј

Ко изгуби најдража острва
А нађе
Тебе
Нашао је и острва
И Себе

Па зар ја срећник
Да будем
Тај

Ко потоне у хладан мрачни Нав
А нађе
Тебе
Нашао је и светлост
И Себе

Па зар из мене гле
Да изгрева
Сјај

Ко у завичај кренувши залута
А нађе
Тебе

Нашао је и завичај
И Себе

Па зар и ја да се скрасим
Као Јоаким
Ди Белеј

Али ко сав свет задобије
А не нађе
Тебе
Не задобија ни свет
Ни Себе

(Шта ћу му ја)

Тај не може ни снегу
Да ускликне
Веј
Ни Сунцу
Греј
Греј

* „Сјај” је назив једног од бродића који саобраћају између Жањица на полуострву Луштица и Херцег Новог (одн. „Херцег Иглиона”, како га назива песник). – *прим. прим.*

ТЕОДОРА*

По идеји Боре Б.Б. Младеновића

Ти си моје свитање
и сумрак и зора
севдах и махнитање
Теодора

Дрхтај срце распиње
зној липти из пора
од погледа богиње
Теодора

Вило рајског удеса
слаткоћо понора
земна кћери небеса
Теодора

Лепршави лептире
крилу развигора
због тебе се умире
Теодора

Ти си моје ћутање
и пев рајског хора
моје вечно лутање
Теодора

Ти си ми и сневање
сјај Сунца из мора
моје тихо певање
Теодора

Вило рајског удеса
слаткоћо понора
земна кћери небеса
Теодора

Лепршави лептире
крилу развигора
због тебе се умире
Теодора

* И ову и наредну песму („Бонадея“) компоновао је Дејан Пре Трајковић, а изводе их „Слободни стругари“ са вокалним солистом Зораном Све Јовановићем.

У оптицају су, при певању, и следеће две строфе које песник није уврстио у главни ток песме, од којих је прву „наручио“ Пре Трајковић, а другу Све Јовановић:

Ти си моје надање
и усхит и мора
хвалоспев и јадање
Теодора

Ти си занос племића
драгуљ рашког двора
завештање Немањића
Теодора

(прим. прир.)

ДИВИЗМА: У ТАМИ СЈАЈ

Под Дрине ћупријом

За Александру Сању Ранковић

Тихо поподне на Росама,
када чистотом веродушја
са неба растеривасмо тмура чеда
великих вода,
да својом блиставом кочијом Сварогов Син
уплови у наше заслепљено око,
из залива Херцег Иглиона,
све тамо до стишавања сваког трепета,

И ово у Вишеграду,
док под Бикавцем Праотац Сјај,
у загрљају граничарке Дрине,
лакострујно отичући кроз лукове
Андрићеве везир-ћуприје,
призива и сабија пучину међу своје обале,

Исти су тренут Времена укованог у Век,
исто зрно тајанства исклијало у тајац,
онај исти који се, када обујми душу,
зове Радост,

Јер душа онда зна
да све то једначење долази њој
зато што постојиш Ти,
дивизмо међу птицама,
лабуднице међу цветовима,

Јер и око зна да без Тебе
ни мѡра не би била огледалца небесима,
ни срце уму,
и не би мостови купали
своје сенке у рекама,
нити у Тами
Сјај.

БОНАДЕА

Заслугом Олге Стојановић и Андрее Ђурић

Гле сред древног Дубровника
Моја Андреа
Призива ме из пралика
Бонадеа

Угледах је на Страдуну
Низ улицу од Сигурате
Срце скочи на узбуну
Ноге за њом да је прате

Дужде дужде
Па зар су се твоје стреле
И без нужде
Одапеле

Леро Леро
Па зар ми је твоја вила
Срце врело
Прострелила

Ах по каквој то заслуги
Моја Андреа
Да Те нађем у Рагузи
Бонадеа

Да ми клапа и беванда
Остадоше без милина
Па Те стигох код Орланда
На путу до Ревелина

Дужде дужде
Па зар су се твоје стреле
И без нужде
Одапеле

Влахо Влахо
Зар успеше усне вреле
Срце плахо
Да исцеле

Године су исцуриле
Моја Андреа
С чежњом вратих се на Пиле
Бонадеа

Гле увојци Твоје косе
Груж и Локрум и сад злате
И лаке Те ноге носе
Улицом од Сигурате

Дужде дужде
Па зар су се твоје стреле
И без нужде
Одапеле

Срђе Срђе
Па зар си ми товар зао
Тешке рђе
Састругао

Леро Влахо
Зар успеше усне вреле
Срце плахо
Да исцеле

ЕУРИДИКА*

Горопевна песма

*Оној која је заслужила да јој се не помене име,
јер би то значило исто што и освртање*

Онај сам који пева у гори
Ти да ме чујеш моја Еуридико
Пев ми ка Теби гуше понори
Наћи је наћи моја музико

Душу Ти маме доњи светови
Зар да Те робе моја Еуридико
Зар да Те плене први петлови
Чувај је чувај моја музико

Силазим по Тебе у царство сенки
Нисам од оних што се окрећу
Живот да вратим мојој Ленки
Осврнути се нећу
Осврнути се нећу

Осврнути се нећу највољенија
За песмом крочи моја Еуридико
Чека нас царство умиљенија
Води је води моја музико

За оним што Ти пева у гори
Ступи у светлост моја Еуридико
Изгубиће Те мрачни понори
Сијај јој сијај моја музико

Сиђох по Тебе у царство сенки
Земљу сам и небо преврнуо
Живот сам вратио мојој Ленки
Јер нисам се осврнуо
Јер нисам се осврнуо

* Музику за ову песму песник је складао у исто време када и стихове, док се у једно праскозорје свог Предела Жеге (Новог Београда) у дугој Шетњи борио са „несваницим“ и љубавним очајањем. (прим. прир.)

ГНЕЗДО У УХУ

Вереничка песма*

(ОНА)

*Када бих само знала
шта ме све гледа
док својим погледом
сливаш ми у око
глам
Када бих само знала
А знам
а знам*

(ОН)

Када би само знала
шта Ти све пева
док моме гласу
гнездо у уху
ткаш
Када би само знала
А знаш
а знаш

(ЗАЈЕДНО)

Када би љубав знала
шта Те све воли
док ми празнина
без Тебе у срцу
зја

Када би љубав знала
А зна
а зна

(ОНА)

*Када би само знао
шта Те све мисли
док својим духом
до озарења ми
сјаш
Када би само знао
А знаш
а знаш*

(ОН)

А тек ја кад бих знао
шта све још могу
оком и гласом
и мишљу да Ти
дам
Ех кад бих знао
А знам
а знам.

* Музику за ову песму, која се пева као дует мушког и женског гласа, компоновао је сам аутор. (прим. прим.)

ГОРКИ МИРИС СМИЉА*

Провео сам лето међу магињама
Између поносне Арзе и Миришта
Мирисао смиље пио с богињама
Жарну магињачу и кротио Ништа

Тебе су тражиле и лађе и птице
Пучина – срце Херцег Иглиона
Слети на пусти шкољ моја ластавице
И с Тобом нек' слети цела васиона

Не могу да певам без додира Твог
Струне ми бриде само од Твог миља
Постоје само Твоји прсти и Бог
И песма слита у горки мирис смиља

Прелепи животе из пламтећег ока
Модро Дубоко под кожом Ти у души
Груни у жиле мога крвотока
И сваки бедем до мог срца сруши

Тебе ће дозвати и лађе и птице
У Боку – мајку Херцег Иглиона
Живнуће пусти шкољ моја ластавице
С Тобом ће да слети цела васиона

Не могу да певам без додира Твог
Струне ми бриде само од Твог миља
Постоје само Твоји прсти и Бог
И песма слита у горки мирис смиља

* Компонувао Дејан Пре Трајковић, а пева Зоран Све Јовановић са „Слободним стругарима“. (прим. прир.)

БЕЗГЛАВА ЧУЛНА ПЕСМА

Највише има оног чега нема
Најмање оног чег има највише
Најбуднији је ко највише дрема
Најживљи онај кога нема више

Много је мало за љубавне боли
Мало је много одсуству љубави
Највише пати ко највише воли
Најмање воли ко рије по глави

Онај сам кога понајмање има
Зато и најживљи па главу и немам
Како да онда припаднем буднима
По чем' да ријем у чему да дремам

Па ипак мало-много има мене
Шта ће ми глава кад за Тобом пати
За то су срце чула кости вене
А главом љубав мора да се плати

*

*С највећом нежношћу у око и ухо
Шаље Ти пољуб кроз недоба глухо
Твој безглавица ког ћеш кад га схватиш
Моћи и безглавог за главу да скратиш*

ОКСФОРД СИТИ

Крећемо за Оксфорд сити
Где је мене ту си и Ти

Хтели ми то ил' не хтели
Ничег нема да нас дели

Хитамо у Оксфорд сити
Где ме нема ниси ни Ти

Ал' ме има Ма где био
У Твој сам се облик слио

Стижемо у Оксфорд сити
Удаљени али слити

ОПОМЕНА САЊАРУ

Само ка Теби још лети Твој Бели Јастреб,
благословена!
Само због Тебе још недосањано Он снева
Гневни Жал!
Само са Тобом отискује се свакотрено
у Град Опсена
И само од Твога дисања приближава Га к њему
сваки вал

И нико никада неће знати да је
Твоје ћутање
Уозбиљена опомена Сањару да се удуби
у Свој крај
Само кроз Тебе још тече Његово
Вечно лутање
И само још разливеденог у Теби препознаје Га
Праотац Сјај

.....
.....

ДАН ВЕЛИКОГ ЖЕЛИМИРА

За Стихану

Стихана! Кћери и мајко и сестро
Која јеси Мужу,
Биљчице! Преозбиљана! Преодрасла
Девојчице!
Стихом Ти кроз трње расцветавам
Твоју ружу,
Пуноће и Празнине вечна
Краљичице!

Пробуди се у Дан Великог Желимира
И подели са мном
Тренутак болног прерастања опсена
У белодане!
Доста смо домаћинчили недопустиво глупим
Бездном,
Време је да радосни крепки живот
И нама сване!

Никада Те није издао *вitez Твој*
Потпуни,
Велепоседник срца Твога, ткиво
Твога ткива,
Од звездане прашине саздан, зато
Да не иструни
Кост моје кости, тек само у дивној Теби
Неиструњива.

Зато Ти наређујем да по својој вољи
Никад не заборавиш
Мене!
Да се са Сјајем бориш за *престиж*
У плавети!
Ја, чисти занос, величанствени заводник
Васељене,
Божански штит у Теби, самрт за земаљске
Авети!

Јер и кад нема Мене, Твоји ће страсни
Дрхтаји
Увек се многопрхутно јатити из Моје
Плоти!
Ех, јадан ли је, јадан живот чији ће
Посртаји
Преостати Ругачу, на понижење
Пречистој Души
И Лепоти!

Јесам Који Јесам и никакве промене
Нема!
Зар да Ме изгубиш због таште воље
Да Ме штогод мења?
У Дан Великог Желимира нек' се у Теби
Припрема
Љубав, ах! љубав! љубав! за покајни час
Васкрсења!

Па зар се смиље, у Тебе са чежњом
Посејано,
Не би дочепало тренута свог желимирног
Мириснућа?

О, зар се поље, нашим тек плугом
Заорано,
Не би заоденуло цветовима лишеним
Увенућа?

Зар нашом песмом, Стихана, тад не би забрујали
Светови
И Твој Те Стихомах водио кроз страхоплете
Бездана?
О, зар да ругачу Ничем преостану сви они
Сплетови
Страсти и нежности, и Љубав од бесмртности
Саздана?

Али оставимо за собом часе сумње
И безнађа!
Стани уз Свога витеза за вечити спокој
У небосклону!
Из прелажења Велике Воде наше се Сунце
Рађа,
Лутање и Путовање наша су коначишта
У Бескону!

РЕСНИК*

Ресник је Свемир
из чије се свирке
божански немир
претапа у дирке

За такав бездан
кога реси песан
украш је звездан
прелеп али тесан

Карловачка невесто
златиборска вило
ледно срце уместо
оног што је снило

Кнегињо од Ресника
Богињо у слави
Та има ли песника
Где нема љубави

Ресничка вило
кћери Опсесије
Све је то било
само љубав није

Јер нико не сме
када љуби песник
да снi ван Песме
и расклади Ресник

* Ову песму компоновао је, отпевао и снимио Зоран Све
Јовановић (прим. прир.)

СРПСКА ЗВЕЗДА ЛЈУБАВИ

Даници

Можда и нису рад' Тебе небеса
праздана
И није Творац рад' Твога сјаја тмину
подастро
Али је јамачно Тебе сатворио ради
раздана
Када је зору по ноћном небу
разастро

Можда рад Тебе Он није ни јав од
сневања
Ни дан од ноћи сетним сутоном
разлучивао
Али је Тебе зацело сатворио ради
певања
Када је вече љубавној чежњи
даривао

Зато ми ове песме и ево из Твога
бездана
У који тонух кроз мрежу уздисаја и
сплитања
Ево Ти гнезда из ког ће душа Твоја
звездана
Узлетати у сва будућа предвечерја и
свитања

ПУТНИК ДОСТОЈАН УЗЛЕТАЊА

За Краљицу Млечне Пути

ПУТНИК ДОСТОЈАН УЗЛЕТАЊА

Смирене мисли оплакују европско копно
у његовом, себенапуштајућем,
западопоклонству.

Тако се у поновно освајање Себе упушта Дух
сваки пут кад изваја од завичајног тла:
Путника достојног узлетања

Жоашен ди Белеј

НОСТАЛГИЈА

Препев с француског,
посвећен пра Зорану Зецу

Срећан ли ко се к'о Уликс са пута око света,
Или к'о онај славни отимач златног руна,
Врати топломе дому ума мудрошћу пуна
Да с најближима проживи остатак својих лета.

Авај! Када ћу опет видети дим кад се вине
С огњиштâ роднога села? И када освануће
Дан да поново видим двориште убоге куће
Које ми више значи од целе царевине?

Драже су мени избе које са прецима делим
Од свих замкова римских са прочељима смелим
И од мраморја тврдог кречњачка трошарина.

За мене већу чар Лирé но Палатин има,
Моја галска Лоара од Тибра древнога Рима,
И од морскога зрака анжујска питомина.

НЕКА БУДЕ ЛЕТ

С Калемегдана у Беловом граду,
оком крманоша са Ганга,
гледамо како Дунав равнодушно
протиче крај нас,
а још равнодушнији према његовом
господском присуству,
ми се тискамо у тесним коритима,
издубљеним између окомитих литица
које творе оно
што се зове: Град.

Капљице смо у том протоку,
које у њега сабија иста она сила
што честицама твари утискује
можност да се крећу,
њиховим пак путањама
способност скретања.

Па онда: Скренимо!
Нека буде лет!
Нека се Савитљива Права
хитне у опход
око Луталице Земље!

Нека се Искон домогне
коначишта! конца!
у тачки у којој се у Истер!
у Источну Реку!
осим Дунава и Саве,
у Нав сручује четврти,

ток Небеских Вода,
хвародоносни лив Сварога и Семеле,
тварца од које ће, после,
када бродовље Предака и Богова
уплови у београдску луку,
по сред водоплавног ушћа,
на Великом Острву Измирења,
Сварогов Округли да се сазда Храм,
коначни Сфаирос,
тачка сећања Подземља на Небо,
омиљено свратиште Бозима,
на месту давнашњег венчања
Кадма и Хармоније, на коме
Девана је родила Дивнога!

Нека ме једном тај брод, из Земуна,
заједничком чежњом Дунава и Саве,
поведе тамо куд је низ Истер
отпловило и Панонско море,
куда и Земља плови свакотрено,
на словенски! виндијски! на Источни Пут!

Сада пак крећем на Запад,
путањом Највећег Путника,
надлетаћу, као и Он,
безбројне земље и безмерна мора,
толики ће градови путовати:
У сусрет својој памтивости.

СТОГЛАВИ ДИНОСАУРУС

При слетању у Њујорк

*Пра Иси Орловићу, Луцети и Орлићима**

Пет векова од кад је Запад
открио Запад
тражећи најкраћи ка Истоку пут,
ево и мене к теби, Нови Јорче,
престони граде Луталице Земље!

Управо ми у оку мину
сунчани архипелаг Бостона,
а сенку летилице већ усисавају
твоја приобална острва,
опрезни кораци ка Нетљеној води.

Гоњена ветром, из ваздуха,
спушта се ка земљи,
и грли са њом,
од ње откинута тварца.

Сунчевом путањом пријужујем се
са водене стране,
и ти се, као праживот,
мораш преотети Води!

Ах, ено и вас, преко крила слетилице,
Близнакиње куле,
и тебе, најбогатији земљовласниче,
Манхатане!

Иако никад долазио,
као да нисам ни одлазио одавде,
и као да ћеш, о Сапутнице,
убудуће много боравити
на леђима овог огромног кита,
насуканог у плићак Хадсона и Ист Ривера,
кога јаше стоглави диносаурус
чије главе и даље ничу.

* Исо Орловић – песников шаховски пријатељ из париских времена који се у међувремену са породицом преселио у Њујорк и својим прилогом 1990. г. омогућио долазак Милана од Лужице у Америку, на Српско-америчке дане у америчком Конгресу, у својству председника Извршног одбора Народне радикалне странке. (*прим прим.*)

ПРИЗОРИ БЕСКРАЈНОГ СЛИКОКРЕТА

За Мају Херман

У небо изнад Новог Јорка
узлећу безглаве грдобе,
и згранут поглед не узмаже да слети
на долетиште памтивом перу.

А већ први додир
са плочником Манхатана
из основа мења осећање ужаса
у савршену присност.

Као да сам одувек био ту!

Жута боја таксија
даје препознативо обележје
шароликој вреви улица и авенија.
Гледалац сам заваљен
у покретној логи,
и сам на нишану невидимог снимача
који ме уткива:
У призоре бескрајног сликокрета.

ВОЗ БЕЗ ОДМОРИШТА

У возу Њујорк – Вашингтон

1 ПРЕДГРАЂА ВЕЛИКИХ ГРАДОВА напуштајући Њујорк

Предграђа великих градова
одјек су њиховог, самољубивог,
гласа,
који би своје простирање
да прошире у бескрај,
и да у бескрају сами себе чују.

2 НАЈЛЕПШЕ СТАЊЕ ДУХА између Њујорка и Филадельфије

*(Јуче у Квинсу, по буђењу, поново: Осећај засићености,
путовањем. Па ипак најлепше стање духа: Путовање,
воз!)*

Попут тела,
прикованог за једно место,
учврстих тако и свест.
Поглед у стање непомижности.
Мирујемо и воз и ја.

Заиста, крила израстају Природи!
Дрвеће постаје тркачи на слету,
шумарци запреге које вуку жито,
градови војни транспорти
са безброј вагона.

Да има силе да задржи тело
лебдећим у истој тачки простора,
око би гледало како Сунце,
у односу на њега, стоји непомично,
а Земља путује досадним путничким возом
без иједне станице,
без одморишта.

Таквим оком Сунце гледа нас.

3 ПУТНИК БЕЗ ПОВРАТНЕ КАРТЕ између Филадельфије и Балтимора

Пра Сави и Зорани Јанковић

Како се зовеш, Реко,
која весело жубориш у оков
који се зове Филадельфија?

Како се презиваш, Животе,
који путујеш у нашем телу,
у којем граду силазиш,
путниче без повратне карте?

Реци то возачу
који не зна последњу станицу,
реци: Од кога си купио карту,
и колико она стаје?
Јеси ли знао куда си се,
и зашто, упутио?
А тамо,
дочекује ли те ко на станици,
и да ли истим путем
можеш да се вратиш?

Реци надасве:
Продужаваш ли можда пут,
и на последњој станици
само мењаш воз?

4 ПОТОМАК ТРЕЋЕГ РИМА

Напуштајући Вашингтон, на реци Потомак

За пра Славена Радовановића

Два Рима су пала, трећи Рим и даље стоји –
четвртога бити неће.

Монах Филотеј

*(У станици Александрија, надамак Вашингтона, воз се
зауставио да прими једног јединог путника. Захваљујући
том, усамљеничком, и сасвим неочекиваном, укрцавању,
у Александрији, успех да видим чудо, које на обострано
саобразној води, потомак прастарог Нила приређује
потомку древнога Рима.)*

Збогом отмени граде
на индијанској реци
српскога имена,
потомче питомог Мериленда
и прашумне Вирџиније!

Збогом, сетна Александријо,
безбрижни животе уз обале Потомка,
збогом сви ви,
Смитсонijони од Простора и Уметности
до Природе и Повести!
Збогом, Рембранте,
опседнут Светим Павлом,
зналцем тајинског згодавања,
и својим лицем,
збогом, повампирени вечни Риме,

зазидан у капитоле, конгресе и обелиске,
збогом, Вашингтоне и Линколне,
неподигнути спомениче Српском Чичи,
Бела Кућо,
збогом пентагоничи, гејтови и стејтови!

*(Ево, воз у овом часу креће, јер у међувремену бејасмо
упловили у луку Union Station,)*

и сада ће у моме оку,
позлаћен поподневним сјајем,
још једном да заблиста
овај свестрано расподељени град,
мозак Америке,
из које односим, и остављам у њој,
осећање завичајне присности,
јер тако је то са местима
на која ћемо се често враћати.

ВАЉАОНИЦА ДУША

(Док су улице Манхатана, одозго, изгледале као главница лука коју је у велиријум тременсу неупоредиво брзим и одсечним покретима исецкао др Вела Симић,)

Индијана! Охајо! Пенсилванија!
Њу Џерси!
улазнице су које морају показати
Чикаго и Илиноис
на улазу у њујоршки театар
Ваљаоница душа,
Манхатан,
Бродвеј.

ПУТ ЗА КОРАЧАЊЕ СЈАЈА

За пра Џорџа Вида Томашевића

Не знам шта су са нама наумили
Бози
Кад полетање нам дарују:
у Дроб.
Господар Хадсоне! Ти нам
помози,
Да се о нас не отимају ни *роб*
ни *гроб*!

Ником отворенији Путе него
мени!
Језиче гипко исплажен по
води!
Јемче земаљској тварци да се
плоди,
Небеској да се насели у
зени!

Лонг ли је Ајланд! Источна
Реко!
Подастрт Путе за корачање
Сјаја!
Острва! Обале! Хеј, тамо
преко!
Хоћу на вама што више
завичаја!

САМОДРЖАЦ ОХАЈО

С погледом на *Питсбург*, и саставке под њим

Треће је Једно које је Четврто

Марија Копткиња

(У Колумбовој години, заједно са Охајом, крећемо у Колумбус, и ево где прелазимо земљу Чироки-Индијанаца.)

Градови по правилу за своја станишта
проналазе реке,
а гле! Питсбург се сместио на три,
да из две на саставцима произађе трећа,
самодржац Охајо,
као Истер под Калемегданом
из Дунава и Саве,
и као што из Оца и Сина,
Божанском Премудрошћу,
происходи у судбину света:
Дух!
и из два ока *један* поглед,
па и животу је потребно двоје
да буде *један*,
и сва три заједно једно су ново
као четврто.

Но зашто си кренуо на Север,
одједном тако моћно стасали Охајо,
и зашто се тако нагло предомислио?
Ниси ли, на путу за Ири,

чуо да се тамо, иза Кентакија и Индијане,
низ кичму континента, обрушила,
према Њу Орлеансу и Водеану,
распуштеница Мисисипи,
па си одлучио да воде
које ти, под зидинама Питсбурга,
завешташе поносни родитељи,
Мононгахила и Алегејни,
чувари слова древних Ирокеза,
сручиш у ту божанску намигушу,
повлашћену Гласницу Великих Језера?

.....
.....
.....

ЛОЗИНКА БРЗОГ САВЛАДАВАЊА

пра Зорану и Патриши Ботић

(Мој школски друг др Зоран Ботић, лекар-анестезиолог, примора ме, дивном упорношћу, да недељкрај проведем у његовом дому који је, са својом Патришом, сместио у бојолики предео са шумицом, двоспратном кућом, пливалиштем и сателитским прозором у васцели свет, четврт сата удаљен од Down Town-а главног града државе Охајо.)

Више него игде у Америци,
у Колумбусу појмих начин
америчког живота.

Крст уписан у круг -
лозинка брзог савладавања
огромног простора!

У сред града не станује нико.
Ту се, према небу, дижу
дивовски билдинзи,
пословна и управна средишта
која сви у Америци називају:
Down Town! Доњи Град!

Око њих, на плочницима,
пустош увече,
а они у мраку.
Тако исто и недељом.
Једино саобраћај тече,

а блистава возила тону
у подземне стаје,
из којих се двоноги створови
потом пењу
у утробе недогледних трговишта
и гостиона,
са вишеспратним галеријама
и стотинама радњи свих врста.

И у том неочекивано високом,
и у свим правцима продубљеном
простору,
кошница, мравињак: Врв!

А свуда около започињу шуме!
У њима више нема Индијанаца,
и нема тајанства нетакнуте Нарави.
Него се под дрвеће
невидиво населиле куће -
ниске, широке! -
лењи баштиници расипнога тла!

Нехајни падач
у ждрело отвореног пута
не би ни помислио да се налази
у сред кичменог стуба
рашорене селендре
која целој једној држави служи:
Као главни град!

СИДРИШТЕ КОНАЧЕЋЕ ВОЉЕ

Чикаго, Илиноис – Колумбус, Охајо

О, шта Ти све не доносим у бисагама,
добри душе, чувару Огњишта, Кућанице!
Благо толиких полетања из градова,
које се претвара у златни прах,
када се Биће отме Земљи,
и сав пурпурни бескрај сабије у дроб!

По ко зна који пут, сада, напуштам Чикаго,
пусти ме из тога кавеза,
на зеленој површини језера
у сенци летилице, Мичигене!

Јастреб сам који долеће над градове
у потрази за свеобухватним местом,
са којег стрм поглед, и широко крило,
луче једно име за све то мноштво
живота, судбина, раскоши и јада,
за сав тај сабор стихија и душа,
за то сидриште коначеће воље
што се зове: Град.

ДОБРО ЈУТРО СА НЕБА

Колумбус, Охајо – Чикаго, Илиноис

Отворих очи из охајног дремежа,
а пода мном,
одбегли јагањци скакућу,
подаље од стада,
над сањивим пољима Индијане,
и пасу јутарњу росу.

Хеј, јеси ли ти то, Индијанополисе,
миљениче равнице и брзине,
добро јутро са неба,
нека ти мој поглед и благослов
буду јутарњи зрак,
бржи, и пробојнији, од свих Формула,
које су те сениле, и простили!

Хеј, Језеро,
мождана коро Водановог ума,
доскочиште лакопреном Сјају,
писто за узлетање
живодонских патуљастих путника,
потоњих становника Облаковог царства!

Хеј, Чикаго! Џиновска рибо
коју водољупци измамише Језеру,
па јој главу оставише у води,
а тело оковаше бетоном.

СТАНОВНИК ЗАДИВЉЕНОГ ОКА

*За браћу пра Слободана и пра Душана Вучићевића**

Чикаго Ривер пређох на Мичиген авенији,
тамо где обе, и река и улица,
успевају да савладају најпре једна другу,
затим, свака на свој начин
и свака у свом правцу,
големо тело стоглавог чудовишта
које се дрско развукло
простором Илиноиса.

Испех се на теме
понајвећег међу њима.

На Џон Хенкак кули био сам паук
чији је бачени поглед
ткао бескрајне авеније,
а затим, низ те невидиве конце,
силажах по улов, блистава здања,
саздана зато да се сети дух
свог светлосног порекла.

Месец над Мичигеном хтеде да ми каже:
Тако исто и ја, са висине,
мотрим земаљски врв,
и највише волим да насељавам
задивљено око
које ми просеца пут по широким водама.

* Српски лекари и национални прваци, родом из Чачка, покровитељи песниковог боравка у Чикагу. (прим. прир.)

СРЕЋНА МИЛВОКИ

За пра Александра Радичевића

На обали Мичигена,
чије се слатке, ледничке, воде
простиру бескрајним пучинама
дуже, и шире, од Јадранског мора,
у Милвокију,
чије девојке у својим покретима
носе опуштenu раскош
пребогатог живота,
доживех тренутак
неочекиваног издвајања.

Први пут после Шенансоа
нађох се у здању
саграђеног на обе обале једне реке.

Река Милвоки протицаше
испод дугачког моста
који спаја крила дводелне зграде.

Сетих се Базела,
тог привременог окова на телу
млађахне повијуше Рајне.

Срећна Милвоки!
Недалеко од места са којег
созерцавах јад њене поробљене душе,
стизала је она до Великог Ослобођења!
које се зове Мичиген!
Радосни утолитељ толиких чежњи
за бескрајним путем!

КАПЕТАН ВРЕМЕ

превозник Калифорније на Аљаску

Ручајући, са Бојићем, махи-махи

У Малибуу, док на обали Тихог Водеана
посматрах како пеликани обрушавају се млазно,
кљуноглавце, увек у пару, према своме плену,
и галебове како слећу на ђубасто им теме
када са уловом, ради оброка,
спокојно заседну за своју плаву,
таласима намрешкану трпезу,
да им одатле, са тог недоступног места,
из кљуна отимају још копрцајућу рибу,
саопшти ми Бојић: Да се Калифорнија,
путничким разредом, упутила према Аљасци.

Ах! Зар? Па и ја, зар и ми, тог часа,
за столом ручајући хавајску рибу махи-махи,
зар с нама Малибу, Пасадена и Санта Моника!
Булевар Сумрака зар? Беверли Хилс! зар Холивуд
са сјајем и бедом подножја и врха?
зар сви ти градови златне Калифорније,
Сан Дијего! Санта Барбара! Палм Спрингс,
водом и умом преотети пустињи?
зар Сан Франциско са шареним аутобусима
у које, већ у покрету, ускачу зајапурени путници,

зар сви заједно не пловимо на том дивовском броду
чија се посада уредно смењује кроз stoleћа,
и једино капетан, на палуби, стоји увек исти:
До у непротицање развучено Време.

САН НАД САНОВИМА

- Сан Франциско

Када су Подземни Бози одлучили
да, дивовском сатаром, замахну
и расцепе копно,
тако да њихов брат Водеан
може провалити у Тљено Царство,
оставише, на средини залива,
део свога имања,
да буде легло и станиште пеликанима
и осталим Стриборовим творкама.

После су ту дошли двоноги створови
и, једни за друге,
подигли тврде зидине,
да једни одатле не могу отићи
док им то други не допусте.

Острво назваше
Алкатраз – Пеликан!

Да оно не одлети, према пучини,
у блиставе Водеанове дворе,
подигоше, на улазу у залив,
стражарницу за тисуће очију,
и тако је настао град над градовима,
сан над сановима
- Сан Франциско.

* У оба издања *Српске душе Торонта* ова песма је објављена под називом „Водан у тљеном царству”. За ово и будућа издања наслов је променио сам аутор. (*прим. прим.*)

СВЕДОК ВЛАСТИТОГ ПОСТОЈАЊА настањен преко пута себе

За пра Мајка Ђорђевића

Када је Џорџ Баркли рекао:
На Запад креће историје ток,
сигурно није слутио да ће се, због тога,
његово име наденути граду,
у који ће Сан Франциско
настанити свој Ум,

али и око из којег ће му нетремично
досијавати поглед за сведочење
властитог постојања,

да не потоне у неопажаност,
као оно дрво у кводу*,
када заспи, или некуд одлута: Бог.

* Квод – типско четвасто двориште унутар британских колеца. Барклијево „дрво у кводу“ налазило се у Тринити колецу у Даблину, а „прославило“ се током жучне расправе о парадоксалним последицама солипсистичког начела *Esse esse percipi* – *Бити значи бити опажан*, у склопу доказивања да то дрво ипак постоји и када у дворишту нема никога само зато што га увек посматра Бог – парадоксалан солипсистички доказ за постојање Бога! (*обј. песника*)

ЈАХАЧ НА ПОНИ ЕКСПРЕСУ

дојахао из Сент Луиса у Сакраменто

За Момчила Тасића

Хеј, Џо!

Потерај хујног понића хитро, хитрије,
сто му бамбусових прUTOва!

И немој да окасنيш у Семелин град
за дан Кадма и Хармоније,
тако ти букефалних! пегазних! крила
твог калифорнијског Јабучила!

Хеј, Џо!

Где ме то прободe у Старом Сакраменту,
стрело хитнута из Сент Луиса, са Мисисипија,
неочекивани доносиоче древне вести:

Да најдубље човек потоне у Сушто
када, кроз њега, изненада, у галопу,
протутњи Вечно Прошло,
и остави за собом дрхтај уконачења
у непролазно Време.

.....

.....

.....

.....

ЈЕДНОРУКИ КЛАНАЦ ТОПОНГЕ

Лонг Бич, потом Небо

Радивојевићима

Сада већ напуштам и Лос Анђелес,
и Санта Монику, и Калифорнију.
Најтеже се растајем од Тихог Водеана,
од Малибуа,
од једноруког кланца Топонге.

Враћам се на Исток,
истиче последње зрно
у пешчаном сату Запада.

Збогом Квин Мери,
лењо усидрена на Дугој Обали,
збогом Хауарде Хјузу,
збогом Пучино!

Добар дан Пустиньо, лавље коже,
Бог те од спржености сачувао,
Палм Спрингсе!

Добар дан, Колорадо,
вода, зеленило, животе!
Добар дан, кратеру, кањони, Језеро!

Господо Облаци!
Немојте ме спречити
да видим Мисисипи!
Која вас то вода злена шаље,
господо шешири на главама дубоких сенки?

Здраво, Црвена Пустињо
спржена Жар-Птицом,
Аризона!

Здраво, Нови Мексико,
Месече у равнодушној модрини бескраја,
чудна вароши Албукирке,
под Поклон-планином
која се населила на обалу
пустињске реке.

Ево и тебе, државо Колорадо,
тек толико да се са Канзасом отимаш
о ту пуну земљу
на коју Господ јамачно рачуна
као на твориво за неку будућу уљудбу.

После равног, житородног,
савршено обрађеног Канзаса,
поздрављена буди,
валовита и шумовита Небраска!
Па Ајова!
(И ти мораш бити ту негде,
кожочарапни Вајоминже!
И обе Дакоте!
Ту ће Вам, негде, свима,
границу са Илиноисом саздати
богодолична Мисисипи!)

Господо облаци!
Па лепо Вас молим још од Аризоне,
та немојте баш сада!

Јер ево,
кроз завесу од измаглице

гледам богињу Мисисипи,
како у бескрајан простор
вуче за собом
градове, мочваре и аде!

Драги мој бесконачни Чикаго,
добро вече!
Посинче хладног језера
истиснут на копно,
згранут очуховом величином,
ти си, од свога детињства, знао
да ћеш по слави надмашити
тог охолицу,
који ни Острвима не хте
да уступи простор!
Него Ти пропушта свог родитеља,
Северца, да Те окује зими,
и спречи Твој наум,
да га опколиш целог!

БРАЋА ПО ЛЕБДЕЊУ

Тонући у звук торонтеле

За пра Николу II Пашића

Поново полећем са тебе,
La Guardia!
Поново пловиш пода мноом,
Источна Реко!
Опет се извијам над ваше небохвате,
близанци Манхатана!
Сада ће Господар Хадсон да ми покаже:
Најбржи пут у Канаду.

Брате Стриборе!
Посрчи ово облачно млеко
које се просуло увис
из вимена земаљских!

Ево, видех Торонто, на трен.

Браћо по лебдењу, Облаци,
другари са толиких надлетања,
та размакните се бар мало,
да моје око први пут угледа
велику земљу канадску!

ЈУНАЧНА КЋИ НИЈАГАРА

*Пра Ђорђу и Љубици Јерић**

Велико слатко језеро Ири, заробљено Коначним Обалама, одлучи да о свом ропству обавести сестринске воде.

Зато своју најдражу кћи Нијагару упути брату Онтарију, да овај, преко свог чеда, Сент Лоренса, пренесе вест оцу Водеану.

Широка душа Нијагара крете на пут не тајећи своју намеру, те она стиже до уха Господара Обале.

Да је спречи, он похита испред ње и циновском сатаром одсече велики комад земље, не би ли јој страх усадио у срце и приморао на повратак.

Али јуначна кћи Нијагара не устраши се пред овом препреком.

Видевши понор под собом, она део своје војске посла у извидницу, да га заобиђе, но кад увиде да ће свакако, кад-тад, наићи на њ, она расподели снагу и баци се, стрмоглавце, у дубину.

Господар Обале и његов Земљовласник, Континент, задививши се овим подвигом, одлучише да ту венчају своју децу, Канаду и Америку. Сваком у мираз дароваше по један скут Нијагариног пенушаваг скока.

За вечито сећање, оставише будућим сватовима страшан хук, и облак воденог праха: Слушни и видни одјек свадбене теревенке.

* Песникови пријатељи Ђорђе и Љубица Јерић власници су чувеног Skylon tower-а на Нијагариним водопадима. (прим. прир.)

СУНЧЕВА ВОЈСКА

Храбрилица за Жар-Птића,
и за оца Миленка Зеца

Прелепа скромна сестро Нијагаро,
Шта би одједном од толике воде?
Хеј проклета била водена паро!
Пакосни Денице, доста непогоде!

Оно што видим, пећница је Жића,
Огромно око које сред облака
Безболно жеже, одсјај укорака
Сунчеве војске у Младеновића.

А онда опет копно, испарења,
Облачна вуна, процепи, језерца.
И опет само ваздушаста перца
За њихање смо божанских створења.

Најзад те ево и суштинска снаго,
Одсјајна слѣтна водо Мичигена!
Сунчани Пут ми грѣ у Град Опсена
Да се низ њега сручим у Чикаго.

И ево, слећем. Неисписана рука
Као да пером никад продужавана није!
Највиша кула у магли до струка!
Најцрњи Тартар Беле Демоније!

Приземљен јесам баш кад Сварожићу
Даса и Вритра и друге немани
Помрчни покров шију. Ал' Жар-Птићу!
Не дај се сада! Кроз мене им свани!

СРБСКА ДУША ТОРОНТА

Торонто, кафана Mary's

*Накнадна посвета пра Драгиши и Радмили Симић,
за сва будућа прела и посела*

„Нећу више ићи на ту страну“

А када ми изненада уситнише *Свилен* конач музиканти,
овде, у бездушної даљини незнасербијској,

*Свилен конач (плетен од сна!)
Танка пређа срцем се тка (па се покида),*

заиста се претвори у чежњу, у карасевдах, у дерт, овај
онтаријски дан,

*Милане, драгане,
Еј, девојачка туго (са Мораве!),*

препун махагонија у сећању, и магнолија, из Санта
Монике, и из Предела Жеге, из међуречја земунског,
новобеоградског, у рано пролеће.

Па каже:

*Када бих се опет (родио)
Дунавом бих опет (пловио)
Певао бих (цурама)
Што расту (крај Дунава),*

- У Шарану! У Сент Андреји! – довикујем у ужагрене простор кафане. – У Венецији! На Гардошу!

Како је лако певати, као птици летети, Станиши Стошићу!

И та птица прелеће Онтарио, српска душа Торонта, и одлеће у слободан, звездани, простор!

Ој Србијо, Слободанко моја!

Мој соколе, гледај где си долетео, ма не дај да ти очерупају крила над овим хладним водама!

Како шумиш

Ој Мораво (моје село равно!)

Ију!

Јелек, антерија (реденици)

По томе се знају (сви четници!)

Ију!

Ко то каже (ко то лаже)

Од Тополе (па до Равне Горе!)

Ију!

Па већ једном спреми (тог мркова)

Јер ти ваља поћи (на ту страну!)

Ију!

СРЕЋНИ БЕЗОБЛИК

У возу Торонто-Монтреал,
уз Онтарио и дуж Светог Лаврентија

Пра Димитрију Пивничком, и(з)менитељу повести

Бескрајне пучине великих Језера!
Слатка водо! претворена у питки укус
на непцима Бића, свему саобразив,
у свему садржив, основче живота!
Срећни безобличе!
настамбо немуштим творкама,
становнице Празнине у непромочивим
коритима Тварности,
крвоточе створа што се зове Град!

И ти, дивовска пећи,
која свој ожежени језик
расхлађујеш на ледничким водама
Онтарија,
Жар-Птицо, чија те крила, Планете,
носе у завичајно јато,
Хумовој Слами и низ Млечни Пут!
творче живодајних мисли
од којих најблиставије повераваш Води!

Обоје били сте ту, у Празном,
у Тишини,
када се усхте Свевишњем Оцу
да вас преслижи у Стих,
да римује Ватру и Воду,

вас иначе саздане за стихијни Рат,
и када по водама,
да својом златном кочијом
може да протутњи,
разастре Велики по водама Пут,
непресушно твариво за творницу Жића,
бийћку јаму за кроћење
јаровитог Жарца
и пресађивање своје пенушаве
Светлости: У Свет.

СТВАРНИ КРАЉЕВСКИ БРЕГ

*Бранету Шојићу и његовој породици**

Заувек остани непомерна,
слико Сент-Лоренса у крви,
док пресазорелом Сварожићу
већ половину тела,
тупим сечивом румен-видокруга,
управо реже и гута
незајаз Вритра Даса,
а са Светог Жозефа му,
разливано у мукли бруј,
допире оргијско оргуљно опело.

Тихи сумраче,
невољни посинче умирућег дана,
певидруже кровова и крошњи,
сетни имењаче Разливања!
Да бар толико као ти
потраје *овај* час исклизнућа душе!
па да овде,
високо смештен изнад града,
стигнем да повежем
испуштене нити жића!

Ту је, дакле, то место
над Краљевским градом,
чеони режањ над мотрећим оком
којим градови сами себе мисле!
Одатле себе, и целу Америку,
са свог Северног места,

мотри Стварни Брег,
Стварни Краљевски Брег!
мозак континента, коме свежа крв
дотиче низ Сент Лоренс, Гањантараге!
низ реку прогнану из Великих Језера,
и истим превозником отиче
у Општи Крвоток,
а са њим и ја, Ходиша Итачанин,
који све до у балкански недоглед,
бацам поглед препун Пенелопе,
и презира, и сажалења, за будуће просце,
и до у памћење далеког Сапутника,
зналца старина!

Овако сам лебдео над толиким градовима,
о, Сапутниче!
Лахоре, Њу Делхи, Цирих!
Атина, Чикаго, Њујорк бејаху ми под!
И Фиренца испод Piazzale Michelangelo,
када се жега са кровова
преливаше на утишано платно,
на предвечерњу палету
сетних живописаца из Хварнога Града.

И сада, однекуд, мислим на Тоскану,
онај мост преко Гоњене реке
као да је шарао де ла Франческа,
мајстор унутарње светлости.
А она сада избија и из воде
која опловљава Острво,
крак Сент Лоренса, воља за обухватом.

Ах, да ми мисли нису свуда уокруг!
И да свет није преса

за цеђење најнедужније крви!
Толико срушених мостова
на мојим Савама, и Дринама!

Ах, да ме не прогања
Венецијанац Гонзаго,
на једрењаку без сенке!

Као и на Пучини, Сапутнице,
и овде, на Висини, обитавају Најређи,
Бели Јастребови, орловима друзи!

Сва моја сета, толико утопљена
у сваку реч, и у сваки крет,
истиче из сазнања, и утиче у њ:
Да Истина ја, и је
А Свет ни, и не.

Напуштајући осматрачницу
Краљевскога Брега,
једва обуздавам, на дну утробе, јад:
Да нису узалуд наши Оци посегли
за Царством Небеским,
јер шта друго преостаје кад
нигде нема помоћи за Правду,
и нигде утехе
за толико узалудно страдање
и свеопшти страд.

* Бране Шојић је даљи песников брат, родом из мајчиних
Здравчића, између Ужица и Пожеге. (прим. прир.)

НА ИНДИЈАНСКОМ ПАНАЋУРУ

надомак Монреаала

Улазим у земљу Мохавка,
остатка затртог народа,
који се, на Небу, придружио
Сабињанима, Љутицама и Бодрнцама,
безазленим чедима Природе,
подвргнутим васпитању римскога огња
и ватиканског тевтонског мача.

Док уз звуке прастаре,
бубњевима и крицима оперважене свирке,
оокруг играју, накинђурени,
безопасном ратном опремом претоварени,
синови и кћери Манитуа,

неосетно, низ Гањантараге,
клизи прековдеанска лађа
на путу за Монреал,
и даље за Квебек и Океан,
носећи у својим бурадима
последње остатке старе,
са тихим одумирањем помирене крви.

ОКОВРАТНИК ЗА КЛИВЛЕНДСКЕ ТОРЊЕВЕ

*Пра Миши и Доли Радаковић, пра Ђурици Ђелићу**

Ни у једном путнику
не дочекују се град и свитање
као Кливленд и душе
његових српских житеља.

Са незахвалношћу ловца
коме домороци сатерују дивљач,
а он плен трпа у бисаге
и без деобе носи у далеки завичај,
не спомињем, у овој књизи, људе
које настанују градови на моме путу.

Ипак ће и једни и други
у међусобном прећуткивању
једни у другима,
и једни с другима,
у мојој залагаоници,
да похрањени трају,
чак и када их, нераздруживе,
откупи јутарња измаглица,
лењо долутала из Ирија:
Најмилији оковратник
за вратове кливлендских торњева.

* Истакнути културни и политички прегаоци српске емиграције у Кливленду. (прим. прим.)

ПЛАМЕНА КОЧИЈА ИСТ РИВЕР

*Пра Ђорђу и Љиљани Кнежевић**

(Велики Сунчани Пут у осамнаест сати и петнаест минута улази у Манхатан, и ми са Вилиамсбург Брица бацамо златну ужад, низ коју силазећи, укрцавамо се у пламену кочију Ист Ривер, а са великог окупа народа и вода који је сазвао Господар Хадсон, прелазимо на зборно место Слободе.)

Истино Хваломудрености!
Мајко и Кћери Оца Који Је Свој Син!
Клицо Семена Које Клија
У Хварном Срцу Твога Народа!
Сабери на овим водама бродовље
Предака и Богова!
и поведи га на Источни пут!

Оплàмени срце крманоша са Ганга,
да обилази све земље,
најзад, преко Средоземунског
и Црнођорђијанског мора,
Истером стигне у Семелин град!

* Истакнути чланови Српског културног клуба „Свети Сава“ у Њујорку који су помогли припрему за објављивање песникове књиге *Следећи рат Драже Михаиловића* у Новоградничкој епархији у Чикагу. (прим. прим.)

ДИВОВИ МАНХАТАНА

*Сенима пра Аце Обрадовића**

Улажах у градове
с божанским усхићењем,
са кнежевском тугом одлазим од њих.

Као и толико пута, пред полетање,
и сада, на залетишту Ла Гвардије,
кроз кишну завесу,
преко њујоршког Истера и његових мостова,
мотрим на вас,
из магле провирујући дивови Манхатана!

Застрашујући у првом сусрету,
ви сте ми постали домаће животиње
које ни за живу главу не пуштам више
из свога дворишта!

Будући читаоче!
Ти, који ћеш у неком новом тисућлећу
газити по рушевинама градова
данас толико испуњених творилачком вољом
и поноситим узлетањем!
Знај да је у време уласка
у Доба Водолије
Земљом корачало неустрашиво поколење,
пород Сварога и Семеле,
које је имало умећа и одважности
да се отисне у потрагу за тајном стварања.

Оно је крчило пут и у дубину твари,
до у бесконачно мало!
и у ширину Ресника,
преко свих граница Бескона,
до изнад сваке замисли
домашиве величине.

То поколење узлетало је над облаке
и изашло из Творнице Бића
у празан свемирски простор,
из кога су морали и да долете
наши Тајни Оци, зато да би,
одолевши закону међусобног прождирања,
узмогли да се, једном, у њега врате,
у тајно коначиште наше воље,
и наше жудње: За Опстанком, и Смислом.

* Председник Српског културног клуба „Свети Сава“ у Америци. (прим. прим.)

У ИНДРИНОЈ КОЧИЈИ НАД ЕВРОПОМ У зору немачког уједињења

За пра Хандкеа

Невесто Земљо!
Тајанствено лепо лице
испод нежног вела!
Каквим ћу, сада, очима гледати
на ону страну,
откада, јутрос, додирнусмо
европско тло,
заједно са првим зрацима Индриним,
чија кочија расипаше руј
по увојцима Зоре
лебдећим над поларном постојбином
ведског народа,
пре но што се сручи у зору
у коју усијавах над Северним морем?

Удивљено, после, дотакох Амстердам,
онако најлепше,
како се духом, спремним на одлетање,
дотиче душа прилегла на улице и воде.
Корачах преко и дуж канала,
као Чикаго преко кровова.

Можда ће једном,
у Санкт Петербургу,
из мога словенског ока,

још блиставије севнути сјај
по невским водама!
Сада, међутим, земља пода мнош, доле,
зове се Немачка,
и синови тога пука
оштре данас сечива и дух
на истим оцилима на којима
прастари словенски бози
брусијаху небески лив.

А тамо доле, јеси ли то већ Ти!
српска земљо!
Петрињо! усидрени збеже!
И ваљда од дрхтаја јуначних срца
у српским грудима,
подрхтава сада и ова летилица,
којој већ Јасеновац,
и Градишка,
и небо изнад њих, довикују,
да прòлеће кроз Бермудски троугао
за сваки спокој,
док невинчад не буду опојана,
и кости пребројане.

Индрина кочија спушта ме
кроз сумрачни вео.

Невесто, Земљо,
најлепше Ти стоји Тајна
када узмеш име Србије!

МОЗАИК У СРЕДИШТУ

Иако спадам у оне који су много путовали,
и много света видели,
ипак ме, као неким чудом, мимоилажаху
најважнија места и градови,
неопходни за пуноћу суштвовања при.

У Хиландару нисам био,
где јеста српска душа
у својој себепосматрајућој удаљености.

У Москви и Петрограду нисам био,
ни у Кијеву, нити игде
где кроз руска пространства
у недоглед клизи словенски лог.

Али ни у Риму нисам био,
ни у Бечу, ни у Берлину,
тамо где се сужањски лио
за наше удове коџ.

Нисам сложио мозаик у средишту,
а поплочавам двоструком наслагом
најудаљеније углове.

Али зато ме свуда, широм разасут,
дочекује, и гости, Сјај!
зачет у страстеном загрљају
мог хвародоносног сунчаног ока
са податним водама!
па ће се онда кроз моје перо
преливати у њих, када им дође час
да их дотакнем оком и душом.

ГНЕЗДО БЕЛЕ ПТИЦЕ

*Софији и Павлини**

ДРВОМИР
на Великом Острву Измирења

За арханђела Николу Теслу

У крошњи Дрвомира бескраји се гнезде
Сокови бића кроз њега струје чишће
Ресник је дрво на коме цветају звезде
Дрво је ресник са кога опада лишће

Једино на Дрвомиру гнезди се Бела Птица
па с грана ничу крила за могућност лета
Из Дрвомира излећу Јастреб и Голубица
Слити у једно биће изникло из Света

ПАЛЕ

За пра Ранка Павловића

Пале са сербског неба
Одсјај-звезде

За птиће Белог Јастреба
Бескрај гнезде

* Песникова четврта и пета кћи, близнакиње Софија и Павлина, рођене су у Београду 12. септембра 2000. године од мајке Бранке Стојановић. (прим. прир.)

Фридрих Хелдерлин

ХАЈДЕЛБЕРГ

Препев с немачког,
посвећен Ани Моралић

Дуго љубљах те већ, себи на радост склон
Мајком те звати и пев невешт на дар да ти дам
Ти, отаџбински граде,
Најкрасноликији којег знам.

Као што орао сур надлеће врлетни врх,
Наноси себе над струј, ту поред тебе да сја
Лак а моћан лук моста,
С њим колски и људски бруј.

Као од Богова знак, једне чаролије плет
Прикова ме за мост једном кад бејаш уз пут,
И тамо унутар брда
Дражесно сину ми даљ.

И младић хиташе, буј, радосножално у дол.
Ко што и срцу се, кад, себи да учини крас,
Гњурајући се радо,
Баца у времена вал.

Изворе њему си ти, хитробегунцу, и сене
Хладовите дао на дар, а обале посвуд за њим
Гледаху, док је из вала
Подрхтавао љубак им лик.

Но, претежак се у дол сручаваше горостасни
Судбопрозориви двор, све до у само дно
Зуб-временом нагрizen;
Дотле вековечно Сунце

Свој подмлађујући сјај на трошно голем-здање
Сливаше, и уокруг свуд живахан озелењавао
Бршљан; а дружељубиве шуме
Полегаху хујне на двор.

Цветаше грмље низ гиб, све до у прозачну дол,
Ослоњени на брег, или уз обални шар,
Весели твоји сокаци
Под мирисним лејама зру.

БУДИ ДУНАВ

Напуштајући Београд

Најлепши погледе!
Најлепше воде!
Толико пута здруживани
у одлазећем
оку!
Хвала ти на дугом трајању
овог моста,
продужене балканске руке
у махању,
о Спорости!
Детињство!
Ево те склупчаног у Предео
Жеге!
Памћење!
Преживи овај прокоп,
изненадни напад
Тмине!
Буди Дунав
и моћно отеци Оном
ко нам те даје
и узима.

КОРАК БЕСПУТНИКА

Излазећи из Новог Сада

Јованки Златковић

Одједном изван оноликог
града
Који пак онкрај сваког
простирања
У мени увек и без
дотицања
Нежни је доказ вечно новог
Сада

Одједном стрела хитнута
*даљаве**
Опход сам око земног
бројчаника
Казаљка која кроком
беспутника
Планетом врти простор моје
главе

Па ипак ту сам (макар већ
без тела)
Под Фрушким горјем поринут
у плаве
Таласе твоје мој вечни
Дунаве
И нисам друго до кап с твога
врела

Кап ипак вична да из Црних
Шума
Пут Црног Мора хитајући
снажно
На ушћу Саве искрца
одважно
Белу замисао о средишту
ума

Али ни њега ни њих не би
било
Ни Града Бела ни умних
висина
Да ти мотриоче Петро-
Варадина
Ниси Атину привио на
крило

Па се из тога страсног
предавања
Излеже заветно чедо
праотаца
Да стигне у лику Сремских
Карловаца
До Београда и српског
раздања

.....
.....

* Реч преузета из словеначког, у значењу *далеко*, у
даљину. (прим. прир.)

ЛИВНИЦА УЗВИШЕНОГ ЖИВОТА

Како си било ћутиво, перо моје,
све ове године
када се над мене људска,
над Србију пак божанска,
сручиваше завист!

То је зато што ти знаш
да се твоје мастило
излива из Сјаја,
и да ничему није Реч
ако се не лије
у ливници узвишеног живота.

ТАНАНО КРИЛО АНЂЕЛА

Да ли нас са чуђењем
гледају Анђели
док иако неослобођени тела
кроз њихов бескрајни
пролећемо простор?

Можда се неки од њих
каткад неосетно -
иначе немоћан
да одвећ тананим крилом
свлада небеску тежу
која у чисто непостојање вуче -
спасоносно ушуња у нас,
и после додирује земљу,
и људским ословљава гласом?

ТАЈИНСКА ОПОРУКА

*Мом Вукашину, у Сремским Карловцима,
с благословом оца Живандре, а у славу Св. Софије*

Буди дубок у вери
Широк у жићу*
Буди Оностран
Не Стран

Најшири буди у Сфери
Најдубљи у Бићу
Буди Овостран
А Ван

* На овоме месту изворно је стајала реч „пићу“, што указује на то да је отац пра Живан Вукојевић дао благослов не песми, него богатој потрошњи доброг карловачког вина у векопамтивној кући Симеонових-Чокић у Сремским Карловцима наспрам чувене чесме „Четири лава“) у којој столује пра Вукашин Станковић, син прерано преминуле професорке и књижевнице Иванке Бобе Станковић од Петровића и Симеонових-Чокића.

Измена је унета на предлог приређивача, а после увида да новоупотребљена реч „жиће“ заиста доприноси посвеопштавању поруке, посебно услед претпоставке да ће је читаоци највећма читати у трезном стању. (прим. песника)

ДИВИНСКА НОЋ

*Његовом Дубичанству пра Верољубу од Гледића,
у Богдању, између Мораве и Левча*

Певац је управо искукуракао мој
Први стих
Када смо стигли
У Богдање
А нама је још увек трајала
Дивинска ноћ
И нисмо били спремни
За раздање

Буди нам благонаклон брате
Певче
Допусти да ова ноћ
Што дуже чека
На Твоје треће
Кликтање
Та нису ли сестрице наше звезде
Заслужиле да на њихов језик
Препевам Твоје божанско право
На Свитање

ОНО ШТО ЈЕ ПРИ

За М. Т.

по засађивању крушке надамак Љубостиње

Свако се радо упушта

У Даљину

Јер враћа из Ње

Оно што је

При

Сушто је прећи Мораву

Па Љубостињу

Посадити у земљу

Да кроз вечност

Зри

СЛОВЕНСКИ ГРОМ

Ани Живковић, над П(р)ерастом

Сад ми и Пераст ваља
Прерасти у Стих
Сад ми и Перунов град
Дотаћи пером

Словенски гROME буди
Нежно тих
Свладај Ругача добротом
И вером

ЗАБОРАВИ ЗЕМЉУ

*на Песничком Небу, у Херцег Иглиону**

Ивани Миланковој

Усели се под чело
(јер Глава је Небо тела)
Отвори небеска врата
између Тела и Тла

Не бој се Неба
(јер Небо је врл господар)
Заборави Земљу
и пређи у Небески Шар

* Песничко Небо – име које је песник наденоу Тргу Белависта у Херцег Иглиону (како је назвао целину Херцег Новог и Игала), на коме је 1996. године основао истоимену песничку манифестацију, у оквиру које је по Боки Которској крстарио са Песничким бродом, како је за ту прилику преименовао чувени војни школски брод „Јадран” који му је војска тадашње Југославије, захваљујући заузимању генерала Радована Томановића, ставила на располагање.

Саобразно митологији Песничког Неба, трг Николе Ђурковића звао се Поднебесје, степенице које до њега воде од Шквера – Поднебески Пут, а чувене степенице до Белависте испод Сахат куле – Небески Пут.

Песник је, нажалост, политичким интригама осујећен у намери да на дотад неуређеном делу Трга сазида Песничку кулу која би са пучине блистала морнарима и путницима, на чијем би се врху вртела осветљена кугла небеског свода – Сфаирос. (прим. прим.)

ТЕБАНСКИ ПОГЛЕД

*С пра Марином Ђурашином и пра Васком Костићем
са Светог Луке мотрећи Гомилу од Храсна*

Из вира ока читао си
Судбу
Кадмусе Змаје
Пророче од Храсне

Двоструке очи Видове си
Дао
Потоњем Крсту
Да с њега опламљује нас
Тебански поглед
Хармоније
Красне

БЕСПОДНОЖЈЕ ДУШЕ

Ногом у Требишњици,
између Дучићевог брега и Леотара

*Слободним стругарима
Драгољубу Блеку, Александри Сањи и Марку Нафти*

Када ме у данашњи дан будеш сустигао,
и са ивице терасе,
поринуте у Требишњицу,
мотрио тај тихоотичући позив на спокојство,
спусти своју врелу херцег-иглионску ногу
у ову хладну ризничарку реку,
између Дучићевог брега и Леотара,
о Сапутниче!

Придружи тада свој јутарњи поглед
том глатком зеленом складишту сенки
које, на радост рибама и алгама,
зрцално здружује небеску чељад:
Ветар у крошњама, Сунце, Облаке и Птице
са титрајућим тваркама земаљским,
од којих јабланови, чемпреси и врбе
стварају дубоки хлад здањима
сазданим у славу песника
узвишено господствене чежње.

Сети се тада њене даље судбине,
јер тамо ниже, у безводим брдима,
та кћи голети неће умети да нађе
пут ка своме ушћу,

и неће прокопати пролаз
ка спокојству пучине,
све док се не сручи у утробу Земље,
и тамо не утоли жеђ утамниченим
кнезовима Таме.

Тада ћеш из њеног нечуја и чути ову реч,
која ми не би ни склизнула
у њену моћ памћења,
да нема Твога будућег уха,
о, Сапутниче!
и да баш *тако* песник не узмаже
да проходи живот,
када заронивши у тамно бесподножје душе,
стропошта се у неистраживи понор
Доњих Светова,
одакле једино и може да пробије
на другу страну,
па тако и донесе у песму
истину Стихије и Стиха,
чистоту достојну: Преживљавања.

ЈУНАЦИ ЕВРОПСКОГ УХА код „Аполона“, у Херцег Иглиону

Са сећањем на пра Ракија, краљевачким легендама
пра Ивану Рајовићу и пра Драгану Бајовићу*

У Херцег Иглиону, код „Аполона“,
Сарајево, Дубровник и Сплит,
у лику својих девана,

Невољно слушају
шта је Доницетију дошанула
вила Певана.

Тада Дубровник и Сарајево затражише од Сплита
да скине Доницетија и пусти
српски цез,

Али на њихову жалост
туда у тај час наиђе, и у кафану седе,
од Лужице кнез,

Те наручивши Сплиту два пелинковца,
срдито подвикну: Да се нисте усудиле,
дражесне кћери наших проклетија,

Да ми делфијског Аполона лишавате
његовог далеког потомка
Доницетија!

А Ти, другарице нехајне Вање, и Наташе,
срноходећа Сплићанко,
Гордана,

Појачај, да се до сестре твоје, Луне,
чују Бетовен, Брамс,
и Сметана!

Зар не доликује Индији, Египту, Месопотамији
на зидовима "Аполона"
да им овако свечано

Одају почаст јунаци европског уха
Лудвиг, Јоханес, Беджих,
и Гаetano!

Немој да власници овог светилишта,
Твоји послодавци, млади и истанчани супружници
Марина и Горан Шараба

Чују да су Дубровник, Сарајево и Сплит
отерали песничког књаза
шкрипом србијанских тараба!

Додуше, ништа се у слух сваке поменуте прастаре
али још увек веома живе
цивилизације

Не би урезало тако снажно као песма
коју из своје душе пева Србија у име
велике словенске нације.

Али то што трешти из толиких крчми,
кафића и грла широм српске Матице
и Расељене

Није ни музика, ни Србија,
него најобичније арлаукање,
и с њим даље од мене!

Ех да ми је овде чути
Иде Миле, Ибар водо, Мој Милане
- јер тако истински певају србијанске тарабе,
Не бих ни једно вече пропуштао да дођем
код Гордане, „Аполона“
и Шарабе!

А тек о старим градским песмама, о „Новом Саду“ у
Краљеву, да Ти и не говорим,
о тамбурашима!

На увце *Свилен конач, Погледај ме невернице,*
Што се боре мисли моје, међу лепим цурама
и пајташима!

Да Ти у поверењу кажем, Гордана,
кад умрем,
једино ће ми бити жао тамбураша!

Зар никад више тог свепамтећег заборав
при узлетању песме из гурманских тањира
и винобременитих чаша?

Зато вам и сада довикујем, браћо Богови,
кад вам се вратим горе, на дочеку
нека ме поздраве

Небески тамбураши, и с њима да ми певате
Свилен конач, "Јој Милане, девојачка туго
са Мораве",

Те да се онда,
сасвим од ливадског цвећа саткано,
небеско девојче уз мене привије,

А наздрављају нам прастари зналци љубави
и дружбеници вечности – сазвежђа, бршљан
и Овидије!

Па иако су ми, као што видиш,
српски цез и ветар у тарабама
музика најсветија,

Ипак ми сада и овде, у Херцег Иглиону,
преко пута Италије, остави на миру
Донцетија!

Нека се миљеници Вечитог Србистана
Дубровник, Сплит и Сарајево клањају братству
Балкана и Апенина,

Прастари народи да се грле звуцима
које Светој Тишини Празнине преотеше
Мокрањац и Палестрина!

А Ти, лахорни одсенче Вечне Женствености,
несвесна да си породила ову песму,
Сплићанко Гордана,

Тебе у знак захвалности именујем
за гостионичарку најдуховечније крчме
Небеског Србистана!

* Раки – књижевник и преводилац Горан Ракчевић из Краљева, преминуо крајем 2006. године. (прим. прим.)

СПЛАВАРЕЊЕ*

по Ресник-Свемиру,
са Вером у срцу Ресника

*Песничким кнезовима српске Босне
пра Ранку Рисојевићу и пра Предрагу Бјелошевићу*

Хвала Ти на Ресник-Свемиру Прародитељу
На времену на просторима и на вечности
За Живот Ти и Смрт хвала Творитељу
На Човеку Жени и на човечности
Хвала Ти на Свемир-Реснику Прародитељу

Хвала Ти на Смрти хитрој помоћници
На тамном зрцалу за огледање Сјаја
Хвала на Животу плахој понорници
На овом сплаварењу по води бескраја
Хвала Ти на Смрти хитрој помоћници

Хвала на Северу на белим ноћима
На Југу на отапању и испаравању
Источо Хвала Ти на свитањима
Западе на Тами и преображавању
Хвала на Северу на белим ноћима

А Теби Земљо хвала на плодности
На корачању по дну у безданима
На огњишту хвала Ватро на светлости
Водо на рекама и на океанима
А Теби Земљо хвала на плодности
На лахору ти хвала Ваздуше на дисању

Душе на Сну и Јави Виде на зеницама
Хвала ти Уме на Слову Руко на писању
На песни Звуче и на гласним жицама
На лахору ти хвала Ваздуше на дисању

Али понајвише хвала Оче Теби
На Премудрости јер без Њених кћери
Наде и Љубави Творевина не би
Хвалила Творца у Слави и Вери
Стог понајвише хвала Оче Теби

На Истини-Ресници у срцу Ресника
На Свеукрасу на способности певања
На поверењу Ти хвала Оче да кроз Песника
Преозбиљујеш свет нашег сневања
На Ресници Ти хвала Оче у срцу Ресника

* Повод и надахнуће за ову песму дала је неизмерна ведрина Вере Стевенфелд из Стокхолма и њена непресушна вера у смисао непрекидне борбе за Добро и Лепо. Уобличење песме произашло је из осећања васељенског (ресничког!) братства са песничким кнезовима српске Босне. (*прим. песника*)

САБРАТ ВИСИНА

На Светим Арханђелима код Призрена

Ани Јеротијевић

Витез Призренског реда пише ово слово,
Звездана Жал,
Онај који Те славом овенчавао јесте,
Док се у висине Девојачког града,
Преко стеновитог суноврата,
Био успињао,
А шумела времена прошла
У оним долазним,
Када ће Јастреб, пут Неба, узлетати,
Сабрат висина,
И уз ретко дотицане врхунце погледа
Пристајао дивокозни крок,
И приањала, чврста, мисао:
Она словна, именотворна.

Он, који је гледао Тац Махал,
И под његовим блиставим зидинама
Слушао како боголико запева
Јамуна,
Стигао је најзад на обалу Бистрице,
И коначно нашао, и чуо,
Глас свога Арханђела.

Испео се на Вишеград,
Пркосећи сили понора и страха,
И са осматрачнице Девојачког града
Видео Призрен,
Богородицу, чуварицу његову, Љевишку,

Рунасте облаке по пашњацима,
А у дну орлогледа:
Разрушено царство највећег владара,
Тако саобразно свеоколним, голим, брдима,
Остатку нечије велике жиждитељске мисли.

Но, ако би небески лахор још једном усхтео
Да такне душу тога смртника,
Можда би најрадоснија бића
Потекла из твоје утробе, о Земљо!
Јер Она је била ту, крхка и ломна,
Она свесаобразна,
И давно ишчезле кошуте враћале су се журно
Када би Она срновито, поред хучне воде,
Кроз питоме шумарке, корачала,
И сваки врх био кров
По једној притајеној слаткој мисли,
И сваком пропланку мрштио се завидни облак
Што и по њему није лепршала
Она.

А речне виле, у ово зимско доба
Завучене у своја дубовита, у врбовна,
Станишта,
Ослушкиваху корак ходочасника
Који залажаше у гајовиту долину,
А кроз њу:
Ширио се златасти прелив сјаја
У сасвим прозирној, плавичастој, магли,
И гргољио двоструки жубор,
Онај што се свешумно издизаше
Из бистре кћери Сфер-планине,
И други који, из њеног најдубљег лога,
Покреташе душу
На тихо појање арханђелским гласом.

ВЕЛИКО МОРАВИШТЕ

*Пра Миодрагу Петровићу, мом Миодрагисимусу**

Ех, Јагодино моја!
Ти, која си божански Левач сабила у чаршију,
па се и громовнички Ратковац,
Илија, полубог,
одметнуо из беланске вечности у Јагодово време,
у тѣк година сажет у богопамтиви гѡд,
у светозарно Ја,
из кога ће се, потом, излећи и крила и лет!

Ах, Ђурђево брдо! Врела циганчице,
дубока сенко детињства, први пољупче!
СТИЖЕ ЛИ ЧОВЕК ДАЉЕ ОД УЗДАХА?
Ко си Ти, завичајна реко,
час суво корито, час Белицо?
Зар ниси могла, богињо Србистана, Мораво,
јагодњим укусом да заведеш Дунав,
и преотмеш га својој божанској супарници Сави,
па да му кумови Овчар и Каблар,
кума Грделица и стари сват Сталаћ,
Тебе доведу под Бели Град
и дају му у мираз богату њивородицу,
Шумадију?

Ех, заморављене воде! Саставци подно градића
у који се са блудног избивања враћа
несташно дете Варварин!
Ко да заборави на две жежене долине
кроз које крећу обе ваше крилате Моравице,

Јужна, која кроз Жеглигово
довлачи под Бујановац Македонију,
у загрљај Биначице воде,
са којом Косово, подно Скопске Црне Горе,
креће на Свеморавски сабор,
и Западна, која нагутавши се снегова са Голије,
те расхладивши врело срце јаворне Ивањице,
а тек под Ариљем укротивши многопенушави Рзав,
стиже на жежено сабиралиште вода, у Пожегу,
где се страствено сплићу
косјерићки момчић Скрапеж
и ужичка девица Ђетиња,
и своје тек порођено чедо,
моћно стасали Киток,
стрелоудно заривају у њу,

Ех, Поморавље!
Градови прилегли на сунчане обале
Југа и Запада,
који из воље за Слогом и Сливом,
за Словом!
жуде да досегну и Исток, и Север,
на таласима Твојих љупких крилатица,
Велика Мораво,
које, када довољно одрасту,
натопивши се росом са Власине
и звуком драгачевских труба,
са победничким кликом излазе из својих клисура
у Лесковац и Чачак,
и крећу за њима поносити градови,
са југа Прокупље! са својом Топлицом,
и Ниш! са победницом Сићева, и Алексинац!
са запада пак Краљево! са кнезом Ибром,
који у матици те западне воде,

мирисом Долине јоргована успут примамивши
Рашку и Студеницу, обљубљује сада
тек стасалу девојчицу Гружу,
па мили Трстеник! и Крушевац са Расином,
у свадбеном колу са Крагујевцем
опасани около Небеског Гледића!
стижу ту да на Саставцима
сатворе Твоју мајчинску душу,
Велика Мораво,
па у Велико да Те Моравиште упуте,
тамо где ће под тим именом
један из три да се створи град,
јер Параћин са Црницом
и на Раваници Ћуприја,
пружају према Белици и Теби у загрљај
своје оморављене руке,
моја Јагодино!

Ах, Свеморавље! Нека Ти песма моја
буде моћни одјек, па да Те чује
северна Твоја истоимена близнакиња горе,
међу сербијском и лужичком моравском браћом
Словацима и Чесима,
истоме овом Црношумном,
двоморавном, дакле, кнезу Дунаву љубавница,
њему, дакле, коме ви, обе Мораве,
поверавате словесну душу
напаћеног словенског тла,
па ћеш му зато и Ти, Величајна,
под Смедеревом, у наручје најзад да донесеш
све те словодоносне воде,
да их на црноморски сабор
са Дњепром, Дњестром и Доном поведе,
Козацима и Русима.

Па ипак, Јагодино моја!
Винорачо! Трњаво! Драгоцвете!
Птице небеске слетеле на левачки пут!
Бунаре! Цикоте! и Врбо под Бешњајом гором!
путокази за Рековац! и за Каленић! за Благотин!
тамо где ме у сени памтивека
ерама ишчекиваше Семела Девана,
јелења моја богиња,
Ратковиће! предачко моје Белане!
водичи на врх Гледића, на Самар,
који ћу једном најзад скинути са својих плећа
и тада ја за сва времена починути на њему!
па и ви, сапутници за Крагујев град,
Сабанто и Липаре,
*ја сам знао да ме нико
неће смети тако волети
као ви,
ћиу-ћи!*
и да си Ти, моја Јагодино,
изван свих праваца,
зато што си прávaц над прáвцима,
зато што странама света ваља још
странствовати,
рекама још рековати,
да досегну право на Тебе,
моја Јагодино!

* Миодраг Петровић Миодрагисимус – велики глумац и песник из Новог Сада, родом из песниковог предачког Левча, из села Лоћика. (*прим. прир.*)

PEACE LAND

Sailing to Jeju*

*To Eric Richardson and Milutin Raonic***

What really other be than dove
In the true heaven of Peace Land
At the very very first glance of love
My Jeju Island

What really other do than shove
Through the Peace ocean the Peace Land
At the very very first glance of love
My Jeju Island

What really other throw than glove
To the war-devil on Peace Land
At the very very first glance of love
My Jeju Island

What really other than dwell above
In the true heaven of Peace Land
At the very very first glance of love
My Jeju Island

* Написано током пловидбе Тихим Океаном, на броду за јужнокорејско острво Џеју (прастари назив *Тамна*), које је предвиђено да до 2021. године постане светско средиште мира. Песникова музичка обрада властите песме слови као кандидат за званичну химну тог Острва. (*прим. прир.*)

** Посвета Е. Ричардсону, Американцу из Сеула, јер је песнику скренуо пажњу на реч „shove“ (гурнути, тутнути, ћушнути) и тиме „спасао“ песму, с обзиром на недостатак римâ за „love“ (љубав) у енглеском. Посвета М. Раонићу, с обзиром да је тог 26. фебруара овом песниковом ученику из Карловачке гимназије и сатвориоцу уводне песме ове књиге био четрдесетипети рођендан. (*прим. прир.*)

ЕВРОПА МИРА*

Уместо прелева песме „Peace Land“

За Весну Бааиј

Да ти се душа опорави
Од бола патње и немира
Дођи на континент љубави
Европу мира
Моју Европу

Мир да се вечни успостави
На свакој тачки свемира
Дођи на континент љубави
Европу мира
Своју Европу

На рат и мржњу заборави
Један да дух нас све сабира
Дођи на континент љубави
Европу мира
Твоју Европу

Да ти се душа опорави
Од бола патње и немира
Дођи на континент љубави
Европу мира
Нашу Европу

* На нешто измењену мелодију претходне песникове композиције (аранжман пра Драгомира Миленковића и Драгољуба При Марковића Блека), ову песму пева Мерима Његомир. (прим. прим.)

ПОМРАЧЕЊЕ

11. 8. 1999, Херцег Иглион

Бањалучком књазу пра Ненаду Новаковићу

Богови браћо! Зар свемоћи сличи
Светлосна бића да клону пред Тмицом?
Зар Онај ко се сјајним лицем дичи
Сред бела дана да маше мрклицом?

Створови у дослуху са силом Свевида
Унапред знају наум Створитеља,
Док нâс, неуке, сенка Црног Зида
Склања од ока Свеопштег Зритеља.

Толико смо већ на Земљи да се и плесан
хвата! и драч нам обраста слабашна чула.
Да хоће да се врати предак бестелесан,
Можда би кренула к небу крила оронула.

Птице безглаво лете. Пратишина
Насељава се у твар. У Исток – сенокрет!
Тренут је да се и без блеска Сина
Ипак видивим чини Очињи свет.

ОНОГОШТ

Немогућа песма

Његовој октоичности пра Радомиру Уљаревићу

Пре но што јуначан на Ловћен
Владики кренеш на радошт
Ђетићу неук ил' ословешћен.
Ваља ти спремитсја за Оногошт

Пре но у Котор ил' у Бар
Да те мимоиђе немилошт
Ђетићу био раб или цар
Ваља ти поћи у Оногошт

Пре но што грешан у Вилин Дар
Кренеш помолитсја за опрошт
Ђетићу био млад или стар
Ваља ти доћи у Оногошт

Пре но и болни у Острог
Кренемо целивати свету мошт
Ђетићи да нас види Бог
Ваља нам стићи у Оногошт

ПОДМЛАДАК ПРАСТАРЕ ПРИРОДЕ

Над Модрим Дубоким

*Захваљујући чича Обраду Дабижиновићу
и мом побратиму пра Бати Новаковићу*

Колико ли сам вас пута из залива Боке
са дивљењем посматрао у небу,
сура брда над Перастом и Рисном!
И никада ми заслепљено око
не допусти да мним,
да се и у ту дивљину уденуо људски род,
подмладак прастаре Природе.

Ево ме сада, међутим, сред вас,
у том истом небу,
једино задивљеном погледу присна
и лако домашава давнино!
Оком се Белог Јастреба спуштајући
у модро-дубоки Залив,
сливам се у осећај који једна другој
поверавају Висина и Дубина,
када се једном са врлетних врхова,
други пут из приобалних градова,
бацају у страстан загрљај,
тако да ми двоструко прогледало око
истовремено зри и одозго и одоздо,

јер гле! тек тако, у нашем гледању зачета,
Лепота узмаже да себе распозна,
и да се боголико насели: У Свет.

ПАМТИВЕК

Похвала метежу језиков

У сећање на светог владику пра Данила Крстића

Владичанским пером у част Вавилона
Исписујем хвалу метежу језика
Српском ћирилицом која од искона
Свети је ћилим за укорачење
Небеских учитеља у земаљско врење
Светлосно писмо светског Врховника.

Један је, додуше, у Божанском духу
Прикривен језик и говоре га чисто
Свемир, Природа и Срце у дослуху
Са Словом Љубави. Али мени годи
Да је ма и казном у људској природи
Толико начина да се каже исто.

Зато и могу да пресаздам кулу
И опет слијем народе у Једно,
Макар и реч ми држали за хулу.
Јер није добар Ко језиком свади
Већ Који чезне да човек сагради
Здање што Му сеже до у срце чедно.

Од Таквог Творца не плашим се казне.
У Нојевој барци још од памтивека
Највећи презир гајим за испразне
Лажи да Саздатељ дивотом језика
Кажњава охолост смелих подвижника
Па кажем: *Бог је срце од човека.*

МАНАСТРВЦЕ

Од Миришта Рајку

„Мириште
иште
мир”

Ах, Манастрвце! Низ Сунчани Пут
Испловљаваш између Превлаке и Арзе!
Да огањ небески, морем разасут,
С Миришта блиставо у море поринут,
Слије слепило с блаженством катарзе!

И да испловивши са жала Луштице
Однесеш прецима вест у Град Опсена
Да док пред Тројицом падасмо ничице
Своје нам четврто Отац откри лице
Па су нам срца Мајком вазнесена.

НАДГРОБНЕ ПЛОЧЕ

над лондонским слободним дусима Земље

За пра Растка Марчетића и Сању Пајић

Градови су надгробне плоче
над утамањеним слободним
дусима Земље.

Кроз паркове и баште
ипак провирују они
према кишодоносном Небу
и живодајном Сунцу,
а своје одважне извиђаче
распоређују у дрвореди
и дворишне вртове,
дубоко у позадини двоногог непријатеља,
и својим плућима прочишћавају
ваздух за дисање њихове мајке Природе.

Гробља су пак места њихове горке освете,
на којима преузимају бригу
о прекобројним баштиницима
самозаборавањем живота,
када их њихови најдражи
испраћају на неизвесно путовање,
враћањем земаљског Земљи неокованој бетоном.

Једино ветар припада и тамо и амо,
путник по земљи и води,
писмоноша градовима
и једини превозник облака
и спасених душа.

ВРТЕШКА РЕСНИК

Наспрамна огледала у Забрањеном Граду

После толико година, за Душанку Мишчевић

Кад ти угледах обресе,
Забрањени граде,
као да ме први пут заплъусну
узвишена Лепота коју расипа
дугоухо упросторено
време.

Зашто ми никада нико не рече
да је то тако?

Зашто ни ти, Бертолучи,
ни последњи кинески царе,
авај! зашто ни Ти, давна и дивна
потајнице са именом од душе,
зашто ми нико не рече
да је *такво* то?

Ах, од првог трена,
кад Небески Мир стаде да се шири
залазећи у своје залеће,
и у моје кости,
већ ми се учинише патуљастим
и Акропољ! и Versailles! и Grand-Place!
и Кажурахо! и Таџ Махал!
и Кремаљ! и Прекрасни трг!
и шта још све не
што у достојанствени одговор
Човек не узвраћа Бозима.

Зар да из врта у врт
непрекидно губим дах,
па зар тек сада почиње?
па зар има још?

Има, има!

Ах, да л' ме то Ти, Харонте из Јене,
у храму Свепóјавнога духа,
кроз узастопне просторије свести,
спроводиш до знања неразлучивог,
све до у мртвачницу-свеживот,
или су то твоје, у Дворцу Хваломудрености,
са наспрамним огледалима одаје,
Лужички књаже,
па ме ту Она чека, Мајка и Кћи,
преблага и строга, Ресница,
словодонсна?

Па зар улазим све дубље у унутрашњи простор,
да ме бесповратно усисаш у себе,
вртешко Ресник,
ти која већ присаобразила си
Земљу Небу, Празнину Потпуноћи,
зар ћеш сада и да прискладиш мене стишају,
Стихије Поретку,
Стих Мери?

Дворац Небеске Чистоте!
Дворац Земаљског Спокојства!

Има, има!

СВАРОГ У ЗАБРАЊЕНОМ ГРАДУ

Напуштајући Пекинг

*За Весну Марков и Шу Џуан**

Само зато што увек изнова ничу ми
Твоја змајевита крила,
Реснице! Звездана Жал!
ја сада не могу, у тренутку крета,
да напустим Забрањени град
а да муњевито не предухитрим гром,
и не одем да ме види Дворац Неба,
Сварогов храм.

Ето где сам, и после Индије,
морао да дођем,
да Те нађем, Оче!

Па зар ниси и Ти чекао Мене,
да Те вратим у Постојбину,
тамо одакле Те одагнаху
силе Злохота и мезимци Мрза,
кад Ти троглави црнорисци наруживаху
првочетврто, мајчинско, лице,
и поноситог Тебе Светòвидога,
док је плакао народ,
повлачили по блату, а плачем и ја,
али не могу, и нећу, да Те вратим, Оче,
док Ти у Обећаној Земљи
не подигнем Округли Храм!

Али и они су се тамо, подно
небодотичне Хималаје, међу чијим

врсима тајнују сваровите вароши
Шамбалах, Трипура и Агартти,
у које су се повукли,
да одатле владају нашом жизни,
Господари Земље,
и тамо су се, дакле,
неславни потомци славодоносника
бавили одсецањем главе,
и тако се прамајка наша Сурија,
Шивином руком одсечена,
потуцаше по врлетима земаљским,
зато да се, једном, насађена
на змајогњевита рамена, на своје
богочовечанско целобиће врати,
на своју заморављену сербијску земљу.

Ах, Велико моје Острво Измирења!
Па ваљда сам зато и уклизио у Кину
низ Велики Сунчани Пут!
Ваљда ме зато шљивин цвет
и његове крошње градови,
а понајвише њиховее девојке у цвату,
дочекују, и испраћају, одевени
у најсвечаније своје одежде:
Свитајуће зоре и златне сутоне.

Ах, предачка моја Врбо, на улазу у Левачки Сад!
Под Црним Врхом, на Бешњаји реци!
Па ваљда ми те зато и обрекоше преци,
да у теби сазидам Небески, Сварогов Град!

* Весна Марков – представник „Хемофарма“ у Кини,
покровитељ песникове возне карте Пекинг – Шангај. Шу Џуан –
девојка коју је песник упознао у том возу. (прим. прим.)

ДУХ ВАВИЛОНА

Напуштајући Шангај

*За Мијан Мијан**

Ниједан се град није као ти
толико уприправио да угости Дух Вавилона,
именом Шангај некада онако бајолико
у моје далеко дечачко ухо допирући граде:
Сезање у висину, језици измешани,
чистота порока, свештени блуд.

Гостионичару Жуте реке,
отправниче кинеског крвотока
у огромно Тихо срце Луталице,
зашто ми не дозволи сусрет
са твојом Јанг Це и њеним Водеаном,
као што ме ни Пекинг не пусти
да погледом и кроком домашим Кинески зид?

Ваљда зато јер жал за пропуштеним
златна је уштеђевина лаког дотицања градова,
па се онда незасито одржава наша чежња
да се у њих, по тај нетрошењем умножени залог,
са детињом безбрижношћу,
једном вратимо.

Тако и Дух Вавилона
бејаше напустио свој Сенар,
златни Белов кип сред Сумберскога града,
и своју првосвештеницу Милиту Истру,
са жалним сећањем на недосегнуто Небо,
чекајући да се створи град

са чијих ће врхова узмоћи
да се пут заборављених Небесника вине.

А и душа тако, кад напушта живот,
не одлази без залихе жала
за вечним животом у костима и месо -
јемством да ће, једном,
када је ништа више не буде придржавало
за биће, по тај приштећени део себе,
у ново тело: Да се врати.

* Мијан Мијан – кинеска књижевница средњих година из Шангаја, због „дисидентства“ познатија на Западу него у својој земљи. Постоји легенда да је реч о песниковој кћери, рођеној из његове ране париске љубави са кинеском девојком која је његово име изговаралс „Мијан“. Кинеске власти у Шангају нису допустиле да дође до сусрета иако је била успостављена писмена комуникација. (прим. прир.)

ТВЕРСКАЈА ДУША

У граду који протиче кроз Себе

*Ани Ростокиној**

Москво! Граде који протичеш
кроз Себе,
Реко која се у Себе окиваш,
Граде и Реко именом и бићем
срасли у Једно које отиче из Себе,
и Себе опет налази
као Непокретни Крет!

Париз је смислио Огледало-Реку,
да у њу баца своју сену,
и да се, задивљен собом,
огледа у њој.

А Ти?

Суштином човек а именом жена,
Ти си, Москов-граде,
из љубави узео име
своје љубљене вијугуше реке!
Да је имаш онолико
колико Ти се Она у протицању пода,
па да онда, милована сенкама
Твојих светих здања,
не дозволи да је у наручје узме
неки други град,
и занесено Те понесе у срцу
у слободу коју си јој дао,
све тамо до Оке, надомак Коломне,

и са њом до Волге, под Нижњи Новгород,
те низ њу у загрљај каспијској браћи,
кавказком чеду Тереку,
који осим елбрусских вода
прноси још и Љермонтовљеву
неотециву крв,
и мудрог граничару Уралу,
који са плећатим планинским имењаком
спроводи мождину Севера
кроз кичму Евроазије,
сви да тамо до Персије,
и до азијског Елбурса,
кроз многобројне народе,
пространим обалама и преко заточеног мора,
прослављате у заједничко име сливену
љубав града и реке.

Ах, па зато сам и нашао Тебе,
Тверскáја Душà!
Твоје сам распознао срце чије клатно
на другоме крају откуцава
Јелисејска Поља,
и одјекује њима!

Ах, Париз да се низ Тебе,
уместо у Конкорд,
сручује у Прекрасни трг!
И Ти, уместо у Кремљ
и у Александровски Сад,
у Тиљерије да се сливаш,
у Пале Роајал!
Али и Ти си чекала, и дочекала Мене,
Тверскáја Душà!
Јер ја сам Ветар који хуји
кроз градове и душе,

и Ти си дочекала Мене зато,
да своја крила пустиш
у бесконачан лет!
Зато да твориш, и твериш,
и још једном да сатвориш Мене,
тврности Моја!

Гле, не могу више да станем
у овај запис,
хујим са Тобом, кроз Тебе,
Тверскáја Душà!
снитилице људског сна
о Божанском Лицу!
И сад ћу да се раширим по Русији,
по древним ћу стаништима
наших дедова и богова да Те раширим,
где нас чекају Скити и Сармати!
давни сербијски народи где нас чекају,
и где Те памте Сибирци и Саборјани,
од Курилских до Канарских острва расејани,
ти Винди и Свелти, Раси и Расени,
заспали некада у нашим генима,
Тверскáја Душà,
зато да их, Мноме осемењена,
опет родиш Ти, крепке и моћне,
Сварóжане светлоносце,
Небодоноснике да још једном родиш,
душо руска рашанска,
тверна и сербијска, Мојà!

* Ана Ростокина – студенткиња српског језика и књижевности у Москви, преводилац на руски песникове збирке *Душе градова*. У детињству живела на Тверској улици у центру Москве. (прим. прир.)

НЕВЕСТА РУСИЈА

Ова ће Година посебно наградити
пролеће
Па ће му склони бити строги родитељи Зима
и Мраз
Да најлепшим накитом украси невесту
Русију
Кад је од оца Сварога запроси од Лужице
Књаз

.....
.....
.....

БЕЛА ЛЕПОТА У СРЦУ

Сувише мразног Севера у Теби Петров
Граде
Одвећ беле лепоте у срцу и Твојој
Ноћи
Да бих тек тако кренуо да поделимо
Јаде
Ти слеђен у торжеству ја врел од
Беспомоћи

Зато ми остаје чежња да се лицем у
Лице
Сретнемо и загрлимо у белом
Усијању
Ти преужарени ум северне
Престонице
Ја расхлађено срце Југа у
Нестајању

ДЕВЕЈЕВО

*За Волођу Назарова,
при источнику Серафима Саровског у Девејеву*

Магла се из јутарњих трава подиже попут
дима
За њом и Сварогов Син из Вритриног
царства
Али над свима њима молитва за спас
човечанства
Ниче из дивног срца баћушке
Серафима

РУСКО ЗВОНО

Питалица

*Елени Бондарчук, у лаври Сергеја Радоњешког,
са сећањем на Рубљова и Андреја Тарковског*

(ЗАГОНЕТ)

Дубоко споро (руско) звоно звони
Степе тундре (тајге) садева у слог
Пита ко кога (овим) светом гони
Син Бога (Оца) или Њега Бог

Дубоко (споро) звоно звони
Степе (тундре) садева у слог
(Пита) ко кога Светом гони
Син (Бога) или Њега Бог

Дубоко (звоно) звони
Степе (садева у) слог
Ко (кога Светом) гони
Син или (Њега) Бог

(Дубоко) звони
(Степе) слог
(Ко) гони
(Син или) Бог

(ОДГОНЕТ)

Звони
Слог
Гони
Бог

ОДЛАЗНА ПЕСМА

Хуј прадавнине

О, мајке! Услишите мој крик!

Гете, Фауст

PANNA SOPHIA NA NEBEVZETY*

Својој мајци

и мајци вечне туге Драгици Милошевић**

1 (Вечно Ужице)

Сенима деде Момира (Симића)

Ја врло Милан и Младеновић врло
И врло Србијанац из бивших шума
Можда бих могао и да не похитам овако хрло
У овај чисти чисти простор иза ума
 Можда бих могао и да не снујем *химере и градове*
 Толиким *Итакама* и да не будем *збогом*
 Да се у мене и не заклиње Празнина рад ове
 Сулуде трке за одбеглим Богом
Кога сустижем да урекнем зло
Мртав да не морам да исправљам то
 Тебе да вратим худим смртницима
 Мајчице уснула на небесима
 Време је да се будимо из сна
 Ти из небеског из земаљског ја
Да одем заувек а вратиш се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Лак да Ти буде земље англијске
Вечити спомен деда Момире
За сва времена да нас помире
Са душманима кћери сербијске
 Па да сагори несагорив грех
 Толики да ватри не да да озебе

А Змијца вазда нагони на смех
Да си по Земљи коју Творац врти
Сејући Живот даривао Смрти
Децу коју љубљаше више него себе
Вечно су живи који памте зло
Па мртав могу да испевам то
Кроз дивну Тебе да нас лепше има
Мајчице славо на небесима
Час ли је да се будимо из сна
Ти из небеског из земаљског ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Па зар да и после *Санта Марије*
И даље призивам Вечно Ужице
И зар да трн ми се *Дивље ружице*
Још једном самртно у срце зарије
Па зар да узалуд узалуд је будим
Сред универзалне *загонетке ствари*
Каменом успаванком да јој зору рудим
Док *ноћ везана звездама* крвари
Ноћ дужа од снова зар да буде дно
С ког мртав морам да таманим зло
Јер *можда спаваш* па ме крепиш снима
Мајчице Софијо на небесима
Час ли је да се будимо из сна
Ти из небеског из земаљског ја
Да одем заувек а вратиш се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Али тек ако смрт отрпим смело
(А то се гле збиља сада збива мени)
Сав ће ми светски простор урасти у чело
Да се преиспеван врати Васељени

Стихом што залазећ у своју дубину
На дно се пење не напушта себе
Па тонем у понор откривам висину
Свет пресаздавам крећем од амебе
Да у самом језгру утаманим зло
Мртав да не морам да исправљам то
Тебе да вратим худим смртницима
Мајчице Славо на небесима
Час ли је да се пробудиш из сна
Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Време је судње Час ли да певачи
Већ једном врате се на гране Јачи
Од људског гласа хук је ветра најдуже
Памте појци који небом круже
Па ми отимају праобличје Песме
Која ме ипак сапиње у ходу
Титра по мору огањ и тај плес ме
Здружује с Вама у невољи Бози
Да Стих и Биће привољевам слози
Као Ви земљу зрак ватру и воду
Да заувек мине сећање на зло
Мртав да не морам да исправљам то
Кроз дивну Тебе да нас лепше има
Мајчице уснула на небесима
Час ли је да се пробудиш из сна
Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Неко страшно лудило треба да ме прожме
Јер песнике морају да походе виле

Властитом руком да не стигне нож ме
Врхунаравне бивам део силе
 Па стога још већу бригу делим с Вама
 Небеска браћо децо Сварогова
 И сестре које Сјају роди Тама
 Како да војска Светлости ојача
 И у Празнину сатера Ругача
 Како да сине царство Правог Слова
Ка коме ступам да порекнем зло
Мртав да не морам да исправљам то
 Тебе да вратим худим смртницима
 Мајчице уснула на небесима
 Час ли је да се будимо из сна
 Ти из небеског из земаљског ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

2 (Складбар)

*Сенима пра Драгáнове мајке Оље (Глумичић)
и пра Милорадове Смиљане (Лазих)****

Јер да је Творцу било ма и час
До умне сврхе света који створи
Другим би длетом он вајао нас
Не би нам плоћу пресвукао кости
Црв не би морао нама да се гости
Нити са Смрћу Живот да се бори
 И не би чељуст сручена у врат
 Живога створа похлепно и хрло
 Била казаљка којом земни сат
 Мери и рочи век досућен жићу
 Зато да цену опстанка у бићу
 Плаћа сечивом стављеним под грло
Па ни ја не бих срљао на зло
Нит' мртав морао да испевам то
 И сам презасићен самртним гресима
 Мајчице Госпо на небесима
 Час ли је да се пробудиш из сна
 Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Али Он моћан чији сваки крет
Премеће свемир по властитој ћуди
А када спава Његов непокрет
Покреће бића да припишу Њему
И што је њихов удео у Свему
Па моле смерно да се бар пробуди
 Он силни јемац Истине и Правде
 Нежни покровитељ Добра и Лепоте

Коме све молитве пристижу *одавде*
Из душе створова које хтѐ да случи
Да Му се диве а Он да их учи
Њему да жртвују безвредне животе
У које баш Он је улучио зло
Па мртав морам да исправљам то
Крилаћен Твојим благим осмесима
Софијо Госпо на небесима
Час ли је да се будимо из сна
Ти из небеског из земаљског ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Тај горди складбар хармоније сфера
Чији су свирци Сазвежђа Маглине
Па да га слушају и разум и вера
Анђеле штедро за понизност части
А Арханђеле Силе Моћи Власти
Притворно диже до своје висине
Зашто допушта да се баца љага
На род Човеков да се лажни греси
Недужног створа који се потуца
Од зла немила до гора недрага
Залуд искупљују док не засветлуца
Нада у *Иже јеси на небеси*
Мада узалуд све је и стиже га зло
Па мртав морам да исправљам то
И сам презасићен самртним гресима
Мајчице уснула на небесима
Час ли је да се пробудиш из сна
Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Зашто да Оног што сред Васионе
Подидже буну против Охолости
Људи по Времену и Вечности гоне
Иако Он се – или баш због тога -
Лишио бесмрти да од *таквог* Бога
За људе отме бар зрно Светлости
 А они да Га – Њиме вазнесени
 До тајне плода Дрвета сазнања
 И тако грешним знањем размножени -
 Хуле и руже иако без Њега
 Били би крпељ под кожом *Ничега*
 Па не би стигли ни до постојања
У којем Најбоље гони сушто зло
Па мртав морам да истрпим то
 Тебе да враћам худим смртницима
 Славијо мајчице на небесима
 Час ли је да се будимо из сна
 Ти из небеског из земаљског ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

Зашто тај благи Отац свих створења
Не ули Сину у самртне крике
Утеху достојну крсног понижења
Но своју чељад претворив у руљу
Уместо Сина ослободив хуљу
Васкрсом крепи наду безнадника
 А да је хтео свог вођњака зуј
 Полен и звездосјај да срочи у слик
 Нашим би струнама одзвањао бруј
 И мојом песмом протицао хуј
 Прадавнине и тај би се струј
 Слио у свима срећни преоблик
Ал' Он је радије разгорео зло

Па мртав морам да поправљам то
Стихом и опростом грешно невинима
Мајчице Госпо на небесима
Час ли је да се пробудиш из сна
Ти да се вратиш а да одем ја
Ја одох заувек а врати се Ти
Panna Sophia na nebevzety

* Вид. белешку на наредној страници. (прим. прир.)

** Драгица Милошевић, рођ. Николић, сестра великог српског песника Ђорђа Николића, мајка је девојчице Иванке коју су 1978. године, заједно са српским емигрантским прваком Драгишом Кашиковићем, зверски убили агенти тајне полиције комунистичке Југославије у седишту Српске народне одбране у Чикагу. Мученичку смрт мале Иванке доживео је наш песник као „саозначну саможртвеном страдању Србије као оличења Софије-Славије“, давно већ предложивши да се њени земни остаци обредно пренесу из Либертвила код Чикага у Београд, у храм Светог Саве. (прим. прир.)

*** Најдражи песникови пријатељи Драган Глумичић („најлепши лик у целом Опсенаријуму“, како сам каже) и Милорад Лазић. Глумичић је преминуо у октобру 2002. године као дописник Танјуга из Москве. „Складбар“ је првобитно написан као независна песма њему посвећена (будући непосредно побуђена његовом смрћу), али је после свог уграђивања у „Пана Софију“ претрпео и промену посвете. Милорад Лазић је преминуо 15. маја 2003. године у Војно-медицинској академији у Београду, одбранивши на самртном одру докторску дисертацију, четири сата пре свог последњег даха. Песма је посвећена мајкама због њиховог неупоредивог бола коме је песник присуствовао. Оља Глумичић није могла да истрпи нестанак сина, преминувши ускоро за њим. (прим. прир.)

БЕЛЕШКА О НАСТАНКУ ПЕСМЕ „PANNA SOPHIA NA NEBEVZETY“

У преводу са чешког наслов песме дословце гласи: *Софија Госпа вазнета на небеса*. Изговара се: *небевзетѝ* са нагласком на последњем слогу. И у речи „Sophia“ нагласак је такође на „и“.

Црква која је дала наслов и разлог овој песми налази се у чешкој варошици Ужицу, истоименој са песниковим родним градом у Србији који он дели са мајком и њеним оцем, својим дедом Момиром Симићем (1899-1986), политичким емигрантом преминулим и сахрањеним у Лондону. Име цркве је заправо *Panna Maria na nebevzety*, а песник јој је име променио сходно свом софијанском (софиолошком) веровању у Божју Мудрост као Четвртом (женском) Лицу Божјем.

Цркву краси боја Карловачке гимназије, окружена је гробовима са чисто српским презименима, а на спољашњем зиду, у врху, целом ширином јужнога брода, крупним словима пише: **ВРЕМЕ ЈЕ ДА СЕ ПРОБУДИМО ИЗ СНА**.

Песник је ту доспео у тренутку када му се мајка у Београду, услед срчаног удара, налазила на Интензивној нези Кардиолошке клинике Ургентног центра у Београду, у бесвесном и безнадежном стању.

У немогућности да се и поред свесрдног залагања српског амбасадора у Чешкој, а свог вајкадашњег пријатеља Александра Илића, врати у земљу ни ваздушним (штрајк српске авио-компаније), ни копненим путем (немајући визе за Словачку и Мађарску), одлучио је да оде у чешко Ужице, у чијем је имену видео доказ заједничке етничке матрице Срба и Чеха, будући да су ови последњи заправо један од огранака (Л)Ужичких Срба.

Одвезао га је човек по имену Јарослав, пут ка цркви показала случајно наишла млада жена по имену Рената (лат. *Renata*, „Поново рођена“ – мајка песникова зове се На/с/та), име цркве обелоданила њена (такође случајно наишла) свекрва, а повратни пут ка Прагу назначила прелепа девојка по имену Ленка (Шимакова).

Испоставило се да је „уснула мајчица“ у сам час песникове посете „вечном Ужицу“, после тродневне коме, отворила очи и уистину се пробудила из сна. Поживела је потом још две и по године. Преминула је 30. августа 2007. године, не дочекавши да земним очима угледа ову књигу која јој је посвећена. (прим. прир.)

ВИШЕ ОД БИОГРАФИЈЕ

Криле Белић Јастребић

ПРА МИЛАН ОД ЛУЖИЦЕ (др Милан Младеновић) рођен је 21. новембра 1949. у Ужицу, Србија, од оца Марка и мајке Насте, рођ. Симић. До пресељења породице у Београд (децембар 1956), рано детињство провео је у Јагодини где је до полугодишта похађао први разред који ће продужити на Новом Београду, у основној школи „Жикица Јовановић Шпанац“ (данас „Надежда Петровић“). Од петог до осмог разреда похађа основну школу „25 мај“ (данас „Душко Радовић“) у којој оснива школски лист и из које га у шестом разреду као најбољег ђака шаљу на чувени поход по хрватском Загорју, тобожњем родном крају југословенског диктатора Јосипа Броза Тита.

Пошто га из Девете (ново)београдске гимназије из политичких разлога избаце 1967, наредне године завршиће Прву београдску, из које ће уочи матурирања одиграти једну од водећих улога у студентским демонстрацијама 1968. Београдски Филозофски факултет, групу за философију, завршава 1975. Студирао је и француску књижевност у Паризу (1969), класичну филологију у Београду (1972–1975) и православну теологију на париском Институту Светог Сергеја (1981–1982). Докторат трећег степена на париској Сорбони стећи ће 1982. г.

Предавао је философију у најстаријој србској (Сремски Карловци, 1977–78) и у најстаријој београдској, својој Првој гимназији (1979–80). У Карловцима основао књижевни лист „Бранко“ који и данас излази, и илегалну Странку Правога Слова која је преваходно деловала на подручју културе. Повремено путовао Европом, а на путовању кроз Азију (1978) стигао до Индије.

Почев од 1979. г. Младеновић је објавио око 30 ауторских књига из области поезије, философије и политике, те неколико запажених превода философских и песничких класика са више живих и древних језика (Платон, Лајбниц, Сведенборг, Хелдерлин, Сартртр, Соловјов, итд. – *вид. библиографију*). Писао је и објављивао и на француском, енглеском и шпанском, а

превођен је на више од 20 језика. Мноштво његових песама компоновали су истакнути музичари (Дејан Пре Трајковић, Владета Р. Кандић, Зоран Све Јовановић, Бора Дугић, а изводе их музичке групе „Сварожићи“, „Слободни стругари“ и „Ртањска бића“, док их је у не малом броју компоновао и сам, и пева их, пратећи се на гитари.

Као шаховски мајсторски кандидат Младеновић је остварио победе над многим врхуским шахистима, између осталих и над светским прваком Карповом, али је због обузетости књижевним, философским и политичким пословима доста рано напустио активно играње шаха. Истакао се и у компоновању шаховских проблема.

*

Прву своју песму Милан Младеновић од Лужице написао је чим је научио да пише, у својој седмој години (1956, „Пролеће долази“), а прву објавио у другом разреду основне школе, („Звездице“, у дечјем листу „Змај“, 1958).

На књижевној сцени појавио се већ у својој дванаестој години када је 1961. г. добио Змајеву награду у конкуренцији вршњака из целе Југославије, прву од четири у низу (1961–1964). Са четрнаест година основао је књижевни лист у својој основној школи. У Деветој (ново)београдској гимназији изумео је *опсесионизам* као философски, песнички и уметнички правац и спровео га као покрет најпре кроз свој гимназијски књижевни круг, касније кроз проширен и веома утицајан књижевни клуб „Фонтана“ на Новом Београду (основао га са Милетом Недељковићем и Биљаном Лукић), најзад прожевши њим целу своју генерацију на Београдском универзитету.

Од 1967. године започео је са редовним објављивањем у књижевној периодици и публицистици, а од 1972. г. и са учествовањем на јавним књижевним и философским трибинама. Већ те године у београдском Студентском културном центру држи серију предавања, излажући свој философски „систем“ опсесионизма под називом „Козмопланктос“, а своје философске радове излаже и на симпозијумима студената философије у свим главним градовима тадашњих југословенских република. Учествује у оснивању генерацијског књижевног часописа „Знак“ на

Филолошком, и сатиричног „Фронтистериона“ на Филозофском факултету. Мноштво песничких, философских, есејистичких, критичких и полемичких радова објављује у студентским и књижевним листовима и часописима, посебно у „Књижевној речи“, и у емисијама Радио Индекса и Трећег програма Радио Београда. У београдском Дому омладине води запажене „Разговоре о преводилаштву“ са нашим најистакнутијим преводиоцима поезије (јесен 1979) и философије (јесен 1980). После вишегодишњих неуспешних покушаја, своју прву песничку збирку („Песме Ивице Понора“) објављује у јесен 1979. године.

У децембру исте године Милан Младеновић одлази на двомесечно усавршавање немачког језика у „Гетеовом институту“ у Штауфену (крај Фрајбурга), где ће са грчким песником и математичарем Лазаросом Тошунидисом и румунским композитором Јулиусом Брудаском („Балканска тројка“!) изумети песнички правац *грэнголизам* (поетске играрије са језицима свих народа), којим ће касније заразити водеће француске песнике и широко интернационално уметничко окружење у Паризу.

Наредне четири године живи у француској престоници припремајући на Сорбони најпре докторат трећег степена („Платинова естетика“), потом и државни („Хајдегер и проблем логоса“), пишући и објављујући на француском, дружећи се са мноштвом знаменитих песника и философа из целог света и путујући по Француској и по околним земљама, страсно исписујући у своје дневнике „прозно-поетске мапе“ предела и народа које ће напоредо уцртавати у своје „Душе градова“, свуда откривајући трагове давног и древног присуства својих „србијских“ предака.

После једног таквог путовања (лето 1982), први пут ће учествовати на Фестивалу европске поезије у Лувену (Белгија) у организацији тадашње Европске заједнице, захваљујући препоруци Драгише Витошевића и хитрој сагласности директора Фестивала Ежена ван Итербека, и такође први пут наступити као Milan de Luzice, уградивши у своје међународно име спрегу родног Ужица са болно нестајућим Лужичким Србима. Импровизовано усмено саопштење под називом „Тајац пред тајанством бића“ (тема Фестивала била је „Мистерија и материја“), изговорено на србском и на француском, запањиће аудиторијум сачињен од

мноштва знаменитих светских песника нобеловског формата и најзначајнијих личности европске културе, и осим огромне благонаклоности према описаном посланству србског народа у кругу европског заједништва, и затечености неочекиваним младим проповедником тог посланства који је говорио све главне европске језике, обезбедиће овом последњем повлашћен статус на наредне три годишње сеансе тог Фестивала (чија ће кључна саопштења знаменитих учесника превести са својим сарадницима и објавити у србским часописима). Она последња (1984) одржаће се без његовог присуства јер ће бити спречен боравком у затвору, али ће отварање Фестивала бити обележено захтевом учесника југословенским властима за његовим ослобођењем и читањем њему посвећене поеме Пјера Остера Сусујева. Сам позив на учествовање (тема „Поезија и музика“) надахнуће песника да у затвору напише два огледа („Певање у поезији и музици“ и „Епопеја рођена из духа музике“), чији ће га покушај достављања коштати месец дана самице, а у зборнику Фестивала појавиће се неколико његових песама, препеваних на три језика.

Углед стечен у Белгији довешће до тесне сарадње Милана од Лужице са Фондацијом великог белгијског песника Мориса Карема и њеном директорком Жанин Бирни којој ће у октобру 1984. г. организовати гостовање у Београду и Новом Саду. Њему самом белгијски песници организоваће у два наврата књижевне вечери у Бриселу. Сарадња и интимна веза са књижевницом Луси Спед, блиском пријатељицом белгијске краљице, приближава га белгијској краљевској породици. И тај природан ток догађаја биће осујећен предстојећим падањем песника у „комунистичко ропство“.

За све време боравка у Паризу, у чијим је србским и француским интелектуалним круговима доживело велики одјек његово предавање на Сорбони „Памћење србског народа“ (март 1983), Младеновић је песничким и философским, преводилачким и приређивачким прилозима непрекидно присутан и у тадашњим југословенским листовима и часописима. Посебно су одјекнули саопштење „Тренутак србског књижевног језика“, прочитано у одсуству аутора на симпозијуму „Актуелна питања

језичке културе” (заправо извод из предавања које је током боравка у Београду одржао септембра 1981. г. на Језичкој трибини библиотеке „Петар Кочић”, објављеног потом у целини у „Теолошким погледима”), као и поменути говор са Лувенског фестивала „Тајац пред тајанством бића”, преведен са француског из фестивалског часописа и објављен у „Књижевним новинама” почетком 1983. године.

Истовремено, Милан од Лужице сарађује са истакнутим представницима србске и руске Цркве у Паризу (многи од њих су политички емигранти), окупљеним око руског православног факултета „Свети Сергеј” на којем и сам изучава православно теологију. Захваљујући залагању своје веренице кнегиње Марије Алексејевне Стахович, приближава се уредништву најзначајнијег руског заграничног часописа „Весник Европе” и у кући његовог главног уредника Никите Струвеа сусреће Александра Солжењичина. Са оцем Луком (потоњим владиком) и професором на „Светом Сергеју” др Николом Црнокраком оснива „Братство оца Јустина”. Са предратним новинарем „Времена” Бошком Врачаревићем уређује емигрантски часопис „Савременик” и под разним именима објављује текстове политичке садржине („Претеране мисли из Париза”, „Следећи рат Драже Михаиловића”, „Комунисти се срде на Бога”, „Мефистофеловски загрљај Запада”), због чега ће га комунистички режим у Београду, упркос протестима светске јавности, оптужити и осудити на 14 месеци затвора. Томе ће допринети како једногодишње запослење код имућног емигранта-индуријалца Владе Владисављевића чије ће књиге антикомунистичког, али и антимонархистичког садржаја, прекуцавати и припремати за штампу, тако и пријатељство и блиска сарадња са Олгом Луковић–Пјановић у раду на њеној књизи „Срби народ најстарији”. Од ове три емигрантске личности (Врачаревић, Владисављевић, Луковић–Пјановић) и самог Младеновића јавни тужилац Окружног суда у Београду образоваће „непријатељску групу против народа и државе”, не би ли том „јачом” инкриминацијом избегао непопуларну оптужбу за „вербални деликт”.

Хапшење (5. октобар 1984), боравак у затвору и потом четворогодишње ускраћивање пасоша, осујетили су Младеновићу добијање катедре на париској Сорбони. Осим тога, тиме ће бити осујећени и припремни радови на оснивању Словенског института у Паризу, као и излазак часописа за србску духовност „Словест“ (на француском језику) који је покренуо са групом србских књижевника и уметника, уз помоћ и подршку својих француских песничких и философских пријатеља. Часопис ће променити име (у „Migrations“), уредничку поставу и концепцију, а име оснивача и његова судбина неће бити ни поменути.

У исто време, на молбу тадашњег председника Удружења књижевника Србије Зорана Глушчевића, конкурише у Београду за главног уредника часописа „Relations“ који излази на страним језицима и подноси опсежан уређивачки програм који то гласило повезује са „Словешћу“ и са сродном књижевном иницијативом на енглеском говорном подручју (Њујорк, Лондон, Јоханесбург). Конкурс, међутим, бива поништен „због недостатка довољно добрих кандидата“, а Глушчевић на Скупштини УКС под притиском подноси оставку и на његово место долази Миодраг Булатовић који ће и тада и касније, током Младеновићевог робијања, сузбијати одговарајућу реакцију књижевне јавности на голготу писца–противника режима.

Хапшење ће бити разлог да се не оствари и тромесечно гостовање на индијским универзитетима (организатор индијски философ из Париза Шуприо Мукарци), као и једногодишњи ангажман на Универзитету на Тенерифама (на позив његовог декана, песника и мецене Фернанда Риела) – у оба случаја тема је била „Основи србске духовности и културе“.

У затвору ће Младеновић штрајковати глађу 40 дана и у сврху одбране написати своју знамениту *Завршна реч – Увод у доба Словесности* која је до сада доживела три самостална издања („... Величанствен есеј о Истини и Правди“ – Бранислав Петровић, „Величанствено ткање ... које стоји на једном од врхова свеколике философске књижевности, најдубља, најоригиналнија и најпотреснија философска сведочанства која су икада дата, и која чине да *Завршна реч* може да стане раме уз раме с Ничеовим

Заратустром – др Милан Петровић Церски, „Сада знате да у причи о Храму Истине и свему што се у њему догађа уствари имате једну философему која је у рангу Парменидове поеме, у рангу Хераклита, Емпедокла и Платоновог излагања о пећини и у *Седмом писму*. (...) Такође, спис је у рангу Ничеовог *Заратустре* – др Милан Брдар).

Током прогона Младеновићу је трајно одузето шест свезака „Париских дневника“ који ће 1996. године бити судски уништени. Од тада се по његовој тужби развлачио судски процес „Младеновић против Републике Србије“, током кога је 2009. г. добио рехабилитацију, а децембра 2017. г. по Закону о реституцији новчану накнаду за претрпљену нематеријалну штету. Процес за материјалну надокнаду за уништене дневнике, архиву, преписку и друге књижевне рукописе још увек је у току.

*

Током целокупног свог школовања, професуре и странствовања, Милан Младеновић од Лужице је долазио у сукоб са тоталитарним комунистичким режимом. Избачен је из Девете београдске гимназије (1967), као матурант запажено учествовао у студентским демонстрацијама 1968. г. и био председник бунтовних студената Философског факултета 1971–72 (више пута хапшен), у ком је својству осујетио доделу почасног доктората Београдског универзитета Јосипу Брозу Титу, и био политички учитељ нешто млађем Зорану Ђинђићу кога је одредио за свог наследника. У више наврата због „морално-политичке неподобности“ спречен је да добије место на Београдском и Новосадском универзитету.

По изласку из затвора, Младеновић оснива „Сфаирос“ (1987), прву велику приватну издавачку кућу у тадашњој Југославији. Као стожер националног и демократског ослобађања од диктаторских комунистичких стега, „Сфаирос“ ће извршити велики утицај на духовно образовање текућег нараштаја (преко 300 књига у 22 „сфере“, међу осталима „Тајинска“, „Светотајинска“, „Словесна“, „Саборна“, „Антропософска“, „Повесна“, „Приповедна“, „Табу“, „Стихосфера“).

У оквиру делатности „Сфаироса“ Младеновић је покренуо обнављање „Друштва србске словесности“, основао трибину „Видело“ у Народном музеју, окупио песнике свих генерација у

„Песнички тајински круг“, са Велимиром Абрамовићем и Маријом Шеших издавао и био одговорни уредник часописа „Теслиана“ (1993–95) и са „Вечерњим новостима“ додељивао награду са именом свог преминулог песничког пријатеља Милана Лалића (1992–99). Творац је манифестације „Песничко Небо“ у Херцег Новом у оквиру које је чувени војни школски брод „Јадран“ крстарио Боком као „Песнички брод“. Обновитељ је рада издавачке куће „Град–писац Херцег Нови“ у Андрићевој кући у Херцег Новом. Књижаре „Сфаираса“ у Београду (“Тајинска сфера”), Земуну (“Кадмо и Хармонија”) и Херцег Новом (“Песничко небо”) биле су средиште великих књижевних окупљања, књижевне промоције даровитих младих песника и објављивања њихових књига, те извориште значајних културних иницијатива од општег националног значаја.

*

Као један од обнавитеља Народне радикалне странке (НРС, 1989) у којој је био председник Извршног одбора, те као оснивач и председник Конзервативне странке (КС, 1991), Милан Младеновић од Лужице је био међу челницима национално-демократске обнове у деведесетим годинама прошлог столећа.

Први је издвојио глас из опште почетне подршке национал-комунистичкој реторици Добрице Ћосића и Слободана Милошевића, коју је благодарећи својим „пророчанствима“ из „Претераних мисли из Париза“ распознао и означио као „стављање националне маске на црвено комунистичко лице“, што ће га коштати новог судског прогона и поновног одузимања пасоша (који тек што му је под притиском светске јавности био враћен, добрим делом захваљујући значајном залагању књижевничких организација у Југославији, ПЕН центра и истакнутих појединаца, ради његовог учествовања на Бијеналу светске поезије у Лијежу на који је био позван). У два своја говора на Годишњим скупштинама Удружења књижевника Србије (1989) и у потоњим ватреним „радикалским“ иступима широм Србије (1990), упозорио је на катастрофалне последице те политике, излажући свој програм заснован на укидању институција и тековина комунистичке узурпације и на „враћању у пређашње стање“ (*Restitutio in integrum*). Организовао је први велики антикомунистички митинг под ведрим небом од краја Другог светског рата (Јагодина, 4. мај 1990) и позвао на ревалоризацију историјске улоге и величине генерала Драже Михаиловића и Милана Недића.

Отпор који се у режимски диригованим редовима НРС организовао против Младеновићевог монархистичког и равногорског усмерења које је својим харизматичним лидерством зацртавао, био је праћен дотад незапамћеном харангом коју су против њега спровели режимски инфилтрирани чланови. То је довело најпре до раслојавања, потом и до распада странке. Покушај њене обнове осујећен је 23. фебруара 1991. г. у Крагујевцу када је Велика свеземаљска скупштина НРС узурпацијом злоупотребљена за оснивање режимски устројене Српске радикалне странке (СРС) на челу са Војиславом Шешељем и Томиславом Николићем. Главни кандидат за председника НРС, Младеновић је тада у своме говору предвидео западање Србије у „радикалско живо блато“, напустио радикалски покрет и са новинарем Синишом Николићем, публицистом Ђуром Жарићем и арх Драгомиром Ацовићем основао Конзервативну странку (КС) и постао њен председник.

Почетак рада странке обележен је организацијом новог митинга против Брозовог култа пред тзв. „Кућом цвећа“, за коју је прилику, по идеји своје песме „Глог добављај, Бели Граде!“, са адвокатом Витомиром Ђаловићем и његовим једанаестогодишњим сином Ивом, у Чачку истесао голем глогов колац за симболично прободање „вампира са Дедиња“. И тај митинг, и сам глогов колац, отели су и злоупотребили исти режимски глумци, његови дојучерашњи саборци у Народној радикалној странци.

До 2001. г. је са Конзервативном странком организовао више политичких коалиција, између осталих „Савез за монархију“ са Народном странком Милана Парошког (1991–92), „Препород“ (1997) са двадесетак ванпарламентарних странака на челу са Напредном странком – Напредњаци (лидер др Бранислав Павловић), „Окуп за Краљевину Србију“ са приближно истим савезницима (1999–2000) и „Европску Србију“ са „Европским блоком“ (2001).

У јеку своје политичке активности Милан Младеновић је у два наврата кандидован за председника Србије (1990. и 1997). За члана Крунског политичког савета Александра Карађорђевића именован је 1992. г. у ком својству, пред мировну конференцију у Лондону (1992), упућује Престолонаследнику своје знамените „Нијагарске ставове о Србији и Југославији“.

Два пута је боравио у Америци и Канади, први пут као председник Извршног одбора НРС (1990), други пут као председник Конзервативне странке (1992). Првом приликом одржао је запажен говор у америчком Конгресу и држао предавања у двадесетак градова на Северноамеричком континенту. Током другог боравка, уз многобројна предавања, примљен је на највишем нивоу у америчком State Department-у, а у Отави се састао са председником Канаде Брајаном Малрунијем, што је резултовало хитним позивом престолонаследнику Александру на посету Отави и Вашингтону, али није довело до битних промена у понашању водећих сила Запада према СРЈ и Србији.

*

Непребројив је списак организација, манифестација и иницијатива које је Милан од Лужице тих деведесетих година XX в. основао, покренуо или запажено учествовао у њиховој делатности.

Већ приликом другог гостовања на северноамеричком континенту, као гост емигрантског „Српског културног клуба Свети Сава“ (био је први Србин из Отаџбине коме је допуштено да учествује на Конгресу те организације), са песником Ђорђем Николићем из Чикага, својим пријатељем Исом Орловићем из Њујорка и Николом Пашићем, председником Српске националне академије из Торонта, оснива „Одбор за правду и истину о Србима“ ("ОПИС"), а са проширеним кругом присталица његове Конзервативне странке – Покрет за обнову Краљевине Србије (ПОКС).

У продужетку исте намере, да оснажи у комунистичком раздобљу покидане и корумпиране (а у случају политичке емиграције и крајње заоштрене) везе између Матице и Расељене (његов неологизам за „Дијаспору“), и тиме у исто време ојача србски глас у свим земљама света у којима живе Срби, покреће две иницијативе и за њих придобија знатан број знаменитих личности,

– „Сусрете Саборности и Расејања“ (Београд – Херцег Нови, 1994) са песником и сликарем Драгољубом Шћекићем и књижевником Драгишом Маџгаљем, и

– „Књижевну амбасаду добре воље“ (1996) у Удружењу књижевника Србије, на иницијативу песника Адама Пуслојића.

Упркос очигледном снажном патриотском и демократском набоју, широком пољу повезивања, дејствености и утицаја, и правремености покретања тих иницијатива у време санкција против СРЈ, изолације и незапамћеног медијског блаћења Србије у целом свету, ниједна од ових пионирских замисли није стигла даље од програмских аката и почетних „регрутних“ окупљања, јер је режим, истурајући у први план своје проверене „кетманске“ зависнике, редовно муњевито реаговао оснивањем сличних установа и манифестација које би се ускоро распршиле или угасиле.

Заузврат, други напоредни подухвати дали су плодан резултат.

На челу Друштва за обнову манастира „Свети Арханђели“ код Призрена (1994–1995), царске лавре Душана Силног, које је претходно (1990) основао са арх Предрагом Ристићем и тадашњим епископом Призренске епархије Павлом, потоњим патријархом, Младеновић је најзаслужнији за изградњу манастирског конака који ће 17. марта 2004. г. у погрому опустошити и спалити шиптарски терористи.

Исте године у манастиру „Прохор Пчињски“ са др Радивојем Пешићем, др Србом Живановићем и поменути арх Ристићем, учествује у оснивању „Словенског института“, какав је седам година раније, са Драгишом и Вјером Витошевић, Олгом Луковић Пјановић и Милићем од Мачве, покушао да под називом „Засрбист“ (Завод за сербијска истраживања) оснује у Паризу.

Био је потпредседник Свесловенског Савеза (председник др Радомир Ракић); саоснивач (са Ракићем) и староста Братства Лужичких и Балканских Срба; генерални секретар Друштва за књижевност и културу Југославија–Канада (председник др Радивоје Константиновић); потпредседник Српског фонда словенске писмености и словенских култура (председник др Радмило Маројевић) чије је седиште у Москви; председник Уметничког савета Културног центра „Скадарлија“ и члан редакције „Скадарлијских новина“.

Са историчарем уметности и сликарем Живојином Андрејићем, вишеструким аутором „Сфаирос-а“, у његовој Рачи Крагујевачкој, оснива „Србско митолошко друштво“.

Учествује као предавач у раду „Академије Теслијана“ (оснивач водећи „теслијанац“ др Велимир Абрамовић) и на њој 1995. године у два предавања излаже свој философски „Систем словесности“ (који исте године саопштава и пред Хегеловим друштвом у Београду).

Са археолозима Светозаром Нанијем Станковићем и Владимиром Лековићем суделује у ископавању раног неолитског насеља „Благотин“ код Пољне у Левчу (1994–95) и „кумује“ култної „јелењој богињи“, наденувши јој име *Семела Девана*.

*

У XXI веку, који је у Новогодишњој ноћи започео (поновљеном) пљачком и пустошењем седишта „Сфаироса“ у Земуну, Младеновић се готово потпуно повукао из јавног живота. Ипак, и у том раздобљу нашао се у жижи неких значајних иницијатива.

У знак подршке свом пријатељу, чувеном народном певачу Драгиши Симићу Рунду, оснивачу „Прела и посела – удружења чувара србске традиције“, председник је Скупштине тог удружења (од 2004).

У јесен 2004. г. у новим просторијама „Сфаироса“ у центру Београда (Ломина улица), у напуштеном и запуштеном Дому здравља, који је назвао „Сварожана“ и у чију је адаптацију уложио знатна средства (од дела породичног наследства који му је припао), покушао је са оснивањем „Равногорског културног клуба“, али је у томе грубо осујећен инфилтрацијом режимских „равногораца“ („четизани“) који су га чак осудили на смрт (!), па је голим рукама, на очиглед „преког суда“, спасао живот савладавши нарученог убицу (оставши са трајном повредом ока и оштећеним видом), претрпевши у том раздобљу непроцењиву материјалну и моралну штету – између осталог, целокупан књижни фонд „Сфаироса“ (више од три тоне књига), уз целокупну архиву, опљачкан је и продат у стару хартију док је његов власник (фебруар-март 2005.) боравио у Јужној Кореји и Русији.

Помажући свом оцу др Марку Младеновићу, био је идејни творац, саоснивач (залагањем редакције свог „Сфаирос“-а) и председник Управног одбора Удружења за борбу против беле куге „Опстанак“ (2002-2006).

У том својству путовао је 2005. године у Јужну Кореју, где се у Сеулу оджавао планетарни скуп Светске федерације за мир, поставши њен Амбасадор мира. Том приликом пловио је на острво Џеџу, дубоко завучено у Тихи океан, замишљено да у будућности од Женева преузме седиште светске борбе за мир, и на броду на енглеском написао и компоновао песму „Peace Land” („Земља мира”) која од онда слви као кандидат за светску химну мира.

Наредне четири године (2005–2008) у више наврата путовао је у Јужну Кореју, Кину, Русију и Украјину, одржавши запажене књижевне вечери у Москви (Централни дом писаца, 2006) и Кијеву (Национални театар, 2008). У Москви и Санкт Петербургу зближио се са челницима Светског мировног удружења „имени” Николаја Рериха, који су га надахнули да током 2006. године оснује Удружење за мир кроз културу, спорт и образовање „Теслијанија – Бела Голубица”, у оквиру чијег је деловања на Опсерваторији београдске тврђаве, 08. и 24. августа 2008. године, а поводом отварања и затварања Олимпијаде у Пекингу, одржао двадесетчетворчасовно „Олимпијско планетарно бдење за мир”, и у све 24 временске зоне наше планете слао „Олимпијске посланице сапутнику Сунца”, здружене потом под тим поднасловом у књизи *Миландар*. Таква иста „Бдења” поновио је и поводом Олимпијада у Лондону (2012), Рио де Жанеиру (2016) и Токију (2021).

После пропасти и уништења “Сварожане”, од остатка породичног наслеђа откупио је од „кућног савета” у Милешевској 42 на Чубури ткзв. „заједничку просторију” у којој ће живети (и у коју сместити свој „Сфаирос” и „Теслијанију”) од јесени 2004. до пролећа 2021. године, када ће га путем противуствано уведених „судских извршитеља”, а по исхитреном и незаконитом судском поступку, „због изостанка” избацити на улицу, злоупотребом немогућности да приступи рочиштима услед полугодишње изопштености најпре тешком телесном повредом, потом „ковид-самоизолацијом”. Сва три претходна суђења удбашка испостава у Милешевској 42 је изгубила, укључујући ту и 11 година трајући процес због насилног пресецања довода електричне енергије, за које је време један од светлоноша србског ума са породицом, у сред „цивилизованог” Београда, живео без струје.

У лето 2013. на Гледићким планинама основао је са супругом СвеМаријом и тамошњим мештанима Удружење „САМАР – за добро Србије“.

С пролећа 2014. именован је за политичког саветника председника Равногорског покрета Предрага Богићевића, а две године потом и за председника Политичког савета тог Покрета.

Крајем 2017. г. добио је судску надокнаду за лежање у затвору и за спаљивање својих рукописа. Преселивши се са супругом на планину-пирамиду Ртањ, заподенуо је на њој „Ртањску обнову Србије“ (о чему сведоче и збирка песама Ртањ по среди нас и бројна предавања о духовним и енергетским извориштима Ртња), сав добијени новац уложивши у пресаздавање напуштеног и опустошеног здања некадашњег Соколског дома (сада „Миландар“) и у закуп запуштеног и опљачканог туристичког комплекса који је назвао Културно-уметнички угоститељски лавиринт (КУУГЛ) „Прамилианиум“.

Све то није било довољно да га мучким подривањем и сваковрсним прогоном и осујећивањем „локална самоуправа“ општине Бољевац (на челу са председником Небојшом Марјановићем), по већ предвидивом сценарију, не прогна са Ртња, тешким огрешењима о Право, Закон и о Правду надлежних зајечарских правосудних органа о чему ће ова последња (баш као и о случају Милешевска 42) тек имати да каже своју завршну реч.

У новембру 2019. године први пут је боравио на Светој Гори, а с почетка наредне у Шведској, у Штокхолму и Малмеу (код „свога“ Сведенборга, чије је славно дело *Небо и Пакао* први у Југославији превео с латинског и 1989. године објавио у „Тајинској сфери“ своје издавачке куће „Сфаирос“), да би у тренутку повратка, како сам каже, „утонуо у Ноћ Човечанства којој су светлила погасили Ковид Деветнаести и његов гангстерски извршитељ Дон Коронезе“. Од хиландарских монаха (ричничар отац Симеон) добио је топао благослов за даље повезивање старе сварожанске и нове косовско-заветне србске вере (започет *Олгијанским путем* и *Старим и новим србским заветом*), али не и од Свете Тројице за коју се у (не тек) анегдотском тумачењу каже, да су у руском Пантелејмону погасили сва светла, тако да је

„јеретик“ у мрклом мраку пао на бетон са метар и по висине, и то тако да му је сваки поломио по једно ребро јер је отворено проповедао Богородицу као Четврто, Боженствено, Лице Целобога. А то да је „претекао“, по том истом тумачењу, приписује се ЊОЈ САМОЈ и Св. Јовану Шангајском, који се тада нашао коначно убеђеним у „Боженственост“ Четвртог Лица.

*

Због свог вишедеценијског непристајања на узастопне облике комунистичког камелеонског прилагођавања и због њиховог теоријског и практичног, а често и хуморног разобличавања („Велика Ђубританија“, „Ђуброзија“, „Слоброзанија“, „Ђидогецованија“, „Жутокљунија“, „Коштуњава Ђинђократија“...), Милан Младеновић је непрекидно био изложен не само осујећивању одговарајуће јавне промоције на професионалном, књижевном и академском плану, него и прогону, уништавању духовних и материјалних тековина свога рада, избацивању из радних просторија, отимачинама, крађама, провалама и пљачкама без одговарајућег полицијског процесуирања, злостављању, све до више пута поновљеног физичког угрожавања живота.

Све то није могло проћи без крупних последица на лични живот. Отац пет кћери, Младеновић је двапут доживео распад породице, остајао без крова над главом (а то се, ево, догађа и сада, 2021. године – по прогону са Ртња и са Чубуре супруга се принудно повукла у свој родни Јереван), остављајући све за собом и започињући испочетка, без основних средстава за живот и услова за рад, између осталог и без могућности коришћења своје рашчетворене личне библиотеке од приближно 10.000 књига и огромне књижевне и издавачке архиве, чији се претежан део дуго налазио у једној мемљивој гаражи, а када је обједињен у ртањском Миландару, некадашњем Соколском дому, још од пролећа 2018. године не дозвољава му се довод струје и воде.

Део голготе коју је Пра Милан од Лужице преживљавао током свих година живота у Паризу, потом у затвору, најзад и на издавачкој и на „демократској“ политичкој сцени, обелоданио је Небојша Ковачевић у другом издању *Завршне речи* у изванредно обрађеној „Хронологији“ (до 1994. г.). О непомиривој борби због

које га „невидљива рука“ одмазде никад није остављала на миру, сведочи и двотомно дело „Крај бронзног времена“ (2001), али ће потпун извештај о прогону и страдањима која је преживео изаћи на видело када се једном објаве рукописи књига „Рђ веде“ и „Муке по Сфаиросу“.

Дотле, ваљало би очекивати да пред очима србске и светске јавности засија и „друга страна медаље“, обимно и разноврсно дело песника *Душа градова*, „Земаљског шара“, „Осмеха моје мајке“, *Дноврха*, *Ресника*, *Русербије*, философа *Завршне речи*, *Миландара*, *Опсенаријума*, *Јестања и бића*, националног сањара из *Олгијанског пута*, *Равногорске Србије* и *Старог и Новог србског завета...*

Заблиста ли у очима садашњег нараштаја онако каквим се обелоданило немалом броју тумача који су га, такорећи у потаји, на стотинама страница без колебања смештали на највише врхове светске књижевности и философије, то дело и његов творац оправдаће иницијативу групе угледника из земље и иностранства, да се Пра Милан од Лужице кандидује за Нобелову награду за књижевност. У најмању руку зато што у својој земљи, осим прогона, није добио ни једну једину. Наравно, под условом да после толико „уд(б)араца с-удб-ине“ узмогне да довољно дуго остане у животу.

БЕЛЕШКА О ПРИРЕЂИВАЧУ

Криле Белић Јастребић

Мирјана Брковић (рођ. Дујин) рођена је 24. априла 1961. године у Петровграду (Зрењанин). После раног детињства проведеног у Новом Бечеју, школовала се у Новом Саду, а два последња разреда средње школе завршила у чувеној гимназији у Сремским Карловцима. Дипломирала је 1985. године на Филозофском факултету у Новом Саду, на катедри за Југословенску и општу књижевност, где је 1994. и магистрирала, одбравивши рад „Фантастика и реализам у делу Јована Грчића Миленка“. Један део тога рада приређен је и објављен у виду студије *Фантастика у делу Јована Грчића Миленка* (Нови Сад, 1996).

У оквиру свог научног рада Мирјана Брковић је учествовала на више научних скупова, од којих је један био међународни. Члан је Друштва за проучавање 18. века и Друштва за популаризацију науке Нови Сад, а члан Савеза научних стваралаца Војводине са седиштем у Новом Саду била је до његовог гашења.

Као професор радила је у основним школама у Суботици и Новом Саду. Од 1990. године запослена је као библиотекар у Библиотеци Матице српске, у периоду 1993-2004. у Одељењу старе и ретке књиге и легата исте библиотеке, а од 2004. године ради на месту управника Централне библиотеке Универзитета у Новом Саду.

Као библиотекар објавила је каталог *Српска књига и периодика 18. века Библиотеке Матице српске* (Нови Сад, 1996). Као редактор, учествовала је у изради каталога *Библиотека Саве Текелије* (Нови Сад, 1997), а учествовала је и у припреми каталога српских књига 19. века. Аутор је десетак изложби и пратећих каталога, од којих је једна била међународна („Српска књига у Бечу 1741-1900“).

Књижевношћу се Мирјана Брковић бави од ране младости, огледајући се у поезији и у прози. Објављивала је у школским листовима, касније у књижевним часописима, а збирку

приповедака *Повратак истом* објавила је 1982. године у едицији Матице српске "Прва књига". Бави се и књижевном критиком, приказивањем књига, књижевном историјом, превођењем са енглеског језика и приређивачким радом. Приредила је избор из поезије Јована Грчића Миленка под насловом *Зрачна свила* (Нови Сад, 1996).

После објављивања првог издања ове књиге (2007), Мирјана Брковић је 2010. године докторирала на Филозофском факултету у Новом Саду на тему „Проза Богобоја Атанацковића“ (ментор проф. др Марија Клеут). Дисертација је објављена у отвореном приступу.

Учесник је и на различитим домаћим и међународним пројектима. Од 2020. године изабрана је за руководиоца пројектног тима на једном од међународних пројеката (EDUCABILITY), на којем је Универзитет у Новом Саду партнер.

Као допринос познавању сопственог завичаја објавила је студију *Сто година задругарства у Новом Бечеју* (Нови Бечеј, 2009).

Победницама Првог европског фејсбук фестивала Банатски културни центар из Новог Милошева објавио је 2011. године као заједничко издање збирке поезије *Баршунасте песме* Мирјане Брковић и *Гутач ватре* Бранке Кораћ.

Заједно са Јованом Миланко која је фотографијама улепшала издање, Мирјана Брковић је објавила збирку поезије и прозе *Паштровски албум* (Ново Милошево, 2016).

Приређивачки рад допунила је радом на издањима Милана Младеновића од Лужице: *Ресник: Стихомахова поетика* (прво издање, Сремски Карловци, Нови Сад; Београд, 2007) и *Завршна реч - увод у доба словесности* (треће издање, Сремски Карловци - Нови Сад ; Београд, 2008).

Поред велике љубави према књижевности, књигама уопште и према библиотекарству, Мирјана Брковић поседује и велику склоност ка музици. Од 2013. до 2016. године писала је конференсе за јавну радијску емисију „М-кључ“ која се снимала у Новом Саду у Студију М Радио телевизије Војводине. До краја 2021. године биће у продаји музички компакт диск „Звуци као боје“ аутора Александра Дујина, на којем се Мирјана Брковић потписује као текстописац у десет нумера које изводе Aleksandar Dujin Orchestra и вокални солиста Невена Рељин.

ОД ИСТОГ ПИСЦА*

АУТОРСКА ДЕЛА

ПЕСМЕ ИВИЦЕ ПОНОРА, „Запис“, Београд – Јагодинска библиотека, 1979.

ДУШЕ ГРАДОВА (прозно-поетске мапе), „Књижевне новине“, Београд 1988. (са 15 црно-белих илустрација Милића од Мачве).

КЊИГА О ПРАЗНОМ – излучена из духа Ивице Понора (песме, са црно-белим илустрацијама Тодора Стевановића), „Графос“, Београд, 1990.

ЗАВРШНА РЕЧ – УВОД У ДОБА СЛОВЕСНОСТИ (одбрана на Суду), ауторско издање, Париз 1990.

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА (огледи и песме), Епархија „Нова Грачаница“, Чикаго, 1990.

СРПСКА ДУША ТОРОНТА – Душе градова Канаде и Америке (прозно-поетске мапе), два издања 1993. и 1994, „Багдала“ (Крушевац) – „Октоих“ (Подгорица) – „Сфаирос“ (Земун) – „Град-писац Херцег Нови“.

МОРАМ ДА ВИДИМ ОСТРВА (избор песама, приредила Весна Башић), „Источник“ (Нови Сад) – „Плави змај“ (Сремски Карловци), 1995.

ЕВРОПИЈА – и друге глогољубиве песме, илустрације Љубомира Миљковића, поговор Небојше Ковачевића, „Сфаирос“, Земун, 1995.

ЗАВРШНА РЕЧ – УВОД У ДОБА СЛОВЕСНОСТИ (одбрана на Суду), друго издање, поговор и „Хронологија“ Небојша Ковачевић, илустрације Рајка Ковачевића). „Сфаирос“, Земун, 1995.

ЗЕМАЉСКИ ШАР (избор песама), приредио Криле Белић-Јастребић, предговор: Предраг Бјелошевић, поговор: Драгиња Урошевић, „Глас српски“ (Бања Лука) – „Апостроф“ (Београд), 1998.

ДУШЕ ГРАДОВА (прозно-поетске мапе), друго издање, „Просвета“, Ниш, 1998. (са илустрацијама Милића од Мачве – 12 у боји и 3 црнобеле).

ОЛГИЈАНСКИ ПУТ – Ка српском опстанку (огледи), са поговорима проф. др Александра М. Петровића и Небојше Ковачевића, „Калекон“, Београд 1999.

КРАЈ БРОЗНОГ ВРЕМЕНА (I, II), приредио др Антоније Тезић, поговор: проф. др Милан Петровић, „Сфаирос“, Земун 2000.

- МЕФИСТОФЕЛОВСКИ ЗАГРЉАЈ ЗАПАДА (I),

- РАЂАЊЕ И ПАД СЛОБРОЗАНИЈЕ (II);

РЕСНИК - СТИХОМАХОВА ПОЕТИКА (песме 1977-2007), приредила и предговор написала Мирјана Брковић, „Издавачка књижарница Зорана Стојановића“, Сремски Карловци – Нови Сад 2007.

ЗАВРШНА РЕЧ – Увод у доба словесности (одбрана на Суду), треће издање – (предговор приређивача: Мирјана Брковић, прослов: Милан Петровић Церски, поговор: Станислав Никић, прилог: Небојша Ковачевић, илустрације: Рајко Ковачевић Рунг, „Издавачка књижарница Зорана Стојановића“, Сремски Карловци – Нови Сад 2008. .

ОПСЕСИОНИЗАМ (философија, 1967-1975) – први том шестокњижја *Опсесија Ивице Понора*, приредио Криле Белић Јастребић, предговор др Желимир Вукашиновић, „Центар слободарских делатности“, Крагујевац, 2010.

ДНОВРХ (поезија, 1956-1975) – други том шестокњижја *Опсесија Ивице Понора*, приредио Криле Белић Јастребић, предговор др Желимир Вукашиновић. „Центар слободарских делатности“, Крагујевац, 2012.

РУСЕРБИЈА (песме), „Сфаирос“, Београд 2012.

БЕЛГРАДА – САВСКА ВИЛА (испеванке), „Сфаирос“, Београд 2012.

МИЛАНДАР – Олимпијске посланице Сапутнику Сунца, „Сфаирос“, Београд 2012.

MILANDAR – Olympic Letters to the Companion of the Sun (енглески превод *Миландара*, преводилац Павле Павловић), „Сфаирос“, Београд 2012.

СЛЕДЕЋИ РАТ ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА (огледи и песме), друго измењено издање, „Сфаирос“, Београд 2012.

LAS ALMAS DE LAS CIUDADES (шпански превод *Душа градова*, преводилац Силвија Монрос де Стојаковић), „Сфаирос“, Београд 2012.

LES ÂMES DES VILLES (француски превод *Душа градова*), преводилац Јагода Поповић, „Сфаирос“, Београд 2012.

ДУШИ ГОРОДОВ (руски превод *Душа градова*), преводилац Ана Ростокина, „Сфаирос“, Београд 2012.

ДУШЕ ГРАДОВА (прозно-поетске мапе), треће издање, (са илустрацијама Милића од Мачве – 12 у боји и 3 црнобеле), „Сфаирос“, Београд 2012.

МИЛАНДАР – Послание спутнику Солнца (руски превод), преводилац Вита Пироцка (у сарадњи са Маријом Младеновић и Вероником Бутенко), „Сфаирос“, Београд – „Издавачка књижарница Зорана Стојановића“, Сремски Карловци – Нови Сад, 2013.

МИЛУТИН МИЛАНКОВИЋ КАО МИСЛИЛАЦ И ПИСАЦ, „Сфаирос“, Београд – „Удружење „Милутин Миланковић“, Београд 2014.

РАВНОГОРСКА СРБИЈА (Програм Равногорског покрета), „Равногорски покрет“ – „Сфаирос“, Јагодина – Београд 2016.

РТАЊ ДОБРЕ НАДЕ (песме), „Теслијанија – Бела голубица“, Београд – „Ртањ добре наде“, Ртањ 2017

ВЕЛИКО МОРАВИШТЕ (песме), „Сфаирос“, Београд 2018.

СТАРИ И НОВИ СРБСКИ ЗАВЕТ – Изазови Олгијанског пута (философија, засрбистика), приредио др Антоније Тезић, поговор Драгослава Копривица. Удружење „Милош Милојевић“ – „Сфаирос/Теслијанија – Бела голубица“, Црна Бара – Београд 2018.

БУДИ ДУНАВ (Дунавске песме, записи и путописма), „Дунавски бизнис форум“, „Медиа Инвест“, Удружење „Милош Милојевић“, „Теслијанија – Бела голубица! – Нови Сад, Црна Бара, Београд, 2018.

РТАЊ ПО СРЕДИ НАС (песме), „Расељена“, Стокхолм, 2020.

СТАРИ И НОВИ СРБСКИ ЗАВЕТ – Изазови Олгијанског пута (философија, историософија), друго допуњено издање, приредио др Антоније Тезић, поговор Драгослава Копривица. Удружење „Милош Милојевић“ – „Сфаирос/Теслијанија – Бела голубица“, Црна Бара – Београд 2020.

РТАЊ ПО СРЕДИ НАС (песме), друго издање, „Сфаирос/Теслијанија – Бела голубица“, 2021.

ВАЖНИЈИ ПРЕВОДИ

ПЛАТОН: Тимај (старогрчки, са Марјанцом Младеновић), „Идеје“, Београд, 1978.

Ж. П. САРТР: Критика дијалектичког ума (француски, с групом преводаца), Београд, „БИГЗ“, 1980.

Г. В. ЛАЈБНИЦ: Нови огледи о људском разуму (француски), необјављено, 1985.

Б. Г. ТИЛАК: Арктичка прадомовина Веда (енглески), „Књижевне новине“, Београд, 1986.

Е. СВЕДЕНБОРГ: Небо и пакао (латински), „Сфаирос“, Београд, 1988.

Ф. ХЕЛДЕРЛИН: Елегије и химне (немачки), 1989.

П. М. ГАЛОА: Алахово сунце засењује Запад (француски), „Глас српски“, Бања Лука, 1996.

САДРЖАЈ

<i>Посвета првом издању</i>	4
<i>мр Душан Стојковић: Увод у обновљено издање</i>	
ПОЗИВ НА ПОПРАВНО ПУТОВАЊЕ РЕСНИК-СВЕМИРОМ .. 5	
<i>др Мирјана Брковић: Реч приређивача</i>	
ВОДИЧ ЗА ПУТОВАЊЕ ПО РЕСНИК-СВЕМИРУ	10

ПРЕЛАЗНА ПЕСМА

У Празном: Крај (са Милутином Раонићем)	29
---	----

ДУХ ПРАДУБИНЕ

<i>Фридрих Хелдерлин: На врелу Дунава</i>	35
Конго	39
Бити близ	40
Ноћ утробе	42
Вест (У храму Пресвете Мудрости)	44
Крилати сапутници	46
Завет праотаца	48
У верно одблесним водама	50
Бродови-луталице	51
Пресељавање континента	52
Сањарење Свевишњег Оца	53
India gate	54
Онакав Какав Јесте	56
Туга народа	58
На предавању западног ветра	60
Липе у Сремским Карловцима	61
Карловачка балада	62
Маглене душе осмех цвао	64
Син Хималаје	66
Пламени Бог	67
Хвар	68
Дух Прадубине	70
Облик Тишине	72

ГОСПОДАР СФАИРОСА	
Господар Сфаироса.....	73
<i>Владимир Соловјов: Химна Светој Премудрости</i>	75
Дамар плоти	76
Утихни своју песму	77
Смрт песника	78
Стари Злобник	80
Ослушни закон! Певај тише!	81
Морам да видим острва	82
Je dois voir les îles	84
<i>Белешка о настанку песме "Морам да видим острва"</i>	86
Кипарис	88
Јелењи скок (из прозора)	89
Да би живео свет	90
Радојко Мојковић	91
Правци простирања	92
Окови на телима река	93
Душа луталице	94
Чистомислије господара бића	95
Neskar	96
Посланство народа	97
У одајама љубави	98
Баски певају Светлости	99

ХВАРНИ ГРАД

Mourir heureux	107
За срећну смрт (препев песме "Mourir heureux")	107
<i>Шарл Бодлер: Непоправљиво</i>	109
Сањар	111
El Antiguo Soñador	112
Стари сањар (препев песме "El Antiguo Soñador")	115
Le loup du gringolisme	118
Вук гренголизма (препев "Le loup du gringolisme")	119
Истоветна песма.....	120
Распутица у дубравама чистим	122
Негде у Лици	124

Златна ружа, опатија Клини	125
Сварогов храм	126
Округло па на ћоше	128
Круна за краљицу света	130
Јахач у долини памћења	131
Суложник Светлости	132
Мост Уметности	134
Шопен у Парку Монсо	136
Свевид	142

ПАДИНСКИ ЖАЛОПЕВИ

Грана	143
<i>Данте Алигијери: Почетак Пакла</i>	145
Мисли о великом броду	146
Домаћин дна	148
Србија и Песништво	150
Которско гробље, латински смер	151
Европија – Обешењачка песма	152
Глог добављај, Бели граде	154
Престоница душе Истока	155
Воде зелене	156
Ја	162
Шетња	164
Једна кафана (заборавих јој име)	166
Земаљски Шар	171
Божурна епопеја	178
Устанак из порекла	179
Домжале	180
Бермудски троугао (Праскозорна песма)	182
Буди као река	184
Син Обећања	186
Перунов сев	188

СТИХОМАХОВА ПОЕТИКА

Две мисли	189
Човек Бог	189
<i>Мишел Деги: Војводина (Rannonie)</i>	191

Свети Плам	192
Жиће	193
Различита песма	194
Јамац	195
Le vers uni	196
Једностих (препев песме "Le vers uni").....	197
Soloeil	198
Сунокце (препев песме „Soloeil“).....	199
Aloe vera	200
Велики прасак	201
Бројкање	
1. Распеће	202
2. Стварник	202
Двоједнота	204
Хуј	206
Огрлица од тридесет слова	207
Грижња	208
Небац камен (О уторорењу Бића)	209
Стихомахова поетика	
1. Ванпросторење	210
2. Звездосвир	211
3. Стихана и Стих	212
 СРПСКА ЗВЕЗДА ЛЈУБАВИ	
Нијагарин скок	219
Далекозвон	219
<i>Емили Дикинсон: Две песме</i>	221
Тајна лакопрена	222
Мерник	223
Оглед о крику	226
Плава олуја	228
Врањска вила	229
На броду: Сјај	230
Теодора	232
Дивизма: У Тами Сјај	234
Бонадеа	236
Еуридика (Горопевна песма)	238

Гнездо у уху (Вереничка песма)	240
Горки мирис смиља	242
Безглава чулна песма	243
Оксфорд сити	244
Опомена сањару	245
Дан Великог Желимира	246
Ресник	249
Српска звезда љубави	250

ПУТНИК ДОСТОЈАН УЗЛЕТАЊА

Путник достојан узлетања	251
<i>Јоаким ди Белеј: Носталгија</i>	253
Нека буде лет.....	254
Стоглави диносаурус	256
Призори бескрајног сликокрета	258
Воз без одморишта	
1. Предграђа великих градова	259
2. Најлепше стање духа	260
3. Путник без повратне карте	261
4. Потомак Трећег Рима	262
Ваљаоница душа	264
Пут за корачање Сјаја	265
Самодржац Охајо	266
Лозинка брзог савладавања	268
Сидриште коначеће воље	270
Добро јутро са неба	271
Становник задивљеног ока	272
Срећна Милвоки	273
Капетан Време	274
Сан над Сановима	275
Сведок властитог постојања	276
Јахач на Пони експресу	277
Једноруки кланац Топонге.....	278
Браћа по лебдењу	281
Јуначна кћи Нијагара	282
Сунчева војска (Похвала Жар-Птићу)	283

Српска душа Торонта	284
Срећни безоблик.....	286
Стварни Краљевски Брег	288
На индијанском панађуру	291
Оковратник за кливлендске торњеве	292
Пламена кочија Ист Ривер.....	293
Дивови Манхатана.....	294
У Индириној кочији над Европом.....	296
Мозаик у средишту	298

ГНЕЗДО БЕЛЕ ПТИЦЕ

Дрвомир	299
Пале	299
<i>Фридрих Хелдерлин: Хајделберг</i>	301
Буди Дунав	303
Корак беспутника	304
Ливница узвишеног живота	306
Танано крило анђела	307
Тајинска опорукa	308
Дивинска ноћ	309
Оно што је При	310
Словенски Гром	311
Заборави Земљу	312
Тебански поглед	313
Бесподножје душе	314
Јунаци европског уха	316
Сплаварење	320
Сабрат висина	322
Велико Моравиште	324
Peace Land (Sailing to Jeju)	328
Европа мира	329
Помрачење	330
Оногшт (Немогућа песма)	331
Подмладак прастаре Природе.....	332
Памтивек (Похвала метежу језиков)	333
Манастрвце	334

Надгробне плоче	335
Вртешка Ресник.....	336
Сварог у Забрањеном граду.....	338
Дух Вавилона	340
Тверскàја Душà	343
Невеста Русија	346
Бела лепота у срцу	347
Девејево	348
Петроград	323
Руско звоно (Питалица)	324

ОДЛАЗНА ПЕСМА – Хуј прадавнине

Panna Sophia na nebevzety	351
Белешка о настанку песме „Panna Sophia na nebevzety” ...	359
<i>Криле Белић Јастребић: Више од биографије</i>	<i>361</i>
<i>Криле Белић Јастребић:: Белешка о приређивачу</i>	<i>377</i>
<i>Од истог писца</i>	<i>379</i>
САДРЖАЈ.....	383

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1

821.163.41.09-1 Младеновић М.

МЛАДЕНОВИЋ, Милан, 1949-

Ресник : Стихомахова поетика / од Михаила Светић Аранђеловића ; приредила и предговор написала Мирјана Брковић ; увод у обновљено издање Душан Стојковић ; [белешке о писцу и приређивачу и библиографија Криле Белић Јастребић]. - Обновљено изд. из 2007. године. - Сремски Карловци : Издавачка књижарница Зорана Стојановића ; Београд : Сфаирос : Теслијанија - Бела Голубица ; Црна Бара : Удружење "Милош Милојевић", 2021 (Београд : Јасен). - 392 стр. ; 21 cm. - (Mi/sce/lanea poetica)

Михаил Светић Аранђеловић је псеудоним Милана Младеновића. од Лужице - Тираж 1.000. - Увод у обновљено издање : позив на ново, "поправно", путовање по Ресник-Свемиру: стр. 5-9. - Водич за путовање по Ресник-Свемиру : реч приређивача (2007): стр. 10-27. - Више од биографије: стр. 361-376. - Белешка о приређивачу: 377-378. - Напомене уз текст. - Од истог писца: стр. 379-382.

ISBN 978-86-81364-18-5 (УММ)

а) Младеновић, Милан од Лужице (1949-)

COBISS.SR-ID 46737161
